

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Bakalářská práce

Lucie Priknerová

Americko- izraelské vztahy po nástupu prezidenta George W. Bushe

American- Israeli Relations During the George W. Bush
Administration

Praha 2011

vedoucí práce: PhDr. Jan Jireš

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Janu Jirešovi za komentáře a připomínky a za vedení bakalářské práce a panu Mgr. Vítu Klepárníkovi, PhD. za připomínky k úvodnímu pojetí bakalářské práce.

Anotace

Izraelsko- palestinské vztahy mohou být chápány z různých perspektiv, bakalářská práce analyzuje míru zapojení Spojených států amerických do tohoto konfliktu z hlediska efektivity. Jejím cílem je zjistit, proč mírové snahy George W. Bushe v podobě Cestovní mapy a dalších dokumentů nebyly úspěšné. Zároveň poukazuje na rozdíly mezi samotným obsahem mírových návrhů a jeho implementačním rámcem.

Israeli- palestinian relations can be perceived from many perspectives, the bachelor thesis analyses degree of american engagement in this conflict in terms of effectivity. The goal of this analysis is finding the reason for failure of George W. Bush's peace plans, for example The Road Map. In addition, this thesis is concerned with the differences between the content of documents and implementing frame.

Obsah

Titulní strana	1
Prohlášení	2
Poděkování	3
Anotace	4
Obsah	5
Úvod	7
1. Metodologická a teoretická východiska	13
2. Aplikace teoretických východisek na izraelsko- palestinský konflikt	15
3. Vztah USA k izraelské zahraniční politice na konci 20. století	16
3.1. Izrael jako strategický aktér studené války	16
3.2. Clintonovy mírové pokusy	20
4. Administrativa George W. Bushe	27
4.1 Neokonzervativismus a jiné faktory působící na rozhodování George W. Bushe	27
4.2. Vliv 11. září na americko- izraelské vztahy	34
4.3. Židé v USA	38
4.4. Mitchell a Tenet- mír, který si nezískal podporu	40
4.4.1. Vazby amerického Kongresu na Izrael a formování mírových bodů	40
4.4.2. Vztah George W. Bushe k palestinské státnosti	40
4.4.3. Mitchell a Tenet, Saudskoarabský mírový plán	41

5. Šaron- čekání na konec míru	48
5.1 Druhá intifáda	48
5.2. Spojenectví Bush- Šaron?	51
5.3. Operace Obranný štít	55
6. Cestovní mapa- aneb forma versus obsah	57
6.1. Bushův mír	57
6.1.1. Cestovní mapa jako komplexní návrh USA	57
6.1.2. Efektivní forma postupných kroků	58
6.2. Neúspěšné summity v Šarm al- Šajchu a v Annapolisu	63
6.3. Neochota obou aktérů konfliktu k vyjednávání	64
6.4. Vliv války v Iráku na izraelsko- palestinský konflikt	68
7. Radikalismus na obou stranách	70
7.1. Stažení z Gazy a pokus o jeho zařazení do rámce Cestovní mapy	70
7.2. Bushův vztah k projektu separační zdi	72
8. Bushova druhá administrativa a další mírové snahy	76
9. Obamovy blízkovýchodní plány	80
9.1. Americké prezidentské volby 2008 a izraelsko- palestinský konflikt	80
9.2. Další směřování americké mediace v izraelsko- palestinském konfliktu	82
ZÁVĚR	85
Seznam použité literatury	88
Seznam použitých internetových zdrojů	90

Úvod

Spojené státy americké jsou už desetiletí významným aktérem, který více či méně ovlivňuje izraelskou politiku. Republikánská vláda George Bushe ml. bezpochyby zanechala nesmazatelnou stopu na Blízkém východě včetně izraelsko- palestinského konfliktu. Prezident s úzkými vazbami na neokonzervativismus přišel do úřadu po sérii neúspěšných smířících pokusů mezi oběma stranami. Nelehkého úkolu oživit rozhovory a dát jim nový náboj se zhostil svébytně. Právě Bushův specifický přístup v době nových nepokojů je natolik zajímavý, že je výborným tématem k podrobnějšímu zpracování. Předmětem této práce budou americko- izraelské vztahy během obou funkčních období tohoto prezidenta s důrazem na izraelsko- palestinský konflikt. Časově a obsahově mohou přesahovat pouze v případě, že určitá záležitost bude úzce souviset s hlavním tématem. Tzn., že musíme brát v potaz Clintonovy marné mírové snahy, abychom věděli, do jaké situace Bush vstupoval, snahy o nové řešení konfliktu po Bushově odchodu zase napoví, čeho republikánský prezident dosáhl a na čem se dá i nadále „stavět“. Posledním „vedlejším“ aktérem práce bude vnitropolitická situace v Izraeli a v Palestinské samosprávě, protože právě ta vytváří reprezentace, s nimiž USA jedná a které jsou klíčové pro přijímání dohod.

Primárním cílem této práce je zjistit příčiny Bushova neúspěchu při pokusu o zajištění míru mezi Izraelem a Palestinou. Napříč jednotlivými kapitolami se bude zabývat otázkou, zda americká mediace pomáhá mírovému procesu, a pokud ano, tak zda je efektivnější mediace oficiální, či neoficiální.

Výchozí hypotéza práce je taková, že příčinou ztroskotání Bushových plánů je fakt, že se v nevhodnou dobu prezentovaly jako oficiální mediace. To způsobilo, že se obě znesvářené strany cítily pod americkým nátlakem, kterému se chtěly vyhnout úplným odmítnutím spolupráce.

Sekundárním cílem je analýza vývoje americko- izraelsko- palestinských vztahů za vlády George Bushe ml. pomocí obsahu ve smyslu policy a metod ve smyslu politics, které měly být použity pro implementaci dohod. Výchozím bodem pro tuto analýzu obsahu a způsobu jeho prosazení bylo doplnění Walta a Mearsheimera, kteří se domnívají, že terorismus je metoda, tedy forma, nikoliv ideologie, tedy obsah.¹ Z obou autorů si tedy práce bere toto základní rozlišení formy a obsahu. Domněnkou této práce je, že až kombinace určitého nastavení obsahu mírových dokumentů, všeobecně akceptovatelného rámce dohody a

¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, s. 62-63.

dalších faktorů vytváří výslednou podobu reálného politického rozhodování, které buď směřuje, nebo nesměřuje k míru.

Zmíněná dvě hlediska se dají dále rozložit. Prvním předmětem zájmu bude obsah konkrétních politik, tedy- do jaké míry je určitý dokument tendenční, tedy nevyvážený a stranící jednomu ze soupeřů, případně, jak výhodné jsou ústupky pro každou ze stran. Přispívají dokumenty např. Cestovní mapa nebo Tenetovy a Mitchellovy snahy k urychlení mírového procesu, nebo na něj mají dokonce negativní vliv, protože nezahrnují prvky přijatelné oběma stranami? Existují i jiní aktéři, kteří nabízejí obsahově lepší řešení než USA jako klíčový mediátor? Důvodem, proč je situace nepředvídatelná, tedy těžko postihnutelná tvůrci mírových dokumentů, je měnící se podoba aktérů, většinou tedy autoritativních zástupců jednotlivých stran, tj. těch, kteří mají největší vliv na svůj národ, ovšem nemusí jít vždy o oficiální představitele dané skupiny. Má nástup dvou zastánců nekompromisní a striktní politiky- Bushe a Šarona význam pro směřování celého mírového procesu? Jak se staví zastánci různých názorů i sil k jednomu tématu např. výstavbě separační zdi? Posledním bodem obsahové úrovně, který bude sloužit jako nástroj analýzy zmíněného období, je pozitivní či negativní mírový potenciál konkrétní politiky (nebo aktéra, který danou politiku provádí). Jde o zjištění, zda může daný krok přesáhnout Bushovo volební období a pomoci mírovému procesu i v budoucnu.

Druhým hlediskem je způsob prosazení mírových snah. Je lepší postupovat ideologicky, se snahou postihnout všechny podstatné aspekty vzájemných vztahů a s velkými očekáváním, nebo raději pragmaticky se zaměřením na výsledky, postupně s pojistkami pro každou stranu a po každé fázi?

Nejdůležitější je propojení obsahové a formální stránky. Jaké politice (policy) přiřadit vhodnou implementační strategii- tedy formu (politics), tak aby byl výsledek efektivní a přispěl k žádanému výsledku? Předpokládejme, že cílem všech diplomatických snah je snížit napětí a přimět obě strany k dohodě na statusu quo, který by si přisvojily, a tím by došlo k poklesu ztrát na životech.

Co se týká analýzy obsahu, práce se zabývá domněnkou, že Cestovní mapa nenabízí oběma stranám vyvážené nabídky, protože zejména pro Palestince by bylo těžké ztotožnit své cíle s tímto návrhem. Zároveň jsou však USA pokládány za nenahraditelnou třetí stranu. Svoje výsadní postavení nezískaly svými kvalitami, ale spíše nedostatkem konkurence. OSN v tomto konfliktu nabízí znesvářeným stranám spíše idealistické vize v podobě nepropracovaných výzev k míru, navíc nemá nástroje na implementaci svých návrhů. Co se týká potenciálu různých kroků, nejtrvalejší hodnotu mívají oboustranně výhodné dohody,

nejčastěji se týkající dopravy a hospodářství. Je velmi těžké určit pozitivní potenciál u politických dohod, ale obsahují ho ty, na nichž se shodnou široké veřejnosti obou stran i mezinárodní komunita např. stažení z Gazy.

Hypotézou této práce je, že vhodně zvolený rámec dohody může přispět k dobrým výsledkům, které však nejsou stejně výhodné pro obě strany.²

Hlavní domněnka této práce se týká souvislosti obsahu s rámcem dohody. Nejeфекtivnější podobou finálního statusu by byl smířlivý idealistický obsah vedoucí ke vzniku Palestiny prosazený v rámci pragmatické formy postupných kroků. Cílem této práce je zjistit, jak se od této představy odlišuje koncepce George Bushe ml. Obsah (policy) mírových smluv, který nabízí oběma stranám maximum jejich požadavků, tenduje k neefektivní formě prosazení (politics). Ta totiž počítá s automatickým přijetím poměrně výrazných změn najednou. Celý projekt se pak hroutí. Tento přístup je tedy racionální ve svém obsahu, nikoliv ve formě prosazení. Opačným případem je implementační forma postupných kroků a vzájemných pojištění, která je odmítnuta od samého počátku nebo do jisté doby funguje podle plánu, ovšem poté se zablokuje na zcela nepřijatelném obsahu dokumentu. Tento přístup je racionalistický pouze ve své formě prosazení, nikoliv v obsahu dokumentu. Tyto dva příklady počítají s jistou názorovou koherencí tvůrců dohod, a proto určitému obsahu přiřazují daný typ implementace.³ Ovšem, není zcela nutné, aby idealistický obsah provázela neefektivní implementace, případně naopak, a proto je pragmatické postupné prosazování idealistického mírového obsahu nejeфекtivnějším uskutečnitelným řešením.

Pro přehlednost uvádím schéma výzkumných otázek a podotázek s grafickým rozložením podle důležitosti:

- A) Přispívají konkrétní postupy americké politiky k posunu v mírovém vyjednávání, nebo mají dokonce opačný účinek, protože vedou k frustraci aktérů?
- a) Pokud ano, tak má větší šanci na úspěch mediace oficiální, či spíše tajná?

² Tedy výsledky jsou přínosné pro obě strany, ale pro jednu více než pro tu druhou.

³ BARŠA, Pavel ; CÍSAŘ, Ondřej. *Anarchie a řád ve světové politice: kapitoly z teorie mezinárodních vztahů*. 1. Praha : Portál, 2008.

- B) Jaké prvky jednotlivých mírových dokumentů jsou za daného složení reprezentací (vlád) všech aktérů nejefektivnější?
- b) Je obsah mírových dokumentů výhodný pro obě strany i mediátora, a tudíž akceptovatelný?
- Existuje aktér, který by nabízel obsahově lepší dokumenty než USA?
- Měla paralelní vláda Bushe ml. a Šarona vliv na americké postoje?
- Jak mírový proces ovlivnily názory USA na dílčí kroky Izraele např. výstavbu separační zdi nebo stažení z Gazy?
- Jaká je perspektiva jednotlivých prvků mírových dokumentů? Mohou svým významem přesáhnout do budoucnosti?
- bb) Je způsob implementace konkrétních mírových dokumentů vhodný pro specifické prostředí izraelsko- palestinského sporu?
- Který z rámců mírových dokumentů spíše povede k zajištění míru? Ideologický, idealistický nebo pragmatický⁴?

Práce bude členěna přednostně do tématicky řazených kapitol, až s druhotným důrazem na chronologickou posloupnost. Jednotlivé podkapitoly se budou týkat právě různých aktérů, případně konkrétních politik. Všechna témata, která budou rozpracována, se týkají formování Bushovy politiky vůči izraelsko- palestinskému sporu. Jejich postupným představením můžeme získat komplexní obraz vlivů a okolností, které doprovázely tuto etapu americké zahraniční politiky řešící dlouholetý specifický konflikt.

Nejde o podrobné faktografické zpracování tématu, ale spíše o analýzu aktérů pomocí zmíněných otázek a perspektivou hypotéz v konfrontaci s myšlenkami jiných autorů.

Začátek práce stručně připomene historii izraelsko- palestinského konfliktu a jeho charakteristiku. Další část práce už bude spjata s hlavním tématem- na příkladu Clintonových postupů v 90. letech 20. století je možné popsat prvky a postupy použité v mírových dokumentech a porovnat je s Bushovými snahami. V tomto případě je ovšem nutné brát v potaz jinou dobu a změny s ní související. Třetí část pojednává o vlivu různých

⁴ Ideologický přístup je prosazování vlastní myšlenkové soustavy, čili jedná se o neústupnost aktérů. Idealistický přístup je zde vnímán jako ochota se dohodnout a zčásti i nezištně ustoupit soupeřům, pragmatismus pak v tomto případě představuje přístup, kdy se aktéři chtějí dohodnout, ale primárně myslí na vlastní výhody, a nezištně neustupují.

myšlenkových proudů na Bushovo rozhodování. Jedná prezident Bush ml. v zájmu Izraele? Jsou neokonzervativci a židovské lobby skutečně tak silné? Další úsek se bude zabývat prvními návrhy na mír, které vznikaly v prvních letech Bushovy vlády. Stěžejní blok dvou kapitol popisuje podobu Cestovní mapy, její přijetí Izraelci a Palestinci, a také příčinami ztroskotání tohoto plánu. Výstavba separační zdi a stažení Izraelců z Gazy jsou události, které budou zařazeny do této práce z toho důvodu, že znesnadnily implementaci Cestovní mapy. Práce bude zakončena nástinem Obamových postojů k této problematice a výhledem do budoucna.

Zahraniční literatura k tomuto tématu je poměrně široká, české publikace se omezují na několik málo autorů.⁵ Problémem naprosté většiny titulů je zaujatost. Od prvních řádků je jasné, zda se autor přiklání k jedné, či druhé straně. Rozhodla jsem se nevyhýbat ani této literatuře, ovšem s tím, že její nedostatky tohoto druhu vyřeším buď použitím pouze neutrálních faktických informací, nebo explicitně jakožto názor jedné ze stran. Mezi klíčové publikace, kterých využiji, patří obsáhlý faktografický titul Charlese Enderlina⁶ nebo názorově vyhraněná kniha Walta a Mearsheimera⁷. První zmiňovaná publikace je výborným a podrobným zpracováním vnitropolitického napětí mezi Palestinci a problémy v rámci izraelské společnosti, druhá z knih je potom spíše ideově zabarveným spisem, na který je nutno reagovat. Z *America unbound: the Bush revolution in foreign policy* čerpám informace o neokonzervativismu a specifikách Bushovy administrativy.⁸ Jde o zdroj, který podrobně popisuje složení americké administrativy a její charakteristiky, včetně provázanosti s židovským státem. K jasně zaujatým textům patří izraelská informační publikace o sebevražedných atentátnících.⁹ K této knize je nutno přistupovat velmi opatrně a využívám ji jen jako součást širšího kontextu, přičemž není možno ji použít ani jako přesný zdroj faktografických údajů. Čeští autoři, z nichž tato práce vychází, jsou Lucie Hindlsová přinášející ucelené poznatky o Clintonově administrativě¹⁰ a Marek Čejka věnující se spíše

⁵ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004.; ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu-Barrister & Principal, 2009.

⁶ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche-Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

⁷ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008.

⁸ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003.

⁹ *Suicide bombing terrorism during the current Israeli-Palestinian confrontation: (September 2000- December 2005)*. [s.l.] : Intelligence and Terrorism Information Center at the Center for Special Studies (C.S.S.), 2006.

¹⁰ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004.

izraelské vnitropolitické situaci.¹¹ Internetová databáze Jewish Library pak této práci poskytuje primární zdroje- tedy oficiální dokumenty.¹² Jde o přesné záznamy textů vydané různými státními i nestátními institucemi. S výstupy think- tanků se v této analýze pracuje jen velmi výjimečně, a to právě kvůli jejich ideologickému příklonu k určité straně či řešení. Při zpracování tématu se tato práce nebude podrobněji věnovat ani vnitropolitické situaci USA, Izraele nebo palestinských území, tématům jako jsou situace v Iránu či Iráku. Cílem této práce není ani postihnout Bushovu zahraniční politiku jako celek, ale pouze její výsek týkající se izraelsko- palestinských vztahů.

¹¹ ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009.

¹² www.jewishvirtuallibrary.org.

1. Metodologická a teoretická východiska

Pro porozumění přístupu k chování jednotlivých aktérů je důležité nastínit základní prvky teoretického rámce, z něhož tato práce vychází. V celé práci budou jednotlivá témata zpracovávána z pohledu teorie racionální volby. Plně si uvědomuji, že tento přístup je pouze jedním z mnoha, tudíž není zdaleka jediným pohledem na celou problematiku izraelsko-palestinského konfliktu.

Teorie racionální volby, hojně využívaná realisty, předpokládá, že každý aktér se snaží maximalizovat svůj užitek.¹³ Aby mohl dále postupovat, musí vědět, jak se rozhodli ostatní, protože jednotliví hráči jsou na sobě závislí. Aktér je v každém případě racionální a na základě dostupných informací si volí jednotlivé strategie a řadí své cíle podle preferencí, ty bývají stabilní. Do každé hry tak vstupuje nejen počet aktérů, ale i další důležité faktory jako jsou preference každého hráče a počet jeho strategií.¹⁴ Zájmy jednotlivých aktérů nejsou stejné. Je u nich navíc podstatné rozlišit mezi těmi, které přináší krátkodobé výsledky a těmi které dlouhodobé.¹⁵

Realista Morgenthau předpokládá, že svět je anarchický, a právě kvůli tomu se státy dostávají do bezpečnostní spirály zbrojení, protože se obávají možného zbrojení ostatních států. Racionálním momentem je tedy dále navyšovat svoji moc.¹⁶

Na druhou stranu je potřeba říci, že i teorie racionální volby se může dotýkat liberálního přístupu, a to v případě určitého výseku kooperace. Pokud nastává hra s nulovým součtem- tedy jeden získává, druhý ztrácí- je racionální se soupeřem nejednat, ovšem v případě hry s nenulovým součtem- je možné jednat (kooperativní hry i nekooperativní hry) nebo nejednat (nekooperativní hry). V případě, že aktéři shledají, že obě strany mohou něco získat, tak se uchylují ke kooperaci a komunikaci. Racionální volba se tudíž neomezuje pouze na konflikt.¹⁷

¹³ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. Praha : Portál, 2003. s. 83.

¹⁴ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. Praha : Portál, 2003. s. 94-95.

¹⁵ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. Praha : Portál, 2003.; GUZZINI, Stefano. *Realismus v mezinárodních vztazích a v mezinárodní politické ekonomii*. 1. Brno : Barrister & Principal, 2004.; SORENSEN, Georg. *Stát a mezinárodní vztahy*. 1. Praha : Portál, 2005.

¹⁶ GUZZINI, Stefano. *Realismus v mezinárodních vztazích a v mezinárodní politické ekonomii*. 1. Brno : Barrister & Principal, 2004. s. 50.

¹⁷ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. Praha : Portál, 2003. s. 94-102; GUZZINI, Stefano. *Realismus v mezinárodních vztazích a v mezinárodní politické ekonomii*. 1. Brno : Barrister & Principal, 2004.

Teorie racionální volby má svá úskalí. Prvním a zásadním nedostatkem je upnutí se na neotřesitelnou racionalitu aktérů. Rozhodnutí však často činí aktér, či úzká skupina aktérů, kteří jsou pod časovým presem a nemají k dispozici dostatek relevantních informací.¹⁸

Pokud aktéři zhodnotí, že nejrationálnější okamžikem daného momentu je usilovat o moc, tak se mezinárodní scéna stává konkurenčním bojištěm. Raymond Aron nás z tohoto problému vyvádí, když udává tři možné cíle států- nejen moc, ale i bezpečnost a slávu/ideály.¹⁹

Tato práce nezohledňuje liberální přístup, a to ani jeho vysvětlení mírové spolupráce a vzniku mírového řádu. Zároveň se nevěnuje ani neomarxistickým přístupům, ani konstruktivistickému pohledu, který počítá se zapojením kulturních vzorců a idejí.²⁰

¹⁸ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. Praha : Portál, 2003. s. 102.

¹⁹ GUZZINI, Stefano. *Realismus v mezinárodních vztazích a v mezinárodní politické ekonomii*. 1. Brno : Barrister & Principal, 2004. s. 62.

²⁰ SORENSEN, Georg. *Stát a mezinárodní vztahy*. 1. Praha : Portál, 2005. s. 194-195; 198-201.

2. Aplikace teoretických východisek na izraelsko- palestinský konflikt

V této analýze se tedy předpokládá, že jak USA, tak Izrael a Palestinci mají svoje zájmy, které racionálně skládají podle preferencí. Všichni aktéři se snaží co nejefektivněji dosáhnout svých cílů. Za americké zájmy je v této práci považována stabilita blízkovýchodního regionu. Pokud toto zajistí mír, je tedy jejich zájmem USA mír v dané oblasti. Starost Spojených států o Izrael nebo palestinské obyvatelstvo může být tedy pouze vedlejším produktem jejich zájmu o stabilitu a kontrolu oblasti. Mezi izraelské zájmy patří vznik Velkého Izraele, v umírněnější podobě pak alespoň vznik co nejmenší a nejoslabnější Palestiny. Palestinci chtějí vytvoření svého státu na co největším území, a pokud možno rovnoprávné postavení v mezinárodní komunitě. Z racionalistických prvků realismu tato práce přejímá předpoklad o nedůvěře jednotlivých aktérů mezi sebou. Obě strany konfliktu odmítnou implementovat Cestovní mapu, protože se navzájem obviňují ze snahy poškodit zájmy druhé strany, navíc Palestinci jsou přesvědčeni, že Izraelci příliš úzce spolupracují s USA, jejichž oficiální mediace, podle určitého výkladu, spíše vypadá jako koalice USA-Izrael. Dále se tato analýza o realistické předpoklady neopírá s výjimkou nedůvěry k nadnárodním institucím, v tomto případě k OSN, která je příliš slabá, aby spory mezi Izraelci a Palestinci urovnala. Práce se dotýká teorie racionální volby v hypotéze, že v určité situaci se Bush zachoval velmi pragmaticky- racionálně, když se snažil o implementaci Cestovní mapy formou rozhovorů- tedy vzájemné komunikace mezi aktéry.

Limity teorie racionální volby vnímám a zohledňuji je. Možnou iracionalitu jednání se tato práce snaží zachytit pomocí zohlednění aktuální situace, protože vnímá prostředí jako proměnlivé. Pouze dlouhodobé zájmy aktérů chápe v souladu s racionální volbou jako stabilní. Zároveň jsou nejen mocenské např. v podobě získání převahy nad osadami na Západním břehu Jordánu, ale mohou podle Arona obsahovat také abstraktní ideje např. zájem na uznání státu Izrael. V případě zájmů USA jde o kombinaci obou typů např. udržení americké zbrojní převahy nad arabskými státy nebo zachování amerických hodnot při sestavování izraelsko- palestinského mírového dokumentu.

3. Vztah USA k izraelské zahraniční politice na konci 20. století

3.1 Izrael jako strategický aktér studené války

Spojené státy jsou klíčovým aktérem na izraelském diplomatickém poli. Studená válka neumožňovala věnovat snahám o izraelsko-palestinský mír větší pozornost, naopak pomohla vytvořit vztahy, které zasahují i do dnešního vnímání celého konfliktu. Co z této doby přetrvalo až do nástupu George W. Bushe a z čeho tedy mohl vycházet?

Harry S. Truman se vyslovil pro plán OSN z roku 1947, který počítal s vytvořením Izraele.²¹ Byl první, kdo uznal Stát Izrael vyhlášený 14. května 1948. Ovšem proti němu stáli i jeho vlastní ministři- ministr zahraničí George C. Marshall a ministr obrany James V. Forrestal.²² Už první dny nového státu tedy rozdělily americkou politiku a vnímání Izraele dodnes vnášejí rozpor např. mezi neokonzervativce a propalestinské aktivisty. Ani mezinárodní scéna nebyla jednotná. Evropa se přeměnila podle představ vítězných mocností a totéž se očekávalo také od dalších geopoliticky nestabilních míst, do jejichž politiky Spojenci zasahovali. Možná právě zde začíná celý problém s právem státu Izrael na existenci, protože legitimitu židovskému státu dodává samotná doba jeho vzniku- tedy období po druhé světové válce. Jenomže ti, kdo měli hradit škody, byli nacisté, nakonec však ztratili Palestinci.²³ Rétorika iránského prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda v otázce holocaustu zůstává na pozici: “*Proč by měli Palestinci platit za holocaust, který způsobili Evropané?*”²⁴

Začátkem mírového uspořádání v Evropě platného do dnešních dnů je právě konec druhé světové války. Podle interpretace Izraelců se nacházejí legitimní základy státu Izrael právě v této době.

Můžeme najít příčiny dnešního konfliktu v samotném státním uspořádání Izraele a Palestiny? OSN měla připravené dvě varianty. 29. listopadu 1947 Valné shromáždění OSN schválilo rezoluci č. 181 (II), která počítá s plánem navrhovaným většinou Zvláštní komise pro Palestinu²⁵. Ta navrhovala vznik dvou nezávislých států- celkem osmi částí, z nichž by tři připadly Židům, tři Arabům, Jaffa by byla arabskou enklávou na židovském území a

²¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 24.

²² HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 16.

²³ PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 264; 266.

²⁴ PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 264; 266.

²⁵ Special Committee on Palestine- UNSCOP.

Jeruzalém měl být pod správou OSN. Každý ze států měl mít vlastní ústavu, celá Palestina by byla jednou ekonomickou unií a Židé i Arabové by měli právo stát se občany státu, ve kterém bydlí. Nejvíce obyvatel²⁶ měl mít židovský stát, s tím že židovské obyvatelstvo by bylo jen o něco málo v početní převaze²⁷ nad Araby. Jeruzalém měl mít etnika rozdělená téměř na polovinu s celkovým počtem 205 tisíc lidí a arabský stát měl zahrnovat, až na minoritu Židů²⁸, výlučně arabské či jiné obyvatelstvo²⁹. Menšinový návrh UNSCOP na vytvoření federace s jednotným občanstvím a rozděleným hlavním městem Jeruzalém nevyšel. OSN rozhodlo o naplnění většinového plánu v podobě vzniku dvou států do 1. října 1948.³⁰

Jediný problematický bod ve většinovém plánu je Jeruzalém pod správou OSN. Podle hypotézy této práce chtěly mít obě strany pocit, že Svaté město náleží právě jim. Cizí správa jim poskytla pouze jednu výhodu- Jeruzalém nepřipadl té druhé straně.³¹ Z hlediska hledání nejschůdnějšího kompromisu byl nápad spravovat město neutrální silou výtečný, z hlediska dlouhodobé přijatelnosti naprosto katastrofální, protože Svaté město má pro oba národy symbolickou hodnotu. Vhodnou cestou by bylo oficiální předání hlavního města oběma státům s tím, že fakticky by ho nespravovaly.

V případě, že by oba státy začínaly na zelené louce, byl by většinový plán schůdný pro obě strany. Jenomže podle Amose Oze vznik Izraele znamenal jednostrannou ztrátu pro Palestince a zhoršení jejich dlouholetého statusu quo.³² Palestinci a arabské státy návrh OSN odmítly s tím, že porušuje Chartu OSN v bodě, který by měl zaručovat každému člověku právo určit si vlastní osud. Arabové plán odsoudili jako pokus dát zvláštní status menšině, a rozporcovat tak Palestinu. Židé sice nebyli spokojeni s hraničním vymezením svého státu a s tím, že nemohou kontrolovat příliv imigrantů z Evropy, přesto plán OSN přijali.³³

Za prvního viníka rozpoutání konfliktu bychom tedy mohli považovat Palestince. Neakceptovali mezinárodní nabídku. Jenomže z toho důvodu, že ji nepovažovali za férovou. Navíc, kompenzace za vznik židovského státu byla pro místní arabské obyvatele nedostatečná a rozhodně nebylo přijatelné, aby existence Izraele jakkoliv zhoršila jejich dosavadní životy.

²⁶ Cca 905 tisíc.

²⁷ 490 tisíc.

²⁸ 10 tisíc.

²⁹ 725 tisíc.

³⁰ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 4-7.

³¹ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 9.; 4-7.

³² MÜLLER, Zdeněk. *Jeruzalém mezi minulostí a budoucností: posvátné město, nebo ohnisko nepokojů ?* 1. Praha; Litomyšl : Paseka, 2004. s. 162.

³³ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 9.

V době vzniku Izraele tedy dnešní roli USA do jisté míry suplovala OSN. Spojené státy v té době měly k jednotlivým hráčům v regionu poměrně ambivalentní vztah. Který se časem začal měnit do podoby podpory Izraelcům. V polovině 40. let 20. století uzavřely spojení se Saudskou Arábií. Oba státy tak reagovaly na britský vliv v celé oblasti. Dalším aktem byl přístup Turecka do NATO v roce 1952.³⁴ Později se ovšem Američané začali přiklánět ještě jiným směrem. Vztah USA a Izraele byl posílen v důsledku sblížení Sýrie a Egypta se SSSR a vznik Sjednocené arabské republiky³⁵ v roce 1958. Navíc ještě padl irácký režim nakloněný Američanům. V roce 1962 pak USA poprvé poslaly přímo do Izraele vojenskou techniku. Izraelská závislost na americkém leteckém mostu v roce 1973 v jom-kipurské válce snížila význam židovského státu, a naopak posílila slovo USA.³⁶ V počátcích studené války tedy USA nebyly „na něčí straně“, ale spíše se snažily podporovat nepřítele svého největšího ideologického konkurenta- SSSR.

V průběhu dalších let se USA přikláněly k Izraeli, i když někdy pouze nepřímo. Např. když v roce 1968 CIA sdělila Lyndonu Johnsonovi, že židovský stát vlastní jaderné zbraně, prezident se jen ujistil, že o tom ví pouze málo lidí např. ministr obrany Robert McNamara, Johnson totiž evidentně nechtěl tuto situaci nijak razantně řešit.³⁷ Druhým příkladem může být využití veta v OSN. V roce 1975 byla vytvořena Komise pro palestinská práva, která vytvářela návrhy na sebeurčení a návrat uprchlíků, ovšem Rada bezpečnosti je kvůli vetu USA nebyla schopná schválit.³⁸ Nabízí se otázka, zda mediátor s takovou minulostí může vzbudit důvěru při řešení konfliktu na začátku 21. století. Může, ovšem pouze v případě, že zanechá podobného bezdůvodného prosazování jedné ze stran v OSN.

Podpora USA také závisela na osobnosti amerického prezidenta, který určoval, zda bude Izrael důležitým partnerem, nebo pouze figurkou na šachovnici. Demokrat James Carter byl více otevřený všem státům regionu, což mělo na židovský stát vliv. Anvar Sadat a Menachem Begin začali z obav před vměšováním SSSR do oblasti vyjednávat mezi sebou. USA chtěli po Izraeli splnění egyptských požadavků, jinak mu zastaví svoji pomoc. Carter tak v březnu 1979 dojednal dohody z Camp Davidu. Izrael i Egypt obdržely americkou finanční pomoc, ale židovský stát byl velmi marginalizován a jeho strategická pozice se vzhledem ke

³⁴ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 7.

³⁵ SAR tvořila Sýrie a Egypt.

³⁶ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 20;28.

³⁷ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 36.

³⁸ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 24-25.

kontaktům USA s některými arabskými státy snížila.³⁹ Naopak po nástupu republikána Ronalda Reagana se v roce 1986 Izrael stal jedním z hlavních amerických spojenců v projektu „Star Wars“.⁴⁰ Tato práce předpokládá, že příslušnost k republikánské nebo demokratické straně není důvodem většího příklonu k Izraeli, rozhodujícím je aktuální situace. Další zajímavý poznatek, který se mohl stát podnětem pro Bushův přístup je Carterova flexibilita. Spolupráce s Araby vyústila v mírový dokument. Jenomže situace se léty změnila, a Bush tak nemohl aplikovat Carterův přístup. Na popularitě v domácích arabských kruzích totiž získal terorismus a komunikace s Araby se tím výrazně ztížila a zkomplikovala. Dnes může být velmi problematické pracovat s domněnkou, že přímá spolupráce s nepřitelem nutně povede k dosažení mírových dohod.

Skutečný nátlak židovský stát pocítil, když se na začátku 90. let objevila šance na ukončení studené války a bylo třeba, aby Izrael zmírnil svoji konfliktní politiku. Tak byl nucen zastavit osídlení v roce 1991 na přání první vlády George Bushe st. Ten se chystal svolat konferenci, na které by židovskému státu odepřel 10 milionovou půjčku. Ta byla ale nakonec přislíbena, protože Šamirovo premiérské křeslo nově obsadil Jicchak Rabin, který skýtal šanci právě na umírněnější přístup.⁴¹

Průběh studené války neměl takový vliv na následující vývoj jako její konec. Fakt, že došlo k vítězství USA, dodalo této zemi novou sílu a možnosti zasahovat do dění v zájmových oblastech s ještě větší intenzitou. Konec celosvětového konfliktu tedy nese pozitivní mírový potenciál s USA v dané chvíli jakožto s jediným možným mediátorem.

³⁹ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 28-30.

⁴⁰ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 33.

⁴¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 39.

3.2. Clintonovy mírové pokusy

Devadesátými lety 20. století prostupuje obrovská vlna naděje na ukončení sporu. Je možné tuto euforii i její nenaplnění připsat na účet Billa Clintona. Tato práce předpokládá, že demokratičtí prezidenti mají tendenci vzbuzovat právě nadšení pro mír. V případě, že potom nejde vše podle plánu, bývají dopady ještě horší, než kdyby se nic nedělo. Pro následující období Bushe ml. bude důležité vyhodnotit obsah a pokusy o implementaci Clintonových snah a zjistit, které prvky tehdejší politiky později nějakým způsobem ovlivnily Cestovní mapu popř. obnovená jednání v roce 2010.

Celkově bylo největším problémem, že obsah předčil formální způsob jednání. Konkrétní body byly snahou o rozumný kompromis. Šlo o první sérii rozhovorů po skončení studené války, které měly velké ambice a vyznačovaly se snahou o ucelenost pod vedením jednoho mediátora- USA. Avšak, tato analýza pracuje s hypotézou, že selhala formální stránka v nedostatečném poskytnutí záruk oběma stranám.

Skutečným a klíčovým problémem, který provází tento konflikt dodnes, je neschopnost nadchnout pro mírový proces širokou veřejnost obou národů.⁴²

George Will byl jedním z komentátorů, kteří období míru po studené válce do 11. září 2001 vnímali jako výjimečnou dobu.⁴³ Will proto tuto krátkou dobu nazval „*prázdniny od historie*“.⁴⁴ To evokuje časovou omezenost- fakt, že období klidu skončilo. První záležitostí, která ovlivnila administrativu Bushe ml., je tak právě Clintonův neúspěch. Kdykoliv po této éře už je jisté, že je jen malá pravděpodobnost na úspěšné vyústění dalších rozhovorů, byť by byly počáteční vstupy sebeoptimističtější. Tato práce to hodnotí jako přínos, který postavil vyjednavče do reálnějších dimenzí. Avšak pro pokračování mírových snah je důležité nebrat Willův výrok jako fatální, protože pak bychom museli předem vzdát každou novou iniciativu, která má ambice něco na stávajícím nepřátelství změnit.

Každé jednání zanechalo svoji stopu a přinejmenším ovlivnilo dohody, které ho následovaly. Náplň většiny z nich se překrývá, a proto je důležité zaměřit se pouze na body, které přináší něco nového.

Oslo I z roku 1993 umožňovalo nejdříve shodu v marginálních oblastech, a teprve až aktéři navzájem poznají své záměry, tak se mělo jednat o klíčových sporných bodech. Oslo I.

⁴² MÜLLER, Zdeněk. *Jeruzalém mezi minulostí a budoucností: posvátné město, nebo ohnisko nepokojů ?* 1. Praha; Litomyšl : Paseka, 2004. s.96-97.

⁴³ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 81.

⁴⁴ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 81.

obsahovala nejprve zkušební dobu pět měsíců, poté měla následovat finální jednání. Gaza a Jericho, stejně jako některé politiky např. školství a zdravotnictví dostala palestinská samospráva pod svoji pravomoc. Stát Izrael byl uznán OOP.⁴⁵

Obsahová stránka je výhodná pro Izrael, a to především svým potenciálem do budoucna. Jde tedy o „perspektivní výhodu“⁴⁶, zatímco Palestinci získali pouze „výhodu momentální“. Tedy konkrétně vnitřní správu. Na druhou stranu formální uznání Izraele je pouze „abstraktní ústupek“, zatímco skutečná změna každodenního života Palestinců je „reálný ústupek“, který je pro běžné občany výhodnější. Faktem je, že abstraktní ústupek leckdy znamená perspektivní výhodu. První dohody z Osla vykazují prvky racionality implementačního rámce, protože právě zkušební doba byla prvním přiblížením se k efektivní formě vzájemných záruk, která později dominovala Cestovní mapě.

V červenci 1994 byla podepsána Washingtonská deklarace, ve které se Izrael zavázal dát Jordánsku právo dohledu na svatými místy v Jeruzalémě. Eliminovaly se tak nároky Jásira Arafata na kontrolu právě těchto památek.⁴⁷ O rok později došlo i na ostatní oblasti. Palestinci získali částečnou správu díky rozdělení palestinských území do zón A, B a C, a to 28. září 1995 přijetím tzv. Izraelsko-palestinské prozatímní dohody. Zóna A zahrnovala sedm velkých palestinských měst, nad nimiž získali správu sami Palestinci, šlo o Jenin, Tulkarem, Kalkílyi, Hebron, Betlém, Nábulus a Jericho. Celá tato oblast čítala ze Západního břehu pouhých cca deset procent území. Zóna B, nad níž měli Izraelci bezpečnostní dohled, se skládala z osídlených palestinských území mimo uprchlické tábory. Plnou správu měl Izrael nad zbytkem území např. vojenskými základnami.⁴⁸ Jde o velmi zajímavou cestu, jak zcela jasně ponechat správu nad klíčovými centry Palestincům, přitom pomalu připravit Izraelce na odchod. Je však třeba mít na paměti, že jde o provizorní řešení, což je v tomto případě výhoda. Obě strany totiž očekávají, že konečný status bude výhodný právě pro ně. Punc prozatímnosti pomáhá aktérům snadněji připustit i zcela reálné ústupky např. v podobě území. Problém tedy nastává až v okamžiku, kdy se mediátor pokusí převést provizorní status quo do permanentní podoby. Proč podobný princip „prozatímnosti“ Bushovi ml. nevyšel ještě před tím, než začal s převodem do finálního statusu? Uškodila mu právě ta zkušenost z Clintonových let, kdy řadoví Izraelci a Palestinci věděli, že ustupovat teď za sliby, které nemají jasně daný termín, je pro ně krajně nevýhodné.

⁴⁵ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 62-63.

⁴⁶ Dlouhodobý zisk spojený s užitkem v dlouhodobé perspektivě.

⁴⁷ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 70-71.

⁴⁸ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/UN/jenin.html>

Nad mírovým procesem se začala stahovat mračna, když se do vedení židovského státu dostala vláda, která šla proti Clintonovým záměrům. V Knesetu měla Peresova Strana práce převahu nad Likudem. Avšak volby 29. května 1996 vyhrál pravicový politik ze strany Likud- Benjamin Netanjahu. I přes snahu USA pokračovat v mírových rozhovorech, jeho vítězství nad Peresem znamenalo jejich nejasnou budoucnost. Netanjahu byl velmi neochotný řídit se Dohodami z Osla. Odmítl splnit jediný nedojednaný bod- stažení Izraelců z Hebronu, který se nachází na Západním břehu Jordánu. Clinton se rozhodl jednat prostřednictvím aktérů, kterým izraelský premiér důvěřoval. Šlo o jordánského krále Husajna a egyptského prezidenta Mubaraka.⁴⁹ Trhliny se začaly objevovat i na druhé straně, kde se bouřila především veřejnost. Palestinci v mírovém procesu z Osla viděli pouze další koloniální okrádání ze strany Izraele, zatímco západní mocnosti byly přesvědčeny, že jde o skutečnou cestu ke stabilitě.⁵⁰ Netanjahu byl dobře čitelný- ostře pravicový neústupný radikál. Clinton věděl na čem je. Jednání Bushe ml. se Šaronem mělo tyto charakteristiky přesně obrácené. Šaron sice byl ústupnější, ale americký prezident pro změnu nevěděl v čem a kdy, protože Šaron se vyznačoval obtížně odhadnutelným jednáním.

23. října 1998 podepsali Jásir Arafat za Palestinskou samosprávu, izraelský premiér Benjamin Netanjahu, jordánský král Husajn a americký prezident Bill Clinton Memorandum z Wye River. Obsahovalo, že obě strany konfliktu budou pokračovat v mírových rozhovorech, 14,2 procent Západního břehu se přesune z oboustranné správy pouze pod palestinskou kontrolu a Izraelci se stáhnou z dalších 13 procent Západního břehu a umožní mezi ním a Gazou neomezený pohyb, na druhé straně- OOP měla ze své Charty odstranit pasáže o zničení Izraele, boj proti terorismu měl být úkolem pro Palestinskou samosprávu.⁵¹ Bylo patrné, že Netanjahu se snaží vydat co nejméně území, za které by druhá strana uznala stát Izrael. V takové situaci bylo pro Clintona stále obtížnější prosadit vlastní návrhy. Na druhou stranu je tu velmi podstatný princip pokračující až do Bushovy doby- vložení důvěry do rukou Palestinské samosprávy. Od Arafata až později po Abbáse se kalkulovalo s tím, že Palestinci musí přijmout mír za svou prioritu a sami zneškodnit škůdce ve vlastních řadách.

⁴⁹ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 84-85; 89-91.

⁵⁰ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 37.

⁵¹ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 34-35.; HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 107-108.

Poslední etapu působení demokratického prezidenta představuje nástup nové izraelské vlády. Volby v roce 1999 vyhrála Strana práce s Ehudem Barakem.⁵² Ten chtěl dát Arabům pouze palestinský stát pod faktickou kontrolou Izraele.⁵³

V červenci 2000 se za účasti Clintona, Baraka a Arafata konal summit v Camp Davidu II.⁵⁴ Snaha Billa Clintona a Ehuda Baraka o mír selhala. Americký prezident se bál, že neúspěch bude Baraka stát jeho premiérské křeslo a posílí stranu Likud, která se angažovala proti mírovým dohodám z Osla.⁵⁵ Důvodem, proč Arafat Barakův návrh v Camp Davidu odmítl, byl Jeruzalém. I když Chrámová hora stála za „zelenou linií“, Izrael nad ní chtěl mít i přesto suverenitu a Palestincům by měla připadnout pouze role dohlížitelů. Podle Clintonova plánu měly palestinské a křesťanské části připadnout Palestině. Hlavním městem státu Palestina se měl stát Abu Dis, židovské části a arménská čtvrt' by náležela Izraelcům. Arafat návrh nepřijal. Mezitím se vyostřila situace v Izraeli. 28. září 2000 se vůdce opozice Ariel Šaron vydal na Chrámovou horu. Ačkoliv důvodem byla spíše vnitropolitická situace, protože Šaron chtěl ukázat, že má navrch nad opozicí, Palestinci si to vyložili jako snahu Izraelců ukázat, kdo má nad tímto svatým místem suverenitu. Druhý den Palestinci házeli kameny na Židy modlící se u Zdi nářků. Odpoledne pak izraelská armáda zabila pět Palestinců.⁵⁶ Snaha o mír tedy skončila pravým opakem- rozpoutáním intifády al- Aksá. Pro Bushe ml. mohl být spor o hlavní město varovným signálem, a nadále se nepokoušel jít v Clintonových šlépějích a nabízet Palestincům jiné hlavní město. V souvislosti s tím je pro následující vývoj zajímavý provokatérský čin Šarona, jehož politická kariéra se stávala stále výraznější.

Na čem tedy skončily Dohody z Camp Davidu a jakou situaci „zdědil“ prezident Bush ml.? Barakova vláda svalila vinu za neúspěch jednání na Arafata, když prohlašovala, že nemá žádného adekvátního partnera pro mírová vyjednávání.⁵⁷ Arafat se s Izraelci nedohodl v obavě před zavražděním svými vlastními lidmi- radikálními Araby.⁵⁸ Proč ale byla celá dohoda tak nevýhodná pro Palestinu? Šlo o svatá místa jakožto abstraktní ústupek nebo i o

⁵² HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 112.

⁵³ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 97.

⁵⁴ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 120-124.

⁵⁵ PARSİ, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 219-221.

⁵⁶ KERSHNER, Isabel. *Barrier: the seam of the Israeli-Palestinian conflict*. 1st pub. New York : Palgrave Macmillan, 2005. s. 88-89.; HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 120-124.

⁵⁷ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche-Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 14.

⁵⁸ MÜLLER, Zdeněk. *Jeruzalém mezi minulostí a budoucností: posvátné město, nebo ohnisko nepokojů ?* 1. Praha; Litomyšl : Paseka, 2004. s. 96-97.

reálné cíle v podobě území? Walt a Mearsheimer upozorňují na to, že Dohody z Camp Davidu nebyly tak výhodné, jak se říkalo, protože Palestincům se nenabízelo 91 procent, ale pouze 81 procent Západního břehu. Šlo o to, že údolí řeky Jordán v rozsahu cca 10 procent z okupovaných území by bylo pod izraelskou kontrolou, což činí právě rozdíl mezi formálním a skutečným dopadem Barakovy nejvyšší nabídky. Výčet dalších nevýhod pro Palestince pokračuje. Izraelci by kontrolovali vzdušný prostor, hranice i vodní zdroje palestinských území, které by bylo rozdělené do dvou nebo tří kantonů. Šlomo Ben-Ami, Barakův bývalý ministr zahraničí, prohlásil, že by sám na takovou dohodu nepřistoupil, protože je pro Palestince nevýhodná.⁵⁹ Tento návrh 91 (respektive 81) procent území je naprosto stěžejním údajem, který nám nastavuje normativní rámec pro posuzování obsahu Cestovní mapy a dalších návrhů.

Christisonová tvrdí, že i když Clinton přistupoval k Palestincům přátelsky, stále na problém nahlížel prostřednictvím izraelských zájmů, to bylo také důvodem ztroskotání jeho snah o mír.⁶⁰ Je sice pravda, že Spojené státy byly za poslední desítky let zvyklé posuzovat konflikt izraelskou optikou, ale Clinton byl první, kdo se pokusil židovský stát usměrnit a „omezit“ vznikem Palestiny, takže jde o historicky nejvstřícnější přístup k tamním arabským obyvatelům od vzniku Izraele.

Nicméně pokus implementovat Dohody z Camp Davidu po půl roce v lednu 2001 v Tabě se stejně nevydařil. Navíc- než se aktéři dohodli, tak se v Izraeli konaly premiérské a parlamentní volby.⁶¹

Nejostřejší kontrast mezi Clintonem a Bushem v obsahu návrhů je zřetelný na posledním plánu demokratického prezidenta. 23. prosince 2000 americký prezident seznámil vyjednávače obou stran se svým plánem, šlo o tzv. „Clintonovy parametry“. Představa byla následující: Izrael umožní vznik Palestiny na 94-96 procentech palestinských území, zbytek židovských osad s více jak 80 procenty židovských osadníků může Izrael anektovat, za to přenechá Palestincům koridor na 1-3 procentech svého území. Hlavním principem pro rozdělení Jeruzaléma zůstávala dohoda obou stran a tvrzení, že židovská území patří Izraeli a palestinská Palestině. Clinton navrhoval buď sdílenou suverenitu obou států nad Chrámovou horou i Západní zdí nebo palestinskou suverenitu nad Chrámovou horou a izraelskou suverenitu nad Západní zdí. Vytvořením dvou států bude vyřešen i problém uprchlíků,

⁵⁹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 104-105.

⁶⁰ CHRISTISON, Kathleen. *Perceptions of Palestine: their influence on U.S. Middle East policy*. Berkeley; London : University of California Press, 2000. s.295-296; 311.

⁶¹ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 37.

kteřeho se Izrael bál, aby nemusel přijímat Palestince, kteří chtějí do Izraele. Buď oba státy uznají, že právo na návrat znamená do své vlasti (tedy Izraelci do Izraele a Palestinci do státu Palestina), nebo to bude návrat do historické Palestiny⁶² (možný by tedy byl i návrat Palestinců do Izraele).⁶³ Barak souhlasil, ale Arafat řekl, že jde pouze o startovací plán pro další jednání.⁶⁴ Arafatovo odmítnutí Clintonovy štědré nabídky z Camp Davidu bylo dáváno do spojitosti se slavným výrokem Abby Ebana: “*Arabové nikdy nepromarní příležitost promarnit příležitost*“.⁶⁵ Z Clintonových závěrečných pokusů je patrné zoufalství a odevzdanost. Celý plán je koncipován velmi stručně a rozumně. Nebylo by divu, kdyby ho odmítli Izraelci, protože jde o největší reálný, tedy územní, ústupek v novodobé izraelské historii. Oni však prostřednictvím levicového Baraka přijali. Za ztroskotání celého Clintonova desetiletí může Jásir Arafat, navíc palestinským protestům stejně nezabránil, protože se blížila druhá intifáda. Příhodné podmínky a souhra umírněných představitelů na obou stranách i na straně mediátora⁶⁶, navíc souhlas od strany, pro kterou byla dohoda nejnevýhodnější- od Izraele. Víc už si Palestinci ani nemohli přát a přesto to nestačilo. Obsahově vyvážená nabídka byla naprosto v pořádku. Arafat navíc musel vědět, že v danou chvíli jde o maximum. Barak se blížil ke konci mandátu a myslet si, že Strana práce bude po uzavření velmi kompromisního míru znovu zvolena, by bylo naivní. Hypotézou této práce je, že Clintonovy parametry se staly paradoxně jednou z příčin Bushova neúspěchu. V jaké situaci by Palestinci přijali Cestovní mapu aj. návrhy, když Clinton jim nabízel mnohem víc? Jedině v kritické situaci po 11. září, jenomže to Bush ještě žádný propracovaný plán neměl. Clinton tak ukázal Palestincům, co všechno mohou získat a jim už potom horší nabídka uzavírat nechtěla.

Co se týká rámce Clintonových neúspěšných plánů, tady můžeme v počáteční fázi Osla a Cestovní mapy najít podobnosti. Opuštění tohoto rámce může vést až k selhání vyjednávání. Ehud Barak byl podle Hindlsové zastáncem taktiky formulovat v počáteční fázi rámec celého vyjednávání- tzn. maximální kompromis, kterého jsou obě strany schopny, pak teprve řešit marginální záležitosti. Šel tak proti přístupu z Osla, kde nebyl v průběhu jednání stanoven cíl a jednalo se nejdříve o okrajových věcech.⁶⁷ Tato práce přepokládá, že je lepší

⁶² HUNTER, Robert Edwards; JONES, Seth G. *Building a successful Palestinian state: security*. Santa Monica; CA : RAND Corporation, 2006. s. 63-67.

⁶³ HUNTER, Robert Edwards; JONES, Seth G. *Building a successful Palestinian state: security*. Santa Monica; CA : RAND Corporation, 2006. s. 63-67.

⁶⁴ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 128.

⁶⁵ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 103.

⁶⁶ LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006.

⁶⁷ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 113.

přístup z Osla⁶⁸, protože pokrok v okrajových záležitostech může zvýšit vzájemnou důvěru i pro oblasti náročnější na shodu. Obě strany mohou postupovat podle aktuálních událostí a odhalení maximálního reálného i abstraktního ústupku až v poslední fázi předčasně nepodněcuje radikály k protestům. Navíc, i když je proces celkově neúspěšný, marginální výsledky zůstávají a příští jednání se nezačínají úplně od začátku, což by zbytečně aktéry odrazovalo od jakékoliv smírcí formy řešení. Jednání by se totiž zdála jako neúčinná.

Na začátku 21. století byla neotřesitelná pozice USA jakožto třetí strany zpochybněna neúspěšnými snahami o mír. Před Bushem ml. stál úkol obnovit mírové rozhovory, což po tak obrovském zklamání z předchozího krachu, není jednoduché. Navíc Clinton svými Parametry a Arafat jejich odmítnutím situaci Bushovi ještě zhoršili. Od Bushe se neočekával podobný vstřícný a trpělivý přístup, který byl typický pro Clintona, ale řešení. Ovšem republikánský prezident vstupoval do období, kdy se Palestinci začali radikalizovat. Zatímco Clinton měl pro mír příhodné podmínky euforie ze skončení studené války, Bush měl vytvořit plán, u něhož nebylo jisté, že ho někdo jiný než USA skutečně chce prosadit. Na druhou stranu je nutné oponovat tezi George Willa, že by se po Clintonově éře vše vrátilo do staré podoby. Období Bushe ml. bylo Clintonovými plány silně poznamenáno a frustrace z jejich nenaplnění velmi ovlivňovala implementaci Bushových plánů. Takže situace byla v určitém směru ještě horší než před vládnutím Clintona, ale i za tehdejších podmínek nebylo uzavření míru nemožné.

⁶⁸ Za neúspěch Osla může spíš tehdejší politická situace než forma jednání.

4. Administrativa George W. Bushe

4.1 Neokonzervativismus a jiné faktory působící na rozhodování George W. Bushe

Jak vlastně charakterizovat vztah mezi USA a Izraelem? Otázkou je, do jaké míry se tyto aktéři navzájem ovlivňují. Pro analýzu Bushovy politiky je nutné zjistit, s jakými zájmy do konfliktu vstupoval.

Walt a Mearsheimer tvrdí, že USA je jednoznačně v područí židovských zájmů. Existují i názory opačné. Tvrzení izraelského novináře Uri Avneryho, že Izrael je pouze vykonavatelem americké vůle Walt a Mearsheimer vyvracejí hned z několika důvodů. Za prvé, Izrael šel vždy cestou, která byla nejvýhodnější pro něj, nikoliv pro jiný stát, naopak už v roce 2003 nabádal USA, aby napadly Hizballáh. Americká administrativa sice útok v roce 2006 posvětila, ale nebyla jeho strůjcem a argumentace, že si USA alespoň v jižním Libanonu vyzkouší svoje zbraně na zničení Iránu je nesmyslná, protože iránský statický komplex jaderných zařízení se extrémně liší od guerillové války Hizballáhu. Poslední důvod je čistě politický- pouze útok na malé území jižního Libanonu by byl v zájmu USA, protože by neohrozil libanonský režim těžce instalovaný právě snahou USA.⁶⁹ Lucie Hindlsová si myslí, že vztah americké zahraniční politiky vůči Izraeli je vytvářen jednak náladami Spojených států, jednak různou mírou donucení Izraele, aby se přizpůsobil dobovým americkým zájmům.⁷⁰ Tato práce považuje Avneryho výrok za velmi důvěryhodný. Izrael je na USA ekonomicky i diplomaticky závislý. Hindlsová ještě zcela výstižně dodává, že zájmy jsou velmi flexibilní a záleží na aktuální politické situaci. Ovšem to nic nemění na tom, že USA si diktuje základní podmínky a Izrael se snaží vytěžit z nich vlastní prospěch. Zálžitosti týkající se strategie, které Walt a Mearsheimer uvádí, jsou sice zajímavé, ale celou válku v roce 2006 formálně vedl Izrael, nikoliv USA. Ty akce akceptovaly, protože se domnívaly, že bude mít pro Hizballáh výstražný účinek. Tato práce nepopírá vliv židovského lobby, ale domnívá se, že ve vztahu USA- Izrael hrají Spojené státy dominantní roli, protože Izrael politicky i ekonomicky z tohoto vztahu těží.

Interpretace samotného důvodu americké podpory židovskému státu se také liší. Důkazem, že neobvyklá vazba mezi oběma státy je letitá, může být pojem Special

⁶⁹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 332-333.

⁷⁰ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 9.

Relationship, jehož autorem je americký prezident Kennedy.⁷¹ Prvním motivem americké náklonnosti jsou abstraktní hodnoty. „*Evropské zločiny proti Židům poskytují silné morální ospravedlnění pro právo Izraele na existenci.*“⁷² Ideologické důvody zůstávají dodnes přinejmenším rétorickým nástrojem pro vysvětlení zvláštního vztahu. Podle Bushe ml. jsou Židé oběti obklopené nepřátelskými arabskými státy, a proto jim USA pomáhá často pouze z morálních, nikoliv zjištěných důvodů. Podle Walta a Mearsheimera už jsou Židé utlačovatelé Palestinců, ne oběti jako tomu bylo v minulosti.⁷³ Získal ideologický motiv na síle právě za administrativy, která měla vazby na neokonzervativce? Ano, ovšem do té míry, do které se neokonzervativní doktrína ztotožnila s cíly americké politiky. Bush odmítl výběr mezi americkými zájmy a ideály. V podstatě je pod nálepkou šíření demokratického míru po světě také sloučil dohromady. Podle této tradice jsou Spojené státy už osudem i svým rozhodnutím oním subjektem, který propaguje politické svobody.⁷⁴

Na jedné straně tedy pomoc Izraeli pod záštitou amerického šíření demokracie, zároveň také americké materiální zájmy, které podle Bushe spadají pod americké ideologické záměry. Primárním zájmem Bushovy administrativy byly tedy americké cíle, „přátelství“ s Izraelem můžeme chápat pouze jako vztah, který byl pro uskutečnění těchto cílů vhodný. Je tedy jasné, že pokud mělo USA zájem dojednat mezi oběma stranami mír, a navíc si ponechat Izrael jako spojence, bylo krajně obtížné naplnit oba tyto cíle najednou. Bush si ovšem myslel, že to tak půjde. Kdyby prosazoval mír neoficiálně nebo s jinými subjekty např. Kvartetem, měl by větší šanci svoje plány prosadit i za udržování nadstandardního vztahu k Izraeli. Naopak, kdyby se prudce od Izraele odklonil, Arabové by byly k oficiální mediaci USA přístupnější.

Hodnotový motiv začal nabírat na síle nejen po Bushově nástupu, ale také po 11. září 2001.⁷⁵ Přesto je nutné ideologickou stránku chápat pouze jako instrument pro vysvětlení některých politických kroků, protože „nezištná“ americká pomoc židovskému státu jenom kvůli kulturní blízkosti není v 21. století pádným důvodem pro jednoznačnou diplomatickou oporu.

⁷¹ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s.9.

⁷² MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 97.

⁷³ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 78-81.

⁷⁴ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003.; DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 36-37.

⁷⁵ PARSİ, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 273.

Sami představitelé amerického vedení se neshodovali v tom, proč vlastně svého spojence podporují. Paul Wolfowitz a Richard Perle byli komentátoři nazýváni demokratičtí imperialisté nebo neokonzervativci. Věřili, že americká politická moc a ekonomika může zlepšit svět. Za prvé, tato činnost pomůže USA, za druhé, i ostatním zemím. Riceová a Cheney byli prozaičtější. Riceová je toho názoru, že prvořadý úkol- ochrana americké národní bezpečnosti přináší také rozvoj humanity i v ostatních státech, což je ovšem pouze vedlejší efekt.⁷⁶ Tato práce přichází s názorem, že je logické, když USA upřednostňují své zájmy, ale neměly by je propagovat heslem: „Co pomůže nám, pomůže i ostatním!“ Protože sami mluvčí si jsou dobře vědomi toho, že druhá část jejich tvrzení je více přáním než jistotou. Přístup Riceové a Cheneyho je upřímnější, ovšem schází vysvětlení, proč jsou právě jejich ideály lepší než cokoli jiného. Odpovědí zřejmě bude pouze ekonomická převaha Spojených států. Neokonzervativci tvrdí, že pomoc Izraeli je ku prospěchu USA i celého světa. Walt a Mearsheimer si myslí, že USA jsou Izraelem pouze využívány.⁷⁷ Tato práce to vnímá jako oboustranně prospěšný vztah řízený USA, který ovšem značně škodí mírovému procesu.

Hindlsová těmto jednotlivým motivům zvláštního vztahu mezi oběma státy přiřazuje jednotlivé teoretické rámce. Kromě proudu idealistů a teoretiků akcentujících domácí politiky pod vlivem židovského lobby jsou tu ještě realisté, kteří naopak Izrael vnímají jako geostrategického spojence sloužícího jako základna pro informace pro CIA a odběratel amerických zbraní. Hindlsová si myslí, že na rozhodování v praktické politice druhé poloviny 20. století měla vliv směs všech tří směrů.⁷⁸ Tato práce toto tvrzení doplňuje možnou kombinací nejen v obsahu politik, ale především jedním směrem uplatněným v obsahové rovině za současného použití odlišného směru při nastavování rámce mírové dohody.

Mix motivů, které používá Hindlsová, mohl fungovat ještě ve zmiňovaném období, ale za administrativy Bushe ml. by bylo vhodné idealistický proud spíše vyřadit. Ideologický motiv je v každém případě více nástroj vysvětlení než skutečný motiv jednání. Podle této práce je pro Bushe ml. primární názor realistů.

Ekonomická výhodnost zvláštního vztahu pro jednu či druhou stranu se přesto uvádí jako další samostatný, a pro mnoho teoretiků, i podstatný motiv. Je cílem získat ropu, nebo vládnout v regionu? Pravdou zůstává, že materiální složka je podstatná a hraje přinejmenším pomocnou roli při získávání většího vlivu. Ideologie Izraele a neokonzervativců války dobra a

⁷⁶ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. 46-47.

⁷⁷ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 111-112.

⁷⁸ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 15-16.

zla nese finanční podtext- získání ropy a posílení strategické moci USA. Tomu by nasvědčoval i fakt, že první, co spojená vojska VB a USA v Iráku zabrala, byla ta území na jihu země, kde se nacházela ropná pole, která mohl Husajn zapálit jako v první válce.⁷⁹ Proč je tedy zisk pouze druhotným motivem pro podporu Izraele? Odpověď nabízí samotní zastánci materiálního zdůvodnění. Proč by USA podporovaly Izrael pouze a jenom kvůli zisku ropy, když místo toho mohou navázat nadstandardní vztahy přímo s arabskými zeměmi, které tuto surovinu vlastní. Protiváhou izraelské lobby je lobby ropných společností a arabských šejků, které má, podle interpretací např. Noaha Chomského, vliv na utváření americké zahraniční politiky. Konkrétně jde o vazby George W. Bushe na rodinu Saudů nebo ropné společnosti Halliburton na americké politiky, konkrétně na Cheneyho.⁸⁰ Proč podporovat Izrael kvůli ropě, když zde byly prokázány vazby na arabské magnáty. Samozřejmě, když předpokládáme, že racionálnější je dohoda než válka s mocnostmi, které mohou vyvíjet jaderné zbraně. Ve vztahu USA- Izrael tedy podle mého názoru nejde ani tak o ropu, jako o využití izraelského strategického potenciálu v regionu a vazeb, které vznikly vlivem migrace Židů mezi USA, Evropou a Izraelem.

Spojené státy hrály v izraelských dějinách velkou roli, to co tohoto mediátora činí specifickým právě v době Bushovy vlády je vliv ideologického směru, který změnil pojetí mírového procesu.

Neokonzervativismus je hnutí, které má počátky v 70. letech 20. století a věří, že jedinou cestou k míru je americká nadvláda a její snaha rozšířit demokracii do ostatních států světa. Zejména na Blízký východ, kde chtějí destabilizovat tamní režimy, přeměnit je na demokracie, a tím zajistit stabilizaci celého regionu. Tento směr je rezervovaný k OSN, která odsuzuje americké vojenské akce a zastává příliš antiizraelskou politiku.⁸¹

Neokonzervativismus je v podstatě imperialismus demokratických hodnot.⁸² Tento princip je problematický, a to zvláště ve vztahu k Palestincům. Lid, který nepřijme demokratické hodnoty za své, ale pouze za ideologii svých hegemónů, se nestává o nic lepším

⁷⁹ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 333-335.

⁸⁰ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 142.; SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 116.

⁸¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 128-129.; SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 5.

⁸² DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s.14-15.

a veškeré snažení přináší více škod než užitku. Místní lidé totiž mohou napříště demokracii odmítat a priori, protože jim byla instalována bez jejich souhlasu.

Navíc, doktrína neokonzervativců značně ohrožuje mír. Muslimové totiž mají tendenci ztotožňovat cíle „západního imperialismu“ a sionismu, který je pouze jeho prodlouženou rukou.⁸³

Autorem termínu „neokonzervativec“ je socialista Michael Harrington, který tak hanlivě označoval liberály a příznivce levice, kteří přešli napravo. První generace neokonzervativců byli trockisté a marxisté, kteří se přidali k pravici v 60. a 70. letech 20. století. Nová levice, Great Society a černošská hnutí, k tomu oslabení levice a komunismu opozicí vůči SSSR, v neposlední řadě nepřátelství levice k Izraeli způsobili příklon některých Židů k pravici, tedy i k neokonzervativcům. Ovšem většina amerických Židů stále patří tradičně k levici a k liberálům, kteří v USA představují umírněnou levici.⁸⁴ Uvažování neokonů a prezidenta Bushe ml. bylo v některých ohledech blízké. Izrael je podobně smýšlející demokratická země a pro USA je výhodné udržovat si spolehlivého spojence v oblasti Blízkého východu. Udržení „bašty“ jménem Izrael bylo pro obě skupiny také otázkou prestiže.

Je nezbytné si uvědomit, že tento směr, na nějž měl prezident úzké kontakty, není okrajový a v USA se těší velké důležitosti. Např. kabelová televizní stanice Fox News, kterou vlastní mediální magnát Rupert Murdoch, je spjatá s neokonzervativci a hlásala prostřednictvím zaujatých komentátorů názory této ideologie během invaze do Iráku.⁸⁵ Jenomže na rozdíl od politiky Bushe v Iráku, u jeho postoje k izraelsko-palestinskému problému se vliv neokonzervativců tolik nepromítá.

Hindlslová říká dvěma směrům americké zahraniční politiky- ideologická snaha o Izrael jakožto demokratický spojenecký stát a na druhé straně reálpolitický přístup, který od Izraele vyžaduje kompromisy a uzavření míru vedoucí ke svazku USA s arabskými státy s umírněnou politikou.⁸⁶ Na této klasifikaci lze ukázat, v čem je Bush od svých nekonzervativních spojenců odlišný. Zatímco neokonzervativismus jako ideologie si může dovolit ignorovat naléhavost mírového řešení, americký prezident takovou možnost nemá. Důvod, proč média vykreslovala Bushe více ve světle ostré protiarabské politiky, je

⁸³ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 127.

⁸⁴ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel* . Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 25-26.

⁸⁵ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel* . Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 87-88.

⁸⁶ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 10.

důsledkem časové shody, kdy po jeho nástupu došlo k atentátům na WTC. Kdyby se tato tragédie neodehrála, Bush by s ohledem na politické zisky volil vůči Arabům spíše pragmatičtější- v tomto případě „přátelštější“ politiku. Po 11. září 2001 se však z Izraele stal strategický spojenec USA.

Daalder a Lindsay uvádí Bushovy citace, v nichž prezident říká, že jeho úkolem je sestavit skupinu expertů, která mu pomůže jeho agendu implementovat., ovšem oba autoři se přiklání k názoru komentátorů, že Bush sám neokonzervativní revoluci v americké zahraniční politice nezavedl.⁸⁷ Kdo tedy tvořil jeho tým, jaké názorové prostředí prezidenta obklopovalo a jak se lišilo od jeho skutečné politiky?

Vítězství Al Gora a Joea Liebermana by přineslo pokračování Clintonovy politiky, což by znamenalo podporu mírových rozhovorů, podporu Izraele a izolaci Iránu. Zato od George W. Bushe a Dicka Cheneyho se očekávalo, že budou více podporovat americké naftařské zájmy, tím pádem budou senzitivnější k arabským zájmům a budou chtít stažení Izraelců z palestinských území.⁸⁸

Ministr obrany Donald Rumsfeld byl spíše tradičním nacionalistou, který se snaží zachovat bezpečnost Spojených států, než aby se chtěl vylepšit reputaci své země ve světě. Daalder a Lindsey ho proto neřadí mezi neokonzervativce.⁸⁹ Bushův vysoce postavený spolupracovník měl jiné zázemí. Předtím než se stal Cheney velmi mocným viceprezidentem, tak byl členem Židovského institutu pro národní bezpečnost,⁹⁰ poté výrazně pomohl Bushovi s kampaní a vstoupil do jeho administrativy.⁹¹

Kdo měl na řešení izraelsko- palestinského konfliktu největší vliv? Osm odborníků tvořilo skupinu Bushových republikánských poradců v zahraničních záležitostech. Bývalá děkanka Stanford University Condoleezza Riceová tento sbor vedla, druhým nejdůležitějším členem byl Paul Wolfowitz, děkan School of International Studies Johnse Hopkinse. Robert Balckwill se zaměřil na oblast ruských a evropských záležitostí. Richard Armitage měl za sebou zkušenost ze sekretariátu Ministerstva obrany v Reaganově administrativě. Mezi další členy patřili poradce pro vnitřní bezpečnost Stephen Hadley, Reaganův poradce pro mezinárodní bezpečnost Richard Perle, ekonomický odborník Robert Zoellick a Reaganův

⁸⁷ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 14-15; 31-33.

⁸⁸ PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 223-224.

⁸⁹ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 14-15.

⁹⁰ Jewish Institute for National Security Affairs -JINSA.

⁹¹ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 113-115.

expert na zdroje a plánování Dov Zakheim.⁹² Bushovým vyjednávačem pro Blízký východ byl William Burns, který předtím pracoval na postu velvyslance USA v Jordánsku.⁹³

Která z osobností měla k neokonům nejbližší? Dvě nejvýše postavení spolupracovníci vycházeli každý z jiného prostředí. Condoleezza Riceová se do Bushovy administrativy dostala přes své vazby na Brenta Scowcrofta, který byl jejím učitelem, takže její následná podpora neokonzervativní snaze o válečnickou rétoriku byla překvapující.⁹⁴ Mezi neokony ji neřadíme. Wolfowitzova rodina má příbuzné v Izraeli, Paul sám tam pobýval a mnoho jeho předků pocházejících z Polska zahynulo v koncentračních táborech. Jerusalem Post stranící Likudu dokonce prohlásil Paula Wolfowitze za „muže roku“ pro období od října 2002 do října 2003, tedy pro židovský rok 5763.⁹⁵

V Bushově týmu tedy najdeme nejméně čtyři myšlenkové tábory. Prvním jsou patrioti např. Dick Cheney, druhým neokoni v čele s Paulem Wolfowitzem, třetím republikáni s vazbami na Izrael a poslední skupinou jsou zastánci umírněné politiky. Jeden člověk může být i členem více skupin, ale nejtěsnější vazby na sebe mají neokoni a „spojenci židovského státu“.

Jeden z největších nepřátel Izraele byl pro židovské lobbisty Colin Powell.⁹⁶ Právě on byl „vůdcem umírněných“. Powell si myslí, že izraelsko-palestinský konflikt je klíčový pro geostrategickou rovnováhu, tudíž jeho vyřešení může být cestou k vyřešení problému s Iránem.⁹⁷ Proto také zastával cestu smíru, což se neokonům zdálo defetistické.

Neokonzervativci tedy tvořili pouze jednu skupinu Bushových spolupracovníků, ale i tak měli určitý vliv na formování Bushova řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Tato práce se domnívá, že jejich doktrína se až nápadně shoduje s Bushovým přístupem oficiální mediace- tedy zasahování amerických normativních hodnot do podoby finálního mírového návrhu. Je patrné, že toto vměšování se do mírových rozhovorů vyvolalo dojem, že

⁹² DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 21-22.

⁹³ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche-Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 75.

⁹⁴ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 123.; The New York Observer. Brent Scowcroft Calls Iraq War 'overreaction'. *The New York Observer* [online]. 2004, [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.observer.com/node/49692>>.

⁹⁵ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 118-119.

⁹⁶ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 208.

⁹⁷ PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 281.

vyjednávání vedou Američané pod svoji taktovkou. To vedlo k nedůvěře zejména Palestinců, kteří neuvěřili, že by pro ně mírová dohoda mohla být výhodná.

4.2 Vliv 11. září na americko- izraelské vztahy

George W. Bush začal na Blízkém východě naprosto odlišnou politiku od svého předchůdce Billa Clintona. Nový prezident odmítl na konci ledna 2001 vyslat delegáta na izraelsko- palestinské mírové rozhovory do egyptské Taby.⁹⁸

Po 11. září 2001 zahájil Bush novou doktrínu proti terorismu, která obsahovala princip „kdo není s námi, je proti nám“.⁹⁹ Týkalo se to např. Palestinců, protože jejich radikálové měli úzké vazby na islamisty. Ostřejší politika na okupovaných územích vyvolala intifádu al- Aksá a Hamásu se dostalo větší mezinárodní podpory od arabských států, protože ty se semkly, stejně jako se formoval Západ proti teroristům.¹⁰⁰

Co ovšem opravňovalo Bushe, aby do boje proti teroristům zahrnul i Palestince? Mezi útoky al- Kajdy a bojem Palestinců můžeme najít přímou souvislost. Bin Ládínova matka řekla po 11. září, že její syn už dále nemohl přihlížet příkoří, které se děje Palestincům a jiným arabským národům a podle jejích slov je to hodný člověk. Vyšetřovací komise k útokům na WTC potvrdila, že Bin Ládín i Chálíd Šajch Muhammad se chtěli USA pomstít za podporu Izraeli, přičemž první útok měl přijít už na podzim 2000 jako reakce na Šaronovu návštěvu oblasti al- Aksá. Nestalo se tak proto, že Muhammad Ata a jeho spolupracovníci právě začínali s pilotním výcvikem a v USA pobývali teprve krátkou dobu.¹⁰¹ Navíc, po invazi Američanů do Afgánistánu se v arabské televizi al- Džazíra objevil Usáma bin Ládín a prohlásil válku proti západnímu světu za svatou a přímo ji připodobnil k válce Palestinců.¹⁰²

Pokud Bushova administrativa chtěla působit konzistentně a důvěryhodně nemohla v žádném případě právě v tuto chvíli podpořit palestinská práva. Oficiální prohlášení z bin Ládínova okolí a zmatení veřejnosti z nepřehlednosti v organizaci arabských skupin, z nichž

⁹⁸ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 65.

⁹⁹ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 42-43.

¹⁰⁰ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 42-43.

¹⁰¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 66-67.

¹⁰² ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 138.

útok vzešel, byly dostatečnými důvody pro intuitivní podporu Izraele alespoň v počáteční fázi. V jiném případě by Bush před veřejností mohl působit dojmem slabého lídra. Avšak na Šaronovu hlavu se po vstupu na Chrámovou horu příliš mnoho kritiky nesneslo. To bylo americkým selháním.

Nástup Bushe a Šarona ve stejné době na jedné straně, druhá intifáda a vzestup Hamásu na druhé značí značnou polarizaci obou zneprátelených národů, kterou 11. září ještě posílilo. Samozřejmě je velmi pravděpodobné, že nepokoje řadových Palestinců přispěli významnou měrou k rozkvětu Hamásu, ale nejen to. Neschopnost Arafata řešit situaci jistě také.

Stupňující se napětí posílilo americko- izraelskou vazbu. Izraelská pravice po 11. září 2001 tvrdila, že židovský stát je přední výspou v globální válce mezi dobrem a zlem. Od té doby tak nebylo možno dosáhnout s Palestinci dohody, protože Bushova vláda začala bezmezně podporovat Šaronovu administrativu.¹⁰³ Po 11. září 2001 chtěli Izraelci působit na USA v tom smyslu, že jsou ve stejné situaci jako židovský národ a premiér Ariel Šaron řekl: „*Věřím, že společně můžeme porazit síly zla.*“¹⁰⁴ Baruch Kimmerling napsal, že premiér se snažil přirovnat Arafata k bin Ládinovi, aby tak využil teroristických útoků 11. září.¹⁰⁵ V tuto chvíli více než kdy jindy se USA z role mediátora posunula na jednu z válčících stran. Ovšem ani teď tu není nikdo vhodnější pro řešení sporu, protože OSN byla v praktické politice velmi slabá. Arabské státy a Irán, které by při mediaci mohly pomoci, k tomu neměly sebemenší vůli ani důvěru od ostatních velmocí.

Po ztotožnění cílů republikánské administrativy a židovského státu došlo i k několika konkrétním opatřením. Např. 4. prosince 2001 USA zastavily činnost instituci, která měla shánět peníze pro teroristickou činnost Hamásu- Fondu Svaté země pro pomoc a rozvoj¹⁰⁶.

Na zhoršení palestinské „image“ ve světě, nemělo vliv pouze bin- Ládinovo prohlášení, ale také samotný postoj řadových Palestinců. Navíc bylo nutné operovat s faktem, že Al- Kajdá je sunnitská teroristická organizace.¹⁰⁷ Její napojení na palestinské radikály tedy nebylo nemožné. Bush se svým postojem ubezpečování obou stran stal i za nepříznivé situace

¹⁰³ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 50-51.

¹⁰⁴ SNIĘGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 139.

¹⁰⁵ SNIĘGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 140.

¹⁰⁶ Holy Land Foundation for Relief and Development.; LEVITT, Matthew. *Hamas: politics, charity, and terrorism in the service of jihad*. New Haven : Yale University Press, c2006. s. 145.

¹⁰⁷ PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 225.

dobrým mediátorem. Palestince se snažil udržovat v klidu, protože prestiž jejich problému se dostala do nezáviděníhodné situace. Pohled mezinárodní veřejnosti na konflikt se 11. září 2001 změnil, protože se vyzdvihoval spíše arabský terorismus a Arafatovy zločiny namísto izraelské okupace palestinských území. Benjamin Ben Eliezer už 14. září zaznamenal, že je to poprvé, co Izraelci zabili 14 Palestinců a svět na to neřekl ani slovo. Záznamy médií mezi palestinskými obyvateli jejich obraz také nevylepšily. Ihned po útocích na WTC začali Palestinci v ulicích oslavovat a izraelského plukovníka v záloze a bývalého vojenského zpravodajce Šloma Harariho napadlo zatelefonovat vysokým představitelům izraelské armády a poradit jim, aby oslavné reakce Arabů začali natáčet. Arafatovi spolupracovníci uvažovali, že po útocích na WTC se chopí šance a veřejně odsoudí teroristické útoky, čímž může začít nové období spolupráce s USA, protože když Palestinci tento postoj nezaujmou, pak budou čelit americkým zásahům.¹⁰⁸ Možná, že právě v téhle chvíli Arafatovi došlo, že Clintonova nabídka se nadlouho nebude opakovat a palestinský vůdce zřejmě nebude mít šanci vytvořit Palestinu a završit tak svoji politickou kariéru diplomatickým úspěchem, se kterým by byli spokojeni i arabští radikálové.

Bush na podzim 2001 zvolil poměrně zajímavou formu zmírňování izraelsko-palestinského napětí při přípravě na protiútok. Jednalo se pouze o jednorázové a prozatímní řešení. Ovšem fakt, že s oběma stranami jednal a stát Palestina bral jako nevyhnutelný fakt je obsahově vynikající, ovšem pouze v hrubých obrysech. Na konkrétní řešení nebyl v tu dobu čas. Arafat i Šaron spíše vyčkávali a snažili se situaci alespoň nezhoršit. Palestincům bylo jasné, že doba není nakloněna vzniku jejich státu, Izraelci zase tušili, že Američané teď řeší jiné věci, než jsou izraelské osady. Snažili se pouze udržovat s USA nadstandardní vztahy, aby po případném vítězství v Afgánistánu mohli být i oni odměněni shovívavým americkým přístupem při řešení palestinských nároků.

Existují dva pohledy na Bushovu ostrou rétoriku po tragickém ataku. Podle jednoho to byl Šaron a Netanjahu, kteří se po 11. září 2001 snažili přesvědčit americkou administrativu, že USA i Izrael bojují ve stejné válce proti terorismu. Walt a Mearsheimer si myslí, že Izrael spíše Spojené státy zatahoval do problémů, než aby jim s nimi pomáhal.¹⁰⁹ Daalder a Lindsay jsou toho názoru, že útoky z 11. září 2001 „posloužily“ Bushovi k tomu, aby mohl bez domácího odporu prosazovat hodnoty, které tu byly už před útoky stejně tak jako válku proti terorismu. Zatímco americká veřejnost důvěřovala Bushovi po nástupu do jeho prezidentské

¹⁰⁸ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche-Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 120-124.

¹⁰⁹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 60-61.

funkce jen z 51 procent, tak po 11. září 2001 se z něj stal nejoblíbenější americký prezident.¹¹⁰ Obě varianty počítají s výhodností pro jeden či druhý stát. Je jasné, že se a priori o politickém zisku vůbec nedá hovořit. Útoky byly bezesporu katastrofou pro celý západní svět, a proto jakékoliv „zisky“ byly absolutně převýšeny ztrátami. Pouze důsledky, které z těchto událostí vzešly, politicky Izraeli prospěly. Avšak tato práce nesouhlasí s názorem, že by se USA nechaly využívat.

Očekávalo se, že po 11. září 2001 se USA ve snaze o společný boj proti terorismu přesunou k multilateralismu a opustí tak svůj dosavadní unilateralistický přístup. Naděje na tuto změnu byly zmařeny americkou válkou proti al- Kaidě, která byla Bushovým osobním plánem.¹¹¹ Může se to zdát absurdní, ale právě Bushova neústupnost znamenala mnohem větší pozitivní mírový potenciál pro izraelsko- arabský konflikt než v případě jeho váhavé reakce na 11. září. Jakmile by Palestinci vycítili Bushovu slabost, chopili by se příležitosti a vznikla by Palestina za zjevně nedojednaných podmínek s židovským státem. Jeho radikálové by prožívali těžkou frustraci a celý konflikt by spadl do ještě větší spirály stupňujících se nepokojů.

11. září 2001 ovlivnilo Bushovy mírové plány dvěma směry, paradoxně protichůdnými. Tragédie sice ještě více rozdělila už tak zneprátelené Izraelce a Palestince, na druhou stranu mezinárodní nátlak na vznik nějakého mírového řešení Bush nemohl ignorovat.

Americký prezident zvolil dobrou formu a v době oficiálního spojenectví s Izraelem, začal postupně uklidňovat svými prohlášeními i druhou stranu. Bezprostředně po útocích 11. září 2001 začal kritizovat Izrael za okupaci palestinských území. Navíc se odvážil udělat to, k čemu se jeho předchůdce Clinton odhodlal až těsně před svým odstoupením- v říjnu 2001 Bush ml. poprvé veřejně prohlásil, že je zastáncem vzniku státu Palestina. Šaron se začal obávat, že Bush chce vytvořením Palestiny naklonit na stranu Spojených států ostatní arabské státy a vytvořit i spolu se Sýrií nebo Iránem protiteroristickou koalici. „*Bush se snaží usmířit Araby na náš účet, ale Izrael se nestane novým Československem*“¹¹², prohlásil Šaron na začátku října 2001 stanovisko, které Američané následně ostře odsoudili.¹¹³ Ani v této fázi Bush Izraelce nepřestal podporovat, ti si jen mysleli, že ze situace „vykřesají“ daleko víc. Navíc v rozbouřené době Bush používá oficiální mediaci, kdy za spojenectví s Izraelem,

¹¹⁰ Z těch, jejichž popularita byla zkoumána. DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 77; 89.

¹¹¹ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 77-78; 116.

¹¹² MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s.204-205; citace 205.

¹¹³ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s.204-205.

slibuje Palestincům stát. V této době, kdy je potřeba jasné stanovisko USA zataženého do světového konfliktu, tato forma nevádí. Jenomže Bush s ní pokračoval i dál. Chtěl se prezentovat jak spojenectvím se židovským státem, tak triumfálním mírem pod záštitou USA. Kdyby po roce 2003 přistoupil k tiché mediaci, nečelil by odporu k Cestovní mapě z obou stran.

4.3 Židé v USA

Židovské etnikum má v USA oproti jiným skupinám bezpochyby enormní vliv. U Bushovy administrativy to platilo o to více, že můžeme najít propojení křesťanských a konzervativních think- tanků s těmi sionistickými. Komunita amerických Židů čítá více členů než izraelská židovská komunita. Charedim, tedy ultraortodoxní věřící Židé, přistěhovaní z USA žijí často moderněji a také mají bližší vztah k sionismu než původní izraelští charedim.¹¹⁴ U této skupiny je dobré předpokládat radikální a neústupnou politiku vůči Palestincům. Může to být i v důsledku odtržení od každodenní reality života v Izraeli. Neuvědomuje si, který způsob vyjednávání s Palestinci je nejracionálnější. Přiklání se totiž spíše k agresivní a neústupné politice vůči Palestincům a působí především na americkou vládu, nikoliv na svoji domovinu.

Americká společnost se rozděluje na ty skupiny, které aktivně podporují židovské a izraelské zájmy a na ty, které ne. Mezi nejvýznamnější izraelská lobby v USA patří American Israel Public Affairs Committee (AIPAC), American Jewish Committee(AJC), Washington Institute for Near East Policy (WINEP), Zionist Organisation of America(ZOA), Jewish Institute for National Security Affairs (JINSA), Christian United for Israel(CUFI) nebo Anti-Defamation League(ADL), AIPAC ani Christian Zionist přitom nejsou zástupci židovského mainstreamu v USA.¹¹⁵ Jde skutečně o úzce vyhraněné aktivisty, v jejichž skupinách je zastoupena spíše konzervativní linka, sionistická tendence nebo obojí dohromady.

Zajímavým rozparem je zdánlivá neslučitelnost některých ideových směrů. Podle Normana Filkensteina AIPAC na jedné straně napadá křesťanství jako příčinu holocaustu, na

¹¹⁴ ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. 79; 105.

¹¹⁵ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 113-117; úvod 9.; American Jewish Committee. Who we are . *American Jewish Committee* [online]. 2011, [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.ajc.org/site/c.ijITI2PHKoG/b.789093/k.124/Who_We_Are.htm>.

druhé pak spolupracuje s prosionistickými křesťany.¹¹⁶ AIPAC sice nereprezentuje zájmy všech ani velké části amerických Židů, avšak nato, jak působí okrajově, tak ho samotný Izrael považuje za nezbytný, což jeho hodnotu zvyšuje. Jedno z prohlášení Ariela Šarona odkrývá jeho skutečnou váhu¹¹⁷: “*Když se mě lidé ptají, jak mohou pomoci Izraeli, říkám jim- pomozte AIPACu.*”¹¹⁸

Je obrovský rozdíl mezi tím, co považuje izraelská společnost za nezbytné pro mír s Palestinci a co chtějí lobisté za Izrael. V průzkumech z roku 2007 se ukázalo, že válku v Iráku odsuzuje více Izraelců než Američanů. Navíc válku začali republikáni a američtí Židé jsou většinou levicoví demokraté. Z toho vychází, že válku v Iráku si spíše Židé nepřáli. Na rozdíl od liberálních Židů, kteří chtějí mírové řešení, ti pravicoví neokonzervativní považují zájmy USA a Izraele za neoddelitelné.¹¹⁹ Liberální i radikální Židé žijí jak v USA, tak v Izraeli. Té první skupiny je početně více, ale nekompromisní Židé ve spojení s americkými neokony mají na americkou republikánskou vládu větší vliv. Jejich neformální a leckdy skrytý vliv je velmi rafinovaný. Tato praxe tajných jednání mohla být dobrým příkladem pro vedení George W. Bushe. Kdyby usměřňoval izraelsko-palestinský konflikt podobným stylem, jakým se lobisté snažili získat vliv v Bílém domě, mohla být Cestovní mapa přijatelnější pro obě znesvářené strany, protože by nezískala punc „plánu USA“, které by se držely spíše v pozadí. Metoda radikálních Židů a neokonů je velmi efektivní, ovšem normativní doktrína boje za vlastní pravdu a zájmy se vyznačuje bezohledností k jiným kulturám. Potlačení nepřátel vždy vyvolá protireakce, proto není vyhrocený střet racionální. Američtí konzervativní Židé efektivní formou ideologických vazeb prosazují naprosto nepřijatelnou náplň mírových dokumentů, která by vedla ke zkrácení palestinských práv, takže v důsledku by nepřinesly klid ani jednomu ani druhému národu. George W. Bush se zachoval racionálně, když chtěl prosadit mírové plány, ovšem židovské lobby v této otázce nenaslouchal, protože kdyby tomu tak bylo, tak by se americké vedení nesnažilo o prosazení žádného míru. Cestovní mapa by totiž Židy definitivně připravila o Velký Izrael, s čímž by ideologičtí radikálové nikdy nesouhlasili.

¹¹⁶ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. úvod 12.

¹¹⁷ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 162.

¹¹⁸ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 162.

¹¹⁹ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 15; úvod 14.

4.4. Mitchell a Tenet- mír, který si nezískal podporu

4.4.1 Vazby amerického Kongresu na Izrael a formování mírových bodů

Pokud budeme zkoumat obsah mírových dohod, musíme se nejdříve zajímat o vztah mediátora k oběma stranám konfliktu. Nově zvolený prezident Bush velmi rychle zjistil, který z dvou zneprátených národů ze Svaté země má větší zastání v americkém Kongresu. Po svém nástupu Bush obdržel dopis od jednoho demokratického a jednoho republikánského senátora, obou pro-izraelsky smýšlejících, kteří chtěli, aby byl Tanzim a Jednotky 17 (Force 17) Jásira Arafata umístěny na seznam teroristických organizací.¹²⁰ Kromě dopisových výzev prožidovská lobby používá i jiného velmi důmyslného systému. Každý člen Kongresu může využít nabídky služeb AIPACu, co se týká informací o Izraeli, což je pro americké politiky mnohem pohodlnější než využít nezávislých expertů nebo služeb kongresové knihovny. Dále AIPAC posílá každému členovi Kongresu čtrnáctidenník Near East Report.¹²¹

Je skutečně nátlak ze strany amerických Židů tak velký, že formoval i Bushovu politiku? Jimmy Carter v roce 2007 označil snahu o jakýkoliv protiizraelský návrh nebo mírové řešení za politickou sebevraždu pro každého kongresmana, který se k tomu navzdory židovskému lobby odváží.¹²² Jenomže samotnou sílu židovské lobby leckdy ještě předčí nutnost být politicky korektní. Problémem je, že každý v Kongresu, kdo hlasuje proti záměrům Izraele, může být velice snadno obviněn z antisemitismu.¹²³ Tato práce nepředpokládá, že by židovské lobby v Kongresu nebo obava z nařčení, že je antisemita, nějak prezidenta Bushe ovlivnila.

4.4.2. Vztah George W. Bushe k palestinské státnosti

V listopadu 2001 řekl zcela jasně před Valným shromážděním OSN, že podporuje vznik palestinského státu.¹²⁴ Prezident celý první rok ve funkci pokračoval ve hře na obě

¹²⁰ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 40; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

¹²¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 161.

¹²² MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 160.

¹²³ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 9-10 úvod.

¹²⁴ INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush's administration's second term: planning papers*. Washington D.C. : Brookings Institution, c2005. s. 2.

strany. Věděl, že vznik Palestiny je téměř nevyhnutelný, ale neexistoval dobrý a hlavně dokončený plán, který by spor zažehnal.

Bush se přihlásil k některým Clintonovým principům např. řešení uprchlické otázky spíše v rámci Palestiny než v rámci Izraele, dále k požadavku stažení Izraelců na hranice z roku 1967, ale také včlenění některých větších osad na Západním břehu do židovského státu.¹²⁵ Obsahově si nový prezident vypomáhá od toho předchozího. Ale proč by měly ty samé návrhy fungovat, když Clinton s nimi selhal? Měla napomoci změněná situace globální války s terorismem? Po 11. září se zvýšila snaha obou stran dohodnout se, ale příhodný čas nebyl využit. Za prvé, kvůli přípravám a vpádu do Afgánistánu, za druhé, právě kvůli neexistenci propracovaného mírového dokumentu.

Na konci roku 2001 chtěl Arafat jednat, ale stále tu z jeho strany bylo mnoho nesplnitelných požadavků. Palestinci na začátku 21. století argumentovali tím, že další krok by měly udělat Izraelci, a to stažení do hranic před rokem 1967, protože Palestinci ustoupili v roce 1988, když OOP uznala právo židovského státu na existenci. Rezoluce OSN č. 242 se pak pro Palestince stala výchozím bodem pro další vyjednávání.¹²⁶ Už na začátku Bushova období existovaly velké neshody ohledně konkrétních mírových bodů. Bush sice nabídl Palestincům stát, ale linii z roku 1967 jakožto hranici považoval stejně jako Izraelci za nereálnou. Osady Ariel, Ma'ale Adumim a další jsou problémem dodnes. Arabové by se jich po dlouhých rozbrojích i vzdali, jenomže jde o princip. Když ustoupí tady, kde ustoupí příště, a jak potom mohou vypadat konečné hranice? Dalším, již klasickým, zádrhelem je nerovnováha požadavků. Zatímco ústup do konkrétních hranic je reálným ústupkem, uznání státu Izrael je pouze ústupkem abstraktním. To pobuřuje část izraelských osadníků, kterých se to přímo týká. Důvodem, proč Arabové mohou směle s kartou „uznání Izraele“ hrát spočívá v přijatelnosti zejména mezi sionisty, pro které je státnost velmi důležitá.

4.4.3 Mitchell a Tenet, Saudskoarabský mírový plán

2. října 2001 se Bush poprvé otevřeně vyslovil pro vznik státu Palestina v případě, že bude uznáno právo Izraele na existenci.¹²⁷ Nadšení se následujícího roku proměnilo ve

¹²⁵ INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush's administration's second term: planning papers*. Washington D.C. : Brookings Institution, c2005. s. 43.

¹²⁶ CHRISTISON, Kathleen. *Perceptions of Palestine: their influence on U.S. Middle East policy*. Berkeley; London : University of California Press, 2000, c1999. s. 297-298.

¹²⁷ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 134.; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

vystřízlivění. „*Nemám žádné iluze. Nemáme žádné iluze o obtížnosti problémů, které jsou před námi. Avšak řešení našeho národa je silné. Amerika je odhodlaná ukončit konflikt a začít novou mírovou éru.*“¹²⁸, prohlásil prezident Bush ve svém projevu ze 4. dubna 2002 v reakci na vlnu násilí na Blízkém východě.¹²⁹

Jak se tedy formovaly Bushovy snahy o mír? Sněmovna reprezentantů i Senát zaslali¹³⁰ nově zvolenému prezidentovi dopisy, které obsahovaly stejné klíčové body týkající se nové éry po neúspěšném procesu z Osla a další pozice USA při vyjednávání o míru s Palestinci. Kongresmani chtěli, aby Arafat nebyl zván do Washingtonu jako oficiální představitel národa, protože ozbrojené jednotky Fatahu- Tanzim stály za teroristickými útoky z poslední doby, USA měly také zvážit svoji opozici vůči jednostrannému vyhlášení Palestiny, celá perspektiva se navíc odvíjela z palestinského odmítnutí nejnovějšího izraelského mírového plánu.¹³¹ Bush projevil snahu pokračovat v mírových rozhovorech až v červnu 2001, kdy násilí na Blízkém východě opět vzrostlo. Dennis Ross byl ovšem nahrazen Bushovým vyjednavatelem Georgem Tenetem, šéfem CIA.¹³²

Podkladem pro další práci se stala Mitchellova zpráva a Tenetova zpráva. Kvůli mezinárodní stabilitě bylo potřeba najít řešení, a ukončit tak napětí vzrůstající mezi Izraelci a Palestinci od poloviny roku 2000, proto byla nejprve vytvořena Mitchellova¹³³ vyšetřovací komise, jejíž zpráva měla obsahovat plánovaný postup. Podepsali se pod ní nejen zástupci USA, ale i EU¹³⁴, Norska a Turecka. Podle tohoto dokumentu je Izrael víceméně zbaven obvinění z vyvolání násilí. Šaronova návštěva Chrámové hory podle Mitchella nebyla příčinou druhé intifády, ale její následky byly lehce předvídatelné a její načasování nešťastné. Zpráva obsahuje konkrétní kroky např. zmrazení výstavby osad, zastavení násilí, přesun všech

¹²⁸ The White House. President Bush Seeks to Halt Mideast Violation. *Jewish Virtual Library* [online]. 4.4.2002, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bush040402.html>>.

¹²⁹ The White House. President Bush Seeks to Halt Mideast Violation. *Jewish Virtual Library* [online]. 4.4.2002, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bush040402.html>>.

¹³⁰ 6. dubna 2001.

¹³¹ AIPAC. House, Senate Call for Reassessment of U.S.- Palestinian Relations. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.4. 2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/reassesslet.html>>.

; AIPAC. PLO Compliance Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 15.12.2000- 15.6.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Terrorism/PLOreport.html>>.

¹³² DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 65.

¹³³ George Mitchell pracoval jako asistent Vysokého představitele EU pro zahraniční politiku Javiera Solanu a byl americkým senátorem. ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 46-47; Mitchellova zpráva, Ha' aretz. The Mitchell Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.5.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Mitchellrep.html>>.

¹³⁴ Javier Solana, Vysoký představitel pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

palestinských výnosů z daní do palestinských rukou a zpřístupnění svatých míst všem, najdeme v ní ale i celkem abstraktní tvrzení jako je nutnost obnovení vzájemné důvěry a vnímání druhé strany jako relevantního aktéra pro vyjednávání.¹³⁵ „*Izraelští vůdci si nepřejí být vnímáni jako ti, kteří „oceňují násilí“. Palestinišší vůdci nechtějí být viděni jako ti, kteří „oceňují okupaci“Pokud bude přerušen kruh násilí ...bude potřeba ustavit nový bilaterální vztah.*“¹³⁶

Zpráva byla vedena velmi smířlivým tónem. Jak je patrné z citace, snažila se apelovat na umírněné aktéry ve vnitrostátní politice obou národů. Klade tedy důraz na fakt, že mezinárodní prostředí může být jen doplňkovou pomocnou silou, ale vůle k míru musí vzejít přímo z národů samotných. Takovýto přístup, kdy USA neprezentují zájem svůj, ale ostatních, vypadá jako správný postup akceptovatelný pro oba zneprátené národy.

Colin Powell Šaronovi oznámil, že USA přijímají Mitchellovu zprávu za svou a izraelský premiér byl nucen převzít alespoň její části a jednostranně vyhlásit zastavení bojů, ovšem Palestinci se bouřili v ulicích, protože nedostali žádnou záruku na zastavení stavby izraelských osad na svých územích, a tak od izraelského příměří spáchali 96 atentátů, což bylo signálem pro Izrael, aby už dále neustupoval.¹³⁷

Konkrétní body Mitchellovy zprávy byly vyvážené a k Palestincům velmi vstřícné. Proč tedy tento dokument nepřinesl zklidnění? Za prvé, doba jeho vzniku- tedy časová shoda s výměnou administrativ v USA mohla tyto návrhy znevýhodnit, protože nevycházely přímo z Bushova okruhu. Za druhé, pozitivní přístup k Palestincům posílil jejich sebevědomí a začali si diktovat další podmínky. Ovšem nejpodstatnějším důvodem nevyraznosti Mitchellova textu byla formální stránka. Nebylo zde jasně popsáno „co za co“, jednotlivé požadavky ani pojistky, že dojde k naplnění jednotlivých bodů. Ovšem jedná se pouze o zprávu, a proto má do budoucna pozitivní potenciál pouze její obsah, nikoliv nedeřešená forma implementace.

Po napadení Izraelců na Západním břehu se Šaron dostal pod tlak extrémní pravice a Izrael ukončila vyjednávání o novém- Tenetově- plánu. Na okupovaných územích začaly blokády cest a Arafat požádal Powellova vyslance Burnse o přítomnost mezinárodních pozorovatelů. Po Burnsovi přiletěl na jaře 2001 do regionu další americký vyjednávač- právě George Tenet. Tomu se podařilo dojednat dohodu založenou na prvcích Mitchellovy zprávy a

¹³⁵ Ha'aretz. The Mitchell Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.5.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Mitchellrep.html>>.

¹³⁶ Ha'aretz. The Mitchell Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.5.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Mitchellrep.html>>.

¹³⁷ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 75-77.

uvést ji v platnost 13. června 2001 s tím, že ještě 11. června přesvědčoval Izraelce a 12. června Palestince.¹³⁸

Mezi stěžejní body Tenetova plánu patřil odsun Izraelců na linii před 28. září 2000, který se měl uskutečnit do 48 hodin, a dále spolupráce v rámci společné bezpečnostní komise, v níž si budou obě strany vyměňovat jména odpovědných velitelů na obou stranách. Taktikou bylo přimět jak Izraelce, tak Palestince, aby zklidnili svoje radikály a zamezili jejich útoku proti druhé straně.¹³⁹ Izraelci požadovali ukončení násilí ze strany Hamásu a Islámského džihádu. Obě strany konfliktu slíbily uvěznit jen skutečné teroristy a Arafat, který přijal dohodu za palestinskou stranu, byl ochoten učinit proti vlastním lidem- Palestincům spíše preventivní než represivní opatření. V konečné podobě dohoda obsahovala existenci nárazníkových pásem, aby nedocházelo ke střetu radikálů z obou stran, Palestinci měli podnikat preventivní zásahy proti vlastním militantním bojovníkům, Izraelci naopak žádné předběžné akce proti Palestincům podnikat neměli a zavázali se také, že nesvrhnou prezidenta Palestinské samosprávy. Plán se měl uskutečnit do třech měsíců. Zpočátku to vypadalo slibně, protože byl otevřen koridor z Gazy do Ramalláhu. Ovšem problém nastal, když se Šaron zdráhal přijmout jakýkoliv mezinárodní dozor, Arafat navíc přijal dohodu s vědomím, že stejně nebude prosazena.¹⁴⁰

Tenet na Mitchella navazuje ve snaze dát palestinským představitelům šanci zklidnit svoje radikály. Důvodem prozatímnosti tohoto plánu bylo znepokojení Izraele nejasnostmi okolo přesného vymezení území, které mělo být vyklizeno. Spíše než o komprehenzivní návrh byla Tenetova zpráva opět pouhým pokusem o novou iniciativu.

Mitchellův a Tenetův názor byl plně vyslyšen oběma stranami na schůzce 26. listopadu 2001. Šimon Peres a Jásir Arafat se dohodli na časově blíže neurčených fázích, přičemž Palestinci měli stupňovat svůj nátlak vůči teroristům zejména z Hamásu a Islámského džihádu. Před Izraelci stál úkol zpřístupnit svoje hranice. V počáteční fázi šlo zejména o „propustnost“ palestinských pracovních sil do Izraele a zásob v opačném směru, v dalších kolech měly být uskutečněny projekty na podporu zemědělství a uvolnění pitné vody a pobřeží pro rybolov. Mezi nejvýraznějšími ústupky Izraelců pak bylo právě otevření Rafahu,

¹³⁸ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 94-95.; 82-89.

¹³⁹ Ha'aretz. The Tenet Cease- Fire Plan. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.6.2001, [cit. 2011-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/tenet.html>>.

¹⁴⁰ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 82-89.

koridoru mezi oběma palestinskými územními celky a povolení vstupu do Izraele pro významné palestinské osobnosti.¹⁴¹

Tato fáze, kdy jsou navrženy „polotovary“ v podobě všeobecně akceptovatelných dokumentů, má velmi příznivé účinky na komunikaci. Shoda na určité platformě přinesla alespoň minimální spolupráci v dopravní a hospodářské oblasti.

Vše ovšem opět ztroskotalo na politických otázkách. V polovině března 2002 přijel generál Anthony Zinni. Ten byl poslán do regionu jako nový blízkovýchodní mediátor, dosadil ho tam jeho starý známý Colin Powell, aby oživil Mitchellův a Tenetův plán, z nichž vzešel návrh. Šaron ho přijal 26. března a nebylo divu, protože byl příznivější pro Izraelce, kteří podle něj museli splnit o 80 procent povinností méně než Palestinci. Ti se o návrhu odmítli bavit, až nakonec Arafat ve spěchu americké podmínky přijal krátce po sebevražedném atentátu v Park Hotelu v Netanje, kde bylo 27. března zabito 30 Izraelců a 144 bylo zraněno. Na Arafatův vstřícný krok už bylo pozdě, Izraelci zahájili operaci „Homat Magen (z názvu pro intifádu- příliv a odliv): Obranný štít“, při níž měli obsadit celý Západní břeh Jordánu.¹⁴² Prezident Bush tedy se svými prvními pokusy o zklidnění situace neuspěl. Nepromyšlený rámec a pouze hrubý obsah považovaly obě strany za nespravedlivý právě pro ně. Přestože americká mediace nebyla dobře připravená, tak hlavní vinu za vypuknutí nové vlny násilí jednoznačně nesou Izraelci a Palestinci sami.

Zinniho plán z 26. března 2002 byl prozatímně rozvržen do 4 fází, přičemž první z nich obsahovala požadavek absolutního ukončení bojů do 48 hodin. Po ní stejně jako v přechodech mezi ostatními fázemi mělo následovat vyhodnocení postupujícího mírového procesu tzv. Trilaterální komisí. Druhá fáze se měla uskutečnit do jednoho týdne a jejím hlavním bodem bylo stažení Izraele ze zóny A a preventivní opatření Palestinské samosprávy proti palestinským teroristům. Třetí fáze měla trvat další jeden až čtyři týdny a měla být dokončením palestinského boje proti antiizraelským extrémistům ve vlastních řádách a stažení Izraele na hranice z 28. září 2000. Poslední fáze měla být ukončena dalším hodnocením Trilaterální komise na schůzce po dalších cca čtyřech týdnech.¹⁴³

¹⁴¹ Israel Foreign Ministry; Jerusalem Post. Israel- Palestinian Joint Communique. *Jewish Virtual Library* [online]. 28.9.2001, [cit. 2011-3-8]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/jtcomm.html>>.

; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 82-89.

¹⁴² ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 176-181; 139.

¹⁴³ BitterLemons.org. The Zinni Plan for Peace Between Israel and the Palestinian Authority. *Jewish Virtual Library* [online]. 26.4.2002, [cit. 2011-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/zinniplan.html>>.

Pokud Mitchell a Tenet nastínili konkrétní politiky, Zinni se je pokusil implementovat. Ovšem ultimativně nasadit, byť dobrý způsob vyjednávání, v době útoků sebevraždných atentátníků, končí neúspěchem. To navíc celý dokument propříště zbavuje důvěryhodnosti. Zinniho návrhy by lépe fungovaly v období klidu a vyjednávání. Ovšem za tehdejší situace Palestinská samospráva nebyla schopna zajistit pořádek. Tento neúspěch vyvolal akorát další frustraci, ukázal Arafatovu neschopnost a posílil vazbu mezi Šaronem a Bushem.

Mírový proces se ocitl na mrtvém bodě. Dick Cheney přicestoval v březnu 2002 na Blízký východ a zjistil, že i nicnedělání v izraelsko- palestinské problematice přináší úskalí, a to navzdory tomu, že právě Bushovo vedení kritizovalo Clintonovy snahy o mír za to, že údajně přinesly více škody než užitku.¹⁴⁴

4. dubna 2002 Bush oznámil, že následující týden pošle do regionu Powella, aby se pokusil okamžitě zastavit boje, implementovat rezoluci OSN č. 1402, Tenetův a Mitchellův plán a dosáhnout stažení izraelských vojáků z Ramalláhu a z dalších palestinských měst.¹⁴⁵ 24. června 2002 americký prezident nastínil nový plán, který předpokládal vytvoření Palestiny do tří let pod podmínkou ukončení terorismu a odvolání Jásira Arafata. Izraelci měli zmrazit výstavbu osad podle Mitchellova doporučení a stáhnout se na hranice z 28. září 2000. Bush vyzval Izrael ke spolupráci při vytvoření konečného statusu a posílení demokracie, Palestince k volbě nového vedení, protože to staré považuje za krajně nekompetentní.¹⁴⁶

Trochu to připomíná Clintonovu snahu vytvořit mix předchozích dohod a „v kostce“ se pod názvem Parametry pokusit o jejich implementaci pod tlakem blížícího se konce svého mandátu. Bush podobný pokus o prosazení neprojednaných dohod udělal pod náporom intifády.

Bush musel vzít na vědomí návrhy jiných států. Někteří arabští představitelé si uvědomili, že stabilita celého regionu je důležitá i pro ně samotné, a proto se o ukončení izraelsko- palestinského konfliktu také zasadili.

Společná snaha Egypta a Jordánska o izraelsko- palestinskou mírovou dohodu přišla v roce 2001, kdy obě země uvedly tři kroky nezbytné k míru: nejdříve zrušení ekonomické a vojenské represe Izraelců na okupovaných územích a zastavení palestinského teroru, v druhé fázi přijetí dočasných dohod, naposledy pak dohoda nad konečným statusem a stanovení

¹⁴⁴ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 132.

¹⁴⁵ The White House. President Bush Seeks to Halt Mideast Violation. *Jewish Virtual Library* [online]. 4.4.2002, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bush040402.html>>.

¹⁴⁶ Washington Post. The Bush Peace Plan. *Jewish Virtual Library* [online]. 25.6.2002, 0, [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/bushplan.html>>.

pevně daného termínu pro uskutečnění tohoto plánu. Ačkoliv Peres byl arabskému řešení přístupnější, a dokonce se sešel s egyptským prezidentem Husním Mubarakem, Šaron jakékoliv dohody obsahující pevně daný termín striktně odmítl.¹⁴⁷

Nespornou nevýhodou arabských plánů je velice nízká, téměř nulová, akceptovatelnost ze strany Izraelců a amerických Židů.

V březnu 2002 Saudská Arábie prostřednictvím Ligy arabských států předložila plán na mír arabských států s Izraelem. Židovský stát měl uznat Palestinu, vyřešit problém palestinských uprchlíků, rozdělit Jeruzalém a vrátit se do hranic před šestidenní válku z roku 1967. Šejk Ahmed Jasín odmítl uznat Izrael a odsoudil saudskoarabský mírový plán. Nově vzniklé hranice by podle palestinských radikálů byli pro jejich národ nevýhodné.¹⁴⁸

Saudský plán požadoval nejen přenechání východního Jeruzaléma jako hlavního města Palestiny, ale také odchod Izraelců z Golanských výšin.¹⁴⁹ Šaron plán odsoudil. Saudská Arábie dále vyvíjela tlak na Bushe, aby v zájmu uklidnění arabského světa a účinnějšího boje proti al- Kaidě palestinskou otázku co nejdříve vyřešil.¹⁵⁰ Ani časem se hrany neobrousily a Izrael neustoupil. Izraelský premiér Ehud Olmert plán odmítl, i když byli autoři návrhu přístupní dalšímu vyjednávání a nešlo tedy o hotovou verzi.¹⁵¹

Kromě autorství dokument nepřinesl nic nového. Se starými známými požadavky Saudská Arábie neuspěla. Navíc požadovat stažení na hranice z roku 1967 už dnes není reálné. Je zřejmé, že pro Bushe cizí návrhy přinášely jen komplikace, protože by jejich bezpodmínečným přijetím oslabil svoji pozici na Blízkém východě.

¹⁴⁷ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 62-63; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

¹⁴⁸ PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 244-245.; LEVITT, Matthew. *Hamas: politics, charity, and terrorism in the service of jihad*. New Haven : Yale University Press, c2006. s. 4 úvod.

¹⁴⁹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 221.

¹⁵⁰ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s.136; 173-175.

¹⁵¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 221.

5. Šaron- čekání na konec míru

5.1 Druhá intifáda

V 29. září 2000 Šaron vystoupil na Chrámovou horu a o několik měsíců později vypukla naplno druhá intifáda. Během tohoto konfliktu zahynulo přes 3200 Palestinců a 950 Izraelců.¹⁵²

Jak postoj Bushe k Šaronovi a jeho konfrontační politice ovlivnil obraz americké mediace během druhé intifády? Je to období, kdy Američané ještě neměli na stole žádný komprehenzivní mírový plán. Navíc americká administrativa se zrovna měnila. Všechny tyto faktory přispěli k tomu, že USA nepodnikly žádné zásadní kroky ke zmírnění konfliktu.

Šaronova návštěva byla podle tehdejšího premiéra Baraka vnitropolitická provokace proti jeho osobě. Tehdejší premiér Barak proto nevyslyšel americký a palestinský požadavek a záměr Šaronovi nezakázal.¹⁵³

Američané si na rozdíl od Šarona uvědomovali, že jeho „výlet“ bude mít důsledky pro celý izraelsko- palestinský konflikt, nejen pro izraelskou vnitropolitickou situaci.

Ačkoliv je jasné, která událost vlnu nepokojů spustila, dalo by se říci, že se vina za ní připisovala spíše skutečným radikálům z druhé strany. Izraelský generál Amos Malka řekl, že druhá intifáda je řízená shora a izraelský prezident Moše Kacav dodal, že je podpořená politikou konfliktu, kterou hlásá Jásir Arafat.¹⁵⁴ Na tomto problému se začíná projevat americká mediace. Podle Mitchellovy komise Arafat nevyvolal v září 2000 druhou intifádu, naopak ještě po odmítnutí dohod z Camp Davidu a před vypuknutím násilí jednal s Barakem.¹⁵⁵ Když ztroskotá mírové jednání, mají státy spíše situaci uklidňovat. Kvůli Barakově korektnosti a Šaronově bezohlednosti a útočnosti Izraelci vyprovokovali Palestince. Kdyby si vyřešili vnitropolitickou situaci a Šaron záměrně nesázel na konfliktní kartu, tak by byli za viníky právem považováni pouze Palestinci. Bush vstupoval do nelehké situace. Palestinci přesvědčení o nevhodnosti Camp Davidu¹⁵⁶ a izraelská pravice chtěla zachovat

¹⁵² BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Joel Beinin; Rebecca L. Stein. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 1.

¹⁵³ Ha'aretz. The Mitchell Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.5.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Mitchellrep.html>>.

¹⁵⁴ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 41.

¹⁵⁵ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 105.

¹⁵⁶ Ha'aretz. The Mitchell Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.5.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Mitchellrep.html>>.

nesmlouvavou linii. Časová shoda s útoky 11. září a nástup Šaronu na pozici premiéra Bushovu politiku velmi ovlivnila. Americký prezident se rozhodl, že Palestincům ustupovat nebude a se Šaronem si udrží přátelské vztahy.

Od září 2000 do dubna 2002 se Izrael potýkal s nárůstem bombových útoků na svou zemi. Oběťmi byli ve většině případů civilisté.¹⁵⁷

Zvláště po 11. září je americká veřejnost citlivá na způsoby, jakými Palestinci bojovali nebo bojují za svůj stát. Sebevražedné útoky Palestinců v období po útocích na WTC byly odsuzovány téměř celým západním světem. Bushe to stavělo více na stranu Šaronovy konfrontační politiky, zároveň nechtěl nechat situaci mezi Izraelci a Palestinci přerůst v otevřený boj.

Největším problémem, který v otázce sebevražedných atentátníků provokuje mezinárodní společenství, je postoj společnosti. Palestínští sebevražední atentátníci mají její plnou podporu, dokonce si své přípravy natáčejí a jejich film po uskutečnění činu vejde stejně jako jejich osoba ve veřejnou známost a rodiny atentátníků získávají finanční podporu. Tyto prostředky jsou pak oficiálně vydávány za humanitární pomoc, kterou distribuuje Hamás.¹⁵⁸ V červenci 2002 vyhlásil Fatah a jeho ozbrojená složka Tanzim zastavení svých vojenských akcí, ovšem Hamás stále podnikal další atentáty, takže rozkol uvnitř palestinských území narůstal.¹⁵⁹ Druhá intifáda byla pro Hamás domácím politickým vítězstvím, protože Fatah ztratil důvěru lidí a začali se od něj odštěpovat např. Brigády mučedníků od al- Aksá nebo ozbrojené jednotky Tanzim, které trvaly na pokračujícím boji.¹⁶⁰ Se zvyšující se silou Hamásu rostla i agresivita útoků. V roce 2003 se objevil nový fenomén- Palestinci začali z Gazy střílet na příhraniční izraelská města raketami Kássam, které si vyráběli podomácku. Odvetnou akcí Izraele bylo obsazení několika oblastí a uprchlického tábora Jabalia v severní Gaze, kde v roce 1987 začala první infitáda.¹⁶¹

Vážnosti na situaci dodaly palestinské vazby na zahraniční islamisty. Kauza, která se časově shoduje s vlnou palestinského násilí, ukazuje propojenost Palestinců na mezinárodní teroristické struktury. Loď Karina A byla vypravena z iránského ostrova Kiš, její kroky

¹⁵⁷ *Suicide bombing terrorism during the current Israeli- Palestinian confrontation: (September 2000- December 2005)* . [s.l.] : Intelligence and Terrorism Information Center at the Center for Special Studies (C.S.S.), 2006. s. 3.

¹⁵⁸ LEVITT, Matthew. *Hamas: politics, charity, and terrorism in the service of jihad* . New Haven : Yale University Press, c2006. s. 2 úvod.

¹⁵⁹ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 219-226.

¹⁶⁰ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 38.

¹⁶¹ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 40.

sledoval začátkem roku 2002 Mosad, protože v Jemenu byla naložena zbraněmi a vše vypadalo na to, že za akcí stojí Arafat. Aféru lodi se dvěma raketami typu- Kat'uška označil za izraelský komplot a jeho vina se neprokázala. Argumentem, že loď musela mít při průjezdu Suezským průplavem legální povolení, se pro změnu hájil egyptský prezident Husní Mubarak.¹⁶² Plavidlo s palestinským kapitánem na palubě bylo Izraelci zadrženo v Rudém moři. Ukázalo se, že zboží bylo zabalené v Iránu, a tudíž Izraelci předpokládali, že Irán chce zásobovat zbraněmi právě Jásira Arafata. Pro židovský stát to byla výhra, protože konečně se našel důvod, proč zastavit americko-iránská mírová jednání. Po tomto incidentu Bush do oblasti vyslal generála Zinniho.¹⁶³

Jak tedy posuzovat palestinský terorismus? Walt a Mearsheimer mají jednu zajímavou připomínku, když tvrdí, že terorismus je metoda, nikoliv ideologie spojující určité státy, jak se domnívala Bushova administrativa i sionisté. Ti přitom sami používali v Palestině terorismus jako taktiku, aby odtud dostali britskou správu.¹⁶⁴ Ovšem je třeba zmínit, že terorismus jako metoda bývá vždy spjatá se zločinnou ideologií. Obsah zločinné ideologie a formu terorismu lze považovat za dva různé aspekty, které spolu velmi dobře kooperují. Efektivita prosazení mírového plánu se zvýší, pokud tento dokument odsoudí terorismus, jakožto metodu jakékoliv skupiny za jakýkoliv cíl, jako nepřijatelný. Stejně jako znevýhodnění strany konfliktu, která nedovede usměrnit svoje vlastní členy, by to totiž přispělo k větší vzájemné důvěře mezi znepřátelenými aktéry.

Jak na palestinské nepokoje zareagoval židovský stát? Celkově se izraelská politická scéna stala nepřístupnější k mírovým rozhovorům. Palestinci si svým terorem znepřátelili i izraelskou levici, která do druhé intifády byla spíše pro kompromis v návrzích obou stran.¹⁶⁵ Druhá intifáda znamenala radikalizaci na obou stranách a nejenže mírový proces zastavila, dá se říci, že dokonce částečně znehodnotila snahy z 90. let 20. století, protože obě strany už nebyly schopné ani vyjednávat.

Pro Bushe šlo o první vážné vyhocení izraelsko-palestinského konfliktu od jeho nástupu do funkce. Ve roce 2002 se pokusil nastínit finální mírový plán mezi Izraelem se Sýrií i Libanonem a zastavení iránských lodních dodávek do Gazy.¹⁶⁶ Eskalující napětí na jaře

¹⁶² ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche-Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 166-170.

¹⁶³ PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. s. 233.

¹⁶⁴ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 62-63.

¹⁶⁵ LAHAV, Yehuda. *Odvracená tvář palestinsko-izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 52.

¹⁶⁶ Washington Post. The Bush Peace Plan. *Jewish Virtual Library* [online]. 25.6.2002, 0, [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/bushplan.html>>.

2002 ho přimělo vyslat ministra zahraničí na Blízký východ. USA sice podporovaly izraelskou vládu, ale zároveň ji vyzvaly, aby okamžitě stáhla svoji armádu ze Západního břehu Jordánu. Jenomže izraelský premiér Ariel Šaron to nechtěl udělat, dokud bude v oblasti terorismus. Na konci června Bush navrhl Arafatovi, aby si Palestinci zvolili nové vedení, které nebude terorismus podporovat.¹⁶⁷

Zatímco nepřátelský postoj v období vzájemných konfliktů je v případě izraelských i palestinských představitelů pochopitelný, způsob jakým ho vyjadřovali se různí. Palestinci se ukázali jako agresori bojující neakceptovatelnými metodami, Izraelci se snažili diplomatickou cestou ukázat na palestinský teror a vytěžit z pozice napadeného co nejvíce v případě dalších mírových rozhovorů.

Prezident Bush správně vyhodnotil, že v této situaci nemá cenu nutit obě strany k míru a snažil se alespoň zastavit boje. První dva roky svého působení ve funkci tak prostřednictvím Mitchellova, Tenetova a Zinniho plánu podpořil mír, ovšem sám musel vědět, že tyto návrhy jsou pouze náčrtem. Svoje racionální myšlení a zdržení se velkolepých plánů podpořil formou umírňování obou stran. Postoje Izraelců a Palestinců jsou při analýze jeho politiky klíčové. Zvyšující se polarizace mezi oběma národy spíše značila, že nadcházející doba bude pro mírové plány nepříznivá. Také byla. To, že Bush během ní přišel s Cestovní mapou, bylo částečně důvodem jejího neúspěchu.

5.2 Spojenectví Bush- Šaron?

Naprostě stěžejní roli při přijetí mírových návrhů hrají roli reprezentace obou národů. USA a Izrael jsou tradičně označováni jako spojenci, což mohlo a může škodit při snaze amerického prezidenta při projednávání některých mírových bodů.

Po vládě Ehuda Baraka přišla v roce 2001 vláda Národní jednoty. Vítězem předčasných premiérských voleb se stal pravicový Ariel Šaron, kterému charedim dali svoje hlasy.¹⁶⁸ Jeho ostrá politika vůči Palestincům byla už od počátku problémem. V září 1982 Ariel Šaron, jakožto tehdejší ministr obrany dovolil libanonským jednotkám překročit hranice a vstoupit do palestinských uprchlických táborů v Sabře a Šatíle, kde zmasakrovaly stovky až tisíce palestinských mužů, žen i dětí.¹⁶⁹

¹⁶⁷ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 132-133.

¹⁶⁸ ČEJKA, Marek. *Judaism a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. s. 142.

¹⁶⁹ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 28.

Na začátku 21. století však Palestinci svojí agresí Šaronovi paradoxně pomohli ke zvolení premiérem. Ten pak diplomatické řešení sporu s Araby odmítal. Palestinci chtěli na přelomu 20. a 21. století příliš mnoho. Fakt, že zahájili druhou intifádu, je poškodil. Ehud Barak jim chtěl předat 96 procent palestinských území, Ariel Šaron už byl ochoten vzdát se mnohem menšího území. Arafat nepřijal výhodnější nabídku, protože Barak požadoval prohlášení, že konflikt je ukončen, což Palestinci pochopili jako nemožnost uprchlíků vrátit se domů. Tohle si Arafat vzít na zodpovědnost nechtěl.¹⁷⁰

Šaron byl ochoten vytvořit Palestinský stát ze 42 procent Západního břehu (z území A a B bez bezpečnostních zón), jehož vnitřní záležitosti by spravovala Palestinská samospráva a přístup z ostatních států a vzdušný prostor by hlídal Izrael. Židovský stát měl navíc bránit Palestincům ve tvorbě Izraeli nepřátelských koalic.¹⁷¹

Měl Šaronův přístup pozitivní, nebo negativní mírový potenciál? V této souvislosti si musíme uvědomit, že jeho postoj se stejně jako jeho vztahy s USA vyvíjel.

„*Ariel Šaron sice zvítězil ve volbách, ale doposud nevěděl, co si počít se svým vítězstvím. „Jen Šaron zajistí mír a bezpečí“ - to bylo vítězné volební heslo strany Likud, ale Šaronova vláda za devět měsíců své existence nepřinesla ani mír, ani bezpečí. Za těchto devět měsíců měl Izrael více mrtvých a raněných než za kteroukoli devítiměsíční dobu v uplynulých padesáti letech.*“¹⁷² První fáze Šaronova vládnutí tedy nese podtext konfliktnosti a snahou „jít hlavou proti zdi“. V tomto období má jeho politika značný negativní mírový potenciál a premiér odmítá jakékoliv reálné ústupky, zejména územní.

Je třeba osvětlit, v jaké vnitropolitické situaci Šaron byl. Izraelská pravolevá štěpící linie je založena hlavně na ochotě ustupovat Arabům v územních nárocích, nikoliv na bázi ekonomické, jak je tomu na v zemích západní Evropy. Izraelská pravice tradičně požaduje mocenské nekompromisní řešení, zato izraelská levice je více ochotna k diplomatickým řešením a mírovým ústupkům Arabům.¹⁷³ Marek Čejka si myslí, že izraelská pravice je mnohem upřímnější ke svým voličům, zejména ve svém nekompromisním přístupu k Arabům, zatímco levice svoje skutečné záměry často maskuje a není si sama jistá svým postojem.¹⁷⁴ Ano, izraelská pravice je ideově konzistentnější, ovšem její nekompromisní

¹⁷⁰ LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 52- 53.; 41-43.

¹⁷¹ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 346.

¹⁷² LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 53.

¹⁷³ ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. s. 70; 136.

¹⁷⁴ ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. s. 136-137.

přístup leckdy přináší neefektivní cestu, která nakonec židovskému státu spíše škodí, než prospívá.

Přitom Šaron měl větší smysl pro reálpolitiku, než se zdálo. To se více ukazovalo až s postupem času. Podle některých zastával spíše kompromisní názor mezi izraelskou levicí a pravíci. Chtěl odstranit pouze některé osady, aby mohl zachovat jiné. Zohlednil přitom rozdělení mezi bloky osad a jednotlivými výspami, přičemž autorem této klasifikace byla izraelská levicová vláda.¹⁷⁵ Co tedy bylo Šaronovou maskou? Ostrá politika v začátcích, nebo mírnější přístup o několik let později? Je zřejmé, že Bush ml. by si měl ze Šaronova přístupu vzít ponaučení. Pokud nebudeme politiku izraelského premiéra hodnotit normativně, můžeme si všimnout, jak efektivně svůj cíl prosazoval. Silný lídr, který si nenechal vnutit více, než bylo nutné. Šaron chtěl zachovat Izrael na co největším území, přitom oficiálně spolupracoval s mezinárodní komunitou. Kdyby na to Bush zareagoval přesně obráceně -a bojoval Šaronovými vlastními zbraněmi- navenek se nesnažil do konfliktu zasahovat a inicioval by spíše tajné mírové podněty, tak by skrývaného cíle lépe dosáhl.

Nutno dodat, že se nebavíme o Šaronově osobnosti, ale o jeho politice, která byla výslednicí mnoha vlivů. Které z nich směřovaly izraelskou vládu k radikálním tendencím? Za prvé, síla náboženských představitelů. Ačkoliv by se mohlo zdát, že levice i pravice čelí nátlaku náboženských vlivů stejnou měrou, pro pravici je to aktuálnější téma, protože s ultraortodoxními sdílí některé cíle. Důkazů, že tyto síly podkopávaly Šaronovy snahy o pragmatickou politiku, je mnoho. Šaronův syn Omri se na začátku dubna 2001 vydal na tajnou schůzku s Palestinci do Ramalláhu. Ariel byl ovšem omezen právě svými oficiálními postoji, a tak synovu snahu hlasitě příliš nepodporoval. Další případ se týká náboženská blokáce dílčích ústupků. Palestinci chtěli propuštění svých lidí zadržovaných v Izraeli, jenomže Šaron čelil opozici radikálních ministrů ve vlastní vládě, kteří nechtěli propustit např. Marwana Barghoutího a všechny ostatní důležité vězně.¹⁷⁶

Šaron chtěl vytvořit koalici se Stranou práce, kterou vedl příznivec stažení z Gazy a jeho dávný přítel Šimon Peres, ale uvnitř Likudu se vytvořila opozice vedená ministrem pro vnitřní bezpečnost Uzim Landauem, který si nepřál spolupráci s levicí ani stažení z Gazy. Premiér se tedy rozhodl pokračovat pouze s podporou strany vedené Jossim Beilinem Meretz-Jachad a neformální spolupráci se Stranou práce. Jenomže její nový předseda Amir Peres

¹⁷⁵ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 58.

¹⁷⁶ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 52-53; 250-251; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

ukončil spolupráci s Likudem a vládní koalice se rozpadla, na to byly vyhlášeny nové parlamentní volby, protože Šaron rezignoval na post premiéra. Potom si založil novou stranu Kadima¹⁷⁷, do níž vstoupil Šimon Peres a někteří členové Likudu např. Cipi Livniová. Likud má silnou nacionalistickou rétoriku, tudíž její umírnění členové přestoupili do nové strany.¹⁷⁸

Šaron ve skutečnosti Palestincům nechtěl ustupovat a stažení z Gazy ho netěšilo, ale věděl, že tento postup může přinést Izraeli zisky např. na Západním břehu.

Jak Šaron své úmysly tajil, tak je Bush odkrýval. I přes jeho počáteční umírněnou mediaci, stále nahlas šířil dojem, že celou situaci řídí. Kdyby dal oběma stranám pocit, že mají více prostoru, možná by své cíle prosazoval efektivněji.

Po 11. září 2001 se boj mezi Izraelci a Palestinci stal součástí globální války proti terorismu. Bush ml. viděl v Šaronovi svého spojence. Poté, co izraelské tanky obsadily Ramalláh, Bush v červnu 2002 oznámil svoji podporu vzniku Palestinského státu a jeho Cestovní mapa z roku 2003 měla za úkol takový stát vytvořit a zajistit mu stabilní fungování, což se mělo uskutečnit do konce roku 2005.¹⁷⁹ Za přeměnu Bushe, původně kritického k izraelským akcím na okupovaných územích, v Šaronova spojence a za vytvoření myšlenky, že Izrael i USA čelí stejnému nepříteli, může izraelské lobby v USA, alespoň podle Walta a Mearsheimera. Ti svoje tvrzení dokládají telefonátem ze 14. září 2001, kdy Šaron kontaktoval nejvyšší židovské lobbisty ve Spojených státech a požádal je, aby prezidenta Bushe přesvědčili o podobnosti hrozby od bin Ládina s Arafatovými vojenskými akcemi. O šest dní později- 20. září poslala skupina vlivných neokonzervativců otevřených dopis americkému prezidentovi, který žádá zastavení americké pomoci Palestinské samosprávě, a naopak vyjadřuje své sympatie k izraelské demokracii. Dopis byl dílem iniciativy the Project for the New American Century a podepsal ho např. Richard Perle, Norman Podhoretz, Jeane Kirkpatricková, Robert Kagan nebo William Kristol.¹⁸⁰ Je vysoce pravděpodobné, že i když Šaron a Bush čelili nátlaku ze strany radikálů ve vlastních řadách, jejich výsledná politika jimi není ovlivněna až tak zásadně, že by měli být za svoje činy „zbaveni svéprávnosti“. Bush ve své ideologické válce po 11. září neměl jinou možnost, než udržovat s Izraelem společenství.

Jak se promítla americko- izraelská spolupráce do počátečních snah o vytvoření mírového plánu? V návrzích o vzniku dvou států padla možnost, že státy nebudou etnický

¹⁷⁷ Z hebrejštiny Vpřed.

¹⁷⁸ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 300- 301; 329- 331.; ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. s. 139.

¹⁷⁹ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 8-11.

¹⁸⁰ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008. s. 204-206.

oddělené a všechno bude fungovat na principu individuálních práv, nebo že půjde o oddělení států na konsociačním, federativní nebo konfederativním základu. Návrhy radikálních Židů na Velký Izrael chtěli rozdělit celý Západní břeh na deset kantonů zastoupených v Knesetu, z nichž by pouze dva připadly Palestincům a zbytek Izraelcům. Mezi největší strašáky patřila domněnka, že palestinská území budou rozdělena do nesouvislých kantonů, které bude moci Šaron lépe ovládat.¹⁸¹ Tony Blair se připojil k americké snaze dosáhnout vzniku Palestiny a Colin Powell odmítl Šaronův plán na uvolnění pouhých 40 procent z okupovaných území.¹⁸² Nejenže to dokazuje, že Bush se rozhodně nenechával zásadním způsobem ovlivňovat židovským lobby, ale jde tady o první střet amerického prezidenta a izraelského premiéra. Šaronův skutečný a skrývaný cíl- žádné ústupky- naráží na Bushův skutečný a neskrývaný cíl- mír, tudíž řešení výhodné pro USA.

5.3 Operace Obranný štít

Po roce 2000 opět vzrostl palestinský teror, ale stažení Izraelců ze Západního břehu by si Palestinci vysvětlili jako vyhranou válku nad Izraelem a židovskou slabost. Tři měsíce se Izraelci pokoušeli bojovat proti teroristům na Západním břehu, pak zjistili, že nemají žádný konkrétní plán, jak postupovat.¹⁸³

To nejhorší, co se mediátorovi může stát, se USA stalo. Obě strany si začaly vyřizovat účty, aniž by vyslechly třetí stranu. Možná, že právě druhá intifáda a izraelská protiakce přiměli Bushe, aby ukončil fázi tiché mediace umírňování obou stran a přešel k očividné snaze prosadit svůj plán za každou cenu.

Izraelská armáda zareagovala na palestinské nepokoje rozhodnou vojenskou akcí. Po vraždě 30 Izraelců v Netanye byla zahájena největší izraelská ofenzíva od roku 1967- Operace obranný štít, kdy armáda obsadila sídlo palestinského prezidenta v Ramalláhu a uvalila domácí vězení na vůdce Fatahu Marwana Barghutiho.¹⁸⁴ Tato akce znamenala zhoršení diplomatické pozice Izraele.¹⁸⁵ Operace měla Šaronovi pomoci vyhnat Palestince do

¹⁸¹ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 304-307.

¹⁸² ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 139-141; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

¹⁸³ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 202-206.

¹⁸⁴ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 38-39.

¹⁸⁵ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 181-218; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

uzavřených enkláv tak, aby dohromady nezabíraly více než 50 procent Západního břehu.. Toto území bylo v důsledku celé akce rozděleno do osmi kantonů, přičemž při přejezdu z jednoho do druhého bylo potřeba pokaždé získat povolení od Civilní správy¹⁸⁶. Zóna C tak získala užší kontakt na stát Izrael a ještě více se z 60 procent Západního břehu rozšířila.¹⁸⁷

Izrael byl tentokrát vnímán jako jednoznačný agresor. Jeho jasná snaha rozdělit a podlomit palestinská území znamenala naprostou ztrátu důvěry. Bush si v této chvíli už připravoval půdu pro následná mírová jednání. Stejně jako Šaron jinak spíše mlžil a Bush prosazoval mírovou iniciativu, tentokrát se role obrátily. Izraelský premiér otevřeně proti Palestincům zaútočil a Bush se tvářil, že Izrael nepodporuje¹⁸⁸, zatímco dělal pravý opak. USA poskytly Izraelcům helikoptéry typu Apáč k ostřelování palestinských policejních stanic.¹⁸⁹

Jak jindy udělal Bush spoustu chyb svým poukazováním na přátelství k Izraeli, teď se z hlediska mediátora formálně, nikoliv fakticky, zachoval správně. Na znovuobsazení měst Západního břehu v březnu 2002 zareagovala jeho administrativa ostře a kriticky. Ještě na začátku dubna americká poradkyně pro národní bezpečnost Riceová vyzvala Izrael, aby okamžitě stáhnul svá vojska a ukončil Operaci obranný štít. Colin Powell přicestoval do oblasti a chtěl se setkat s palestinskými představiteli.¹⁹⁰ Je zřejmé, že kdyby USA, stejně jako v případě Operace obranný štít, vystupovaly z pozice více neutrálního aktéra, získaly by důvěru obou znepřátelených stran. Mohly by v tichosti sledovat své zájmy a klidně i zachovat přátelské vazby na Izrael. Samotná neutralita by však nebyla dostačující. USA musí působit jako subjekt, který se nesnaží prosadit své zájmy, ale to, co je nejlepší pro oba národy, což není vždy totéž. Neutrální USA musí být navíc ještě neformální mediátor. Nesmí strany k míru nutit diplomatickou cestou, ale spíše neformálními vazbami.

¹⁸⁶ Civil Administration.

¹⁸⁷ Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Joel Beinin; Rebecca L. Stein. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 194; 276.

¹⁸⁸ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 208-211.

¹⁸⁹ Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Joel Beinin; Rebecca L. Stein. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 9.

¹⁹⁰ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 208-211.; Hoover Institution Stanford University. Condoleezza Rice . *Hoover Institution Stanford University* [online]. 2010, [cit. 2011-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.hoover.org/fellows/10078>>.

6. Cestovní mapa- aneb forma versus obsah

6.1 Bushův mír

6.1.1 Cestovní mapa jako komplexní návrh USA

Stěžejním projektem celého období Bushovy administrativy je Cestovní mapa. Formální snaha USA o mediaci je velmi zajímavým dokumentem a úkolem této práce bude zjistit, proč byla její implementace neúspěšná a které její části mají pozitivní mírový potenciál.

Slovenský emigrant žijící od roku 1949 v Izraeli Yehuda Lahav si myslí, že konflikt mezi Izraelem a Palestinci je specifický tím, že není možné být buď pro izraelskou, nebo palestinskou stranu. Cituje izraelského spisovatele Amose Oze, který uvedl, že jde o boj „práva proti právu“.¹⁹¹ Není tedy možné formulovat obsah smlouvy normativně. Samozřejmě, že je rozumné i efektivní co nejvíce se přiblížit požadavkům obou stran a snažit se, aby byl výsledný dokument vyvážený.

Problém nastává ve chvíli, když je všeobecně známo, že mediátor podporuje jednu ze stran, a to významnou měrou. Zatímco na přelomu 60. a 70. let 20. století dostával Izrael cca 0,5 miliardy amerických dolarů. Na začátku 21. století jsou to 3 miliardy amerických dolarů, což představuje 2 procenta izraelského HDP. Mearsheimer a Walt považují tyto půjčky za příspěvky. Dále do Izraele každoročně putují 2 miliardy dolarů od soukromých osob z USA. 50 procent z toho jsou přímé dary, zbytek prostřednictvím nákupu izraelských cenných papírů. Prodloužená kampaň na osidlování Okupovaných území byla jedním z projektů výrazně dotovaných soukromými americkými investory. Některé další státy Blízkého východu např. Egypt nebo Jordánsko také obdržely od USA finanční pomoc, jenomže ta byla podmíněná podepsáním mírových dohod.¹⁹²

Když už se USA uchýlily k oficiální mediaci, bylo třeba zajistit alespoň formální nezávislost země. Časová shoda Cestovní mapy s invazí do Iráku ovšem vrací USA do středu „bitevního pole“. Politika americké administrativy vůči izraelsko- palestinskému konfliktu byla některými odborníky nazývána „cik- cak“, protože Bush ml. potřeboval některé arabské státy v protiirácké koalici, ale zároveň podporoval Šaronův boj proti bombovým útokům. Colin Powell prohlásil, že Izrael musí jednat v souladu s rezolucemi OSN č. 242 a 338 a musí

¹⁹¹ LAHAV, Yehuda. *Odvracená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 40-41.

¹⁹² MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 26-31.

se stáhnout ze Západního břehu.¹⁹³ Ministr zahraničí Bushovy první administrativy představoval pragmatické, v tomto případě umírněné křídlo, stejně jako Riceová, která se snažila zajistit „férovou hru“. Před přijetím první fáze Cestovní mapy si Šaron kladl podmínku, že se palestinské bezpečnostní síly musí kompletně vyměnit, začít bojovat proti terorismu a odzbrojit Islámský džihád, Hamás, Lidovou frontu pro osvobození Palestiny a další. Riceová ještě týž večer odpověděla, že se nebude měnit podoba textu a připomínky všech stran budou uvedeny v závěru.¹⁹⁴

Protiváhou Powella a Riceové byli neokonzervativci. Je patrné, že Bush se v době prosazování Cestovní mapy choval spíše pragmaticky, protože kdyby se nechal ovlivnit Wolfowitzem a spol., tak by se žádné ústupky Palestincům nenabízely.

Je možné, že to, co dělalo z Bushe proizraelského bojovníka, byla spíše americká pověst než skutečné přípravy na Cestovní mapu, ačkoliv v předchozích i pozdějších fázích se prvky podpory Izraele objevují. Vždy jsou však odůvodněny nějakým dalším zájmem, nikoliv jako nezištná pomoc. Teď nastala doba, kdy bylo pro USA výhodné uzavřít izraelsko-palestinský konflikt smírem.

6.1.2 Efektivní forma postupných kroků

Nejdůležitější formální krok k zajištění neutrality třetí strany bylo vytvoření skupiny států, která bude garantem Cestovní mapy. Kvartet se skládal ze zástupců čtyř aktérů: vyslance generálního tajemníka OSN Terje Larsena, Miguela Moratinose za EU, generálního konzula USA v Jeruzalémě Ron Schlichera a Andreje Vdovina z Ruska.¹⁹⁵

Bush dobře pochopil, jakým stylem by se mělo se znepřátelenými stranami jednat. Příliš uspěchaná iniciativa by k žádanému výsledku nevedla. Už 24. června 2002 vyzval k ukončení izraelského osídlování palestinských území, zastavení palestinského teroru a vytvoření státu Palestina do roku 2005. V této řeči také zazněly prvky Cestovní mapy. Ovšem její počátek se datuje do 7. března 2003, kdy Arafat řekl, že je ochoten omezit svoji moc jmenováním nového premiéra Palestinské samosprávy- Mahmúda Abbáse. 3. června se

¹⁹³ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 274-275.

¹⁹⁴ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 234-235; IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 152.

¹⁹⁵ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 144- 145.

americký prezident v Egyptě sešel se zástupci arabských států, 4. června se Šaronem a Abbásem v Akabě.¹⁹⁶

Formující se dokument měl za svůj základ Tenetovy a Mitchellovy návrhy, saudský plán prince Abdalláha ze summitu v Bejrútu a rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242, 338 a 1397.¹⁹⁷ Rezoluce č. 242 je z roku 1967 a vyhláší právo každého státu na Blízkém východě na existenci a stažení izraelských vojsk z území, která obsadila během šestidenní války.¹⁹⁸ Tento dokument je sporný, protože v době svého vzniku ještě explicitně nehovořil o státu Palestina. Na druhou stranu je zde jasně řečeno, že Izraelci na palestinská území nemají nárok. Během jom-kippurské války vznikla rezoluce č. 338, v níž OSN vyzývá k tomu, aby byly do 12 hodin zastaveny boje, a následně naplněna rezoluce č. 242.¹⁹⁹ To je dobrá ukázka nízké efektivity dokumentů OSN. Aktéři organizaci spíše ignorovali, když náplň jedné rezoluce spočívá hlavně v apelu na splnění té předchozí. Rezoluce č. 1397 vznikla v roce 2002 a podpořila Tenetův návrh, Mitchellovu zprávu a saudskoarabskou iniciativu. Jediným posunem od předchozích prohlášení bylo vyhlášení práva explicitně pro Palestince a Izraelce na vznik dvou států.²⁰⁰ OSN se tedy vždy pouze omezila na výzvu ke smíru. Podstatné je, že prosazovala implementace počátečních návrhů z okruhu Bushovy administrativy.

Cestovní mapu přijal Kvartet- OSN, USA, EU a Rusko 10. dubna 2002 na mítinku v Madridu. V první fázi do května 2003 se měl Izrael stáhnout z území, která okupoval od 28. září 2000 a zmrazit v souladu s Mitchellovým plánem výstavbu nových osad, Palestinci měli zastavit terorismus podle Tenetova pracovního plánu a vytvořit podmínky pro svobodné volby např. ústavu. Od června 2003 do prosince 2003 měl být čas pro uskutečnění druhé fáze, která by se zaměřovala na zvolení palestinského vedení. To by se pokusilo bojovat proti terorismu a reformovat palestinské instituce, tak aby mohly fungovat na základě demokratických principů ve státě Palestina, který měl mít prozatím pouze provizorní hranice. Poslední- třetí- fáze naplánovaná na roky 2004 až 2005, která se měla věnovat stabilizaci bezpečnostní situace a

¹⁹⁶ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 211-212.

¹⁹⁷ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 349-351.

¹⁹⁸ United Nations. Resolution 242. *Official Documents System of the United Nations* [online]. 1967, [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/240/94/IMG/NR024094.pdf?OpenElement>>.

¹⁹⁹ United Nations. Resolution 338. *Official Documents System of the United Nations* [online]. 1973, [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/288/65/IMG/NR028865.pdf?OpenElement>>.

²⁰⁰ United Nations. Resolution 1397. *Official Documents System of the United Nations* [online]. 2002, [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/283/59/PDF/N0228359.pdf?OpenElement>>.

institucí v Palestině, by byla v roce 2005 završena dohodou Izraelců a Palestinců o permanentním uspořádání.²⁰¹

Co se týká obsahu dokumentu, je třeba ocenit, že oba státy se měly potýkat s reálnými ústupky, nešlo tedy „pouze“ o abstraktní uznání Izraele, které stálo za nevyvážeností saudskoarabského plánu. Dokazuje to bod obsažený v první fázi Cestovní mapy: „*Arabské státy zastaví veškeré veřejné i soukromé financování a všechny formy podpory skupinám, které podněcují a páchají násilné teroristické akce.*“²⁰² Úskalí nastalo právě v nereprezentativnosti palestinské strany. Abbás nebyl schopen zajistit pořádek mezi Palestinci.

Cestovní mapa předpokládala vytvoření prozatímní Palestiny v nejasných hranicích v čele s demokratizovanou palestinskou správou.²⁰³ Počítala s reformou jak izraelských bezpečnostních sil, tak se restrukturalizací těch palestinských do tří složek podléhajících tamnímu Ministerstvu vnitra.²⁰⁴ Na rozdíl od likvidace terorismu, tento požadavek byl pro Palestinskou samosprávu, alespoň v rámci území, které ovládala, splnitelný.

Z těch úkolů, které stály před Izraelem, byly také splnitelné jenom některé. Jeho armáda se z velké části území mohla stáhnout, ale problém nastává v nereálnosti rozsahu oblasti, z níž měla odejít. Okupace z roku 1967 měla být podle Cestovní mapy ukončena.²⁰⁵ To by ovšem znamenalo stažení na Zelenou linii, což je hranice vzniklá po roce 1949 příměří, která fungovala až do šestidenní války v roce 1967. Vše bylo vyřešeno stanovením rozumnějšího výchozího bodu. Měly být odstraněny všechny izraelské pevnosti postavené na okupovaných územích po 1. březnu 2001, a to také Šaron prezidentu Bushovi slíbil.²⁰⁶ Šlo o zboření stanovišť s rozvinutou infrastrukturou, která se mohou rovnat osadám rozšiřujícím izraelské území. Rozmontována však byla pouze neobydlená stanoviště o malé rozloze.²⁰⁷

²⁰¹ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 55-57.

²⁰² ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 349-353; citace 353.

²⁰³ LAHAV, Yehuda. *Odvracená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 74.

²⁰⁴ HUNTER, Robert Edwards; JONES, Seth G. *Building a successful Palestinian state: security*. Santa Monica; CA : RAND Corporation, 2006. s. 61.

²⁰⁵ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 349-350.

²⁰⁶ KERSHNER, Isabel. *Barrier: the seam of the Israeli-Palestinian conflict*. 1st pub. New York : Palgrave Macmillan, 2005. s. 13 úvod.; 192.

²⁰⁷ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 344-345.

Přes všechny tyto nejasnosti palestinská i izraelská strana (ta s výhradami) s plánem souhlasily.²⁰⁸

3. června 2003 se konal summit v Šarm al- Šajchu na němž se Egypt, Jordánsko, Saudská Arábie, Bahrajn a za Palestince Mahmúd Abbás zavázali k podpoře Cestovní mapy. 4. června 2003 se v Akabě sešli prezident USA Bush, izraelský premiér Šaron, palestinský premiér Abbás a jordánský král Abdulláh. Šaron prohlásil, že Izraelci začnou okamžitě rozmontovávat osady, které brání kompaktnosti palestinského Západního břehu, protože si, podle svých slov, uvědomuje, jak je jednodušší při ustavování nového státu důležitá. Zástupce Palestinců odsoudil terorismus jakožto prostředek kontrastující s budoucím státem práva- Palestinou. Následné setkání Kvartetu, které mělo podpořit implementaci slibů obou stran, se konalo v Jordánsku.²⁰⁹

I když se obsahová stránka Cestovní mapy potýká s obtížně splnitelnými, avšak spravedlivými, nároky, samotný rámec dokumentu a jeho mechanismus jsou přímo excelentní.

Cestovní mapa nesla oficiální název „Performance- Based Roadmap to a Permanent Two- State Solution to the Israeli- Palestinian Conflict“.²¹⁰ Dokument je založený na výsledcích- na tom, co se opravdu uskuteční, aby na to mohly být nastavovány další kroky.²¹¹ Tento princip Bush převzal z přístupu administrativy svého otce. Prezident Bush st. měl ve svém týmu experta na Blízký východ Denise Rosse. On a Richard Haass zastávali tzv. inkrementalistický přístup tzv. „tiché diplomacie“. Tzn., že chtěli postupně připravit všechny strany na mírové řešení, protože ty ve stávající fázi ještě nechtěly dělat kompromisy ve finálním rozsahu.²¹² Konkrétnost jednotlivých požadavků je pak návrhem Bushe ml.²¹³ Americká hlava státu preferovala akci před řečnickým přemítáním.²¹⁴

²⁰⁸ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 47-48.

²⁰⁹ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 48.; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 237-239.; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

²¹⁰ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 47-48.

²¹¹ HUNTER, Robert Edwards; JONES, Seth G. *Building a successful Palestinian state: security*. Santa Monica; CA : RAND Corporation, 2006. s. 61.

²¹² HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 36.

The White House. President Bush previews Road Map. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.3.2003, [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/bush031403.html>>. ²¹³; *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003.

²¹⁴ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 35.

Z toho je patrný celý rámec návrhu- důraz na body, kterých mohlo být skutečně dosaženo. Jestli se Bushovi něco v tomto konfliktu podařilo, tak přijít na efektivní způsob, jakým by měla mediace probíhat. Aktéři si vzájemně nedůvěřují, a proto jsou nezbytné postupné fáze, po nichž proběhne hodnocení. K dalšímu kroku nedojde, dokud nebude splněn ten předchozí. Mohlo by se zdát, že tento okamžik je náchylný k zablokování, ale právě v tom případě nastupuje mediátor a navrhuje jiné ústupky, se kterými by se spokojily obě strany. Mechanismus plnění požadavků, pojistek a kontrol je jediným možným způsobem, jak přimět obě strany k nějakému výsledku. Normativní texty a ideologická tvrzení jsou vhodná do obsahu dokumentu, ale v její formě bohužel působí komicky a vedou ke krachu celého projektu. U zneprátelených stran nelze předpokládat projev dobré vůle. K takovému činu samozřejmě může dojít, ale postavit na takovéto domněnce celý mírový systém je nezodpovědnost.

Priměřené požadavky, racionální způsob implementace. Proč tedy Cestovní mapa propadla? Podle této práce jsou příčiny dvě. Za prvé, americká administrativy získala image proizraelské skupiny spjaté s neokonzervativci. Řešením mohlo být větší zapojení neoficiální mediace. Oba zneprátelené národy by neměly pocit, že celý mírový plán je pouze zájmem USA. Bylo by pak mnohem snadnější dostat Izraelce i Palestince do fáze, kdy by přijali vytváření nového míru jako otázku osobní prestiže. S touto nevhodně zvolenou strategií Spojených států souvisí i další důvody. Za druhé Cestovní mapa ztroskotala, protože Izrael byl k plánu od počátku rezervovaný. Proč tomu tak bylo? Jedno možné vysvětlení můžeme najít v historii. Podle Haase dělali Kissinger a Carter chybu v tom, že dávali Arabům plané naděje na dohodu s Izraelem, který se cítil osamocen a začal se více bránit jakýmkoliv ústupkům a smlouvám.²¹⁵ To byl zčásti problém i Bushe ml. Nedůvěra Izraele, ovšem tentokrát nebyla namístě. Cestovní mapa jejich soupeřům nijak nestraničila. Z toho je patrné, že Izraelci by byli nespokojeni s téměř jakýmkoliv plánem, který by po nich chtěl ústupky. Palestinci ovšem také pomohli ke zkáze Cestovní mapy. Frustrace plynoucí z Clintonova fiaska snížila jejich důvěru v další mírové projekty. Cestovní mapa se časově shoduje se vzestupem palestinského Hamásu, který podobné snahy zásadně odmítá.

²¹⁵ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 36.

6.2 Neúspěšné summity v Šarm al- Šajchu a v Annapolisu

8. února 2005 se konal summit v Šarm al- Šajchu, na němž Šaron a Abbás vyhlásili za asistence Mubarak a jordánského krále Husajna příměří. Izraelci měli zastavit své vojenské akce proti Palestincům a palestinská samospráva měla bojovat proti palestinským teroristům.²¹⁶ Abbás a Šaron se dohodli implementaci první fáze Cestovní mapy, což okamžitě z Libanonu kritizoval mluvčí Hamásu s tím, že Abbás sám deklaroval, že hovoří pouze za Palestinskou samosprávu a OOP, nikoliv za jiné palestinské skupiny.²¹⁷

Mezinárodní konference pod záštitou USA v Annapolisu se konala 27. listopadu 2007. Mezi její účastníky patřili Ehud Olmert, Mahmúd Abbás, zástupci Jordánska, Sýrie, Egypta, Libanonu a Saudské Arábie. Izraelci a Palestinci se dohodli, že se budou scházet každých 14 dní, aby vyjednávali a kontrolovali implementaci Cestovní mapy.²¹⁸ Od Annapolisu si Izraelci slibovali obnovení mírového procesu a dalšího přímého vyjednávání s Palestinci, jímž se chystali ustoupit v uvolnění pohybu na kontrolních stanovištích Západního břehu a transferem 250 milionů dolarů z celních poplatků a daňových výnosů.²¹⁹ Obě strany se na této konferenci k obnově mírových rozhovorů zavázaly, což Abbás i Livniová ještě potvrdili v listopadu 2008 v Šarm al- Šajchu II.²²⁰ Je paradoxní, že ve fázi, kdy se s radikály ovládajícími velkou část palestinských území nejednalo, byly jakékoliv sliby Izraele marné. Islamisté jsou podle Jensena připraveni k pragmatismu a umírněnému přístupu, ale takové akce jako americká

²¹⁶ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 314.

²¹⁷ Jerusalem Post, CNN, Haaretz. Sharon, Abbas Declare An End To Hostilities . *Jewish Virtual Library* [online]. 8.2.2005, [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/sharm0205.html>>. ; Jerusalem Post. Abbas's Sharm Address. *Jewish Virtual Library* [online]. 9.2.2005, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Abbas020705.html>>. ; Israeli Foreign Ministry; Jerusalem Post. Sharon's Sharm Address. *Jewish Virtual Library* [online]. 8.2.2005, [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/sharon020805.html>>.

²¹⁸ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 53-55.

²¹⁹ Israel Ministry of Foreign Affairs. Israeli Confidence Building Measures Towards the Palestinians. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.11.2007, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/confidence_building.html>. ; Israel Ministry of Foreign Affairs. Israel's Expectations for Annapolis. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.11.2007, 0, [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/annapolis_expectations.html>. ; Jewish Virtual Library. The Annapolis Conference. *Jewish Virtual Library* [online]. 27.11.2007, 0, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/annapolistoc.html>>.

²²⁰ US Department of State. Quartet Statement on Ongoing Israeli- Palestinian Negotiations. *Jewish Virtual Library* [online]. 15.12.2008, [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Quartet121508.html>>.

iniciativa z Annapolisu nebo izolace Gazy spíše přispívá k jejich radikalizaci.²²¹ Jakmile je jedna skupina odmítnuta, její zastrašovací síla vzroste do velmi nebezpečných rozměrů. Ovšem vyjednávat s ní, je ještě problematičtější, protože její požadavky jsou natolik nesplnitelné, že po jejich smetení ze stolu hrozí od skupiny okamžitá násilná protiakce. Potíže s palestinskými radikály narůstaly a staly se hlavním důvodem pro zablokování mírového procesu.

Na konci Bushova prezidentského mandátu už bylo jasné, že Cestovní mapu nahradí jiný plán. Abbás a Livniová se v Šarm al- Šajchu v listopadu 2008 dohodli, že je potřeba vytvořit komprehenzivní oboustranně přijatelný dokument, který bude řešit všechny podstatné aspekty konfliktu. Souhlasili s tím, že dohoda má předcházet jakémukoliv postupu a schválili nepřetržitá přímá bilaterální jednání.²²² V této fázi bylo nutné počítat s nástupem nové americké administrativy, která zatím do konfliktu příliš nezasahovala. Pro Obamu by stejně jako pro Bushe bylo výhodné podnitit spíše neformální mediaci. Problém je, že Bush do konfliktu zasahoval příliš očividně, Obama v prvních letech vlády zase vůbec. Navíc, snaha Izraelců i Palestinců o mírové dohody byla stále minimální.

6.3 Neochota obou aktérů konfliktu k vyjednávání

Martin Indyk si myslí, že k míru je třeba, aby na obou stranách vládl ten umírněnější politický subjekt.²²³ Colin Powell přesně vystihl situaci, když prohlásil: “*Jediný trvající mír bude takový, který vytvoří strany (konfliktu) samy.*“²²⁴ Nezbyvá než souhlasit. Cestovní mapa byla neúspěšná, protože ji zneprátení aktéři ve skutečnosti dodržet nechtěli.

Na jaře 2003 Šaron pod mezinárodním tlakem přiměl svoji vládu, aby podpořila Cestovní mapu.²²⁵ Je to ta typická šaronovská politika zastírání pravého cíle. Zdánlivě kooperující premiér by se osad na Západním břehu jen těžko vzdával.

²²¹ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 152.

²²² The Israel Ministry of Foreign Affairs. Quartet Statement in Sharm e- Sheikh. *Jewish Virtual Library* [online]. 9.11.2008, 0, [cit. 2011-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/quartet110908.html>>.

²²³ INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush administration's second term: planning papers*. Flynt Reverett. Washington, DC : Brookings Institution, c2005.

²²⁴ Colin Powell 19.11. 2001, US State Department. Powell Lays Out U.S. Middle East Policy. *Jewish Virtual Library* [online]. 19.11.2001, [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/powell.html>>.

²²⁵ KERSHNER, Isabel. *Barrier: the seam of the Israeli-Palestinian conflict*. 1st pub. New York : Palgrave Macmillan, 2005. s. 78-79.

Počáteční přijetí se brzy začalo hroutit jako domeček z karet. Izraelská vláda v květnu 2003 vydala k Cestovní mapě tzv. 14 výhrad. Jde o izraelské doplnění celého plánu: 1. Tato dohoda nevyžaduje od Izraelců zastavení teroristů ve vlastních řadách, ale pouze ukončení násilí ze strany Palestinců. 2. Časový rozvrh je jen orientační, rozhodující pro postup v rámci fáze i v přechodu mezi fázemi je splnění obsahu. 3. Izrael by se měl podílet na organizaci voleb do Palestinské národní rady. 4. Ačkoliv poslední slovo v rozhodování budou mít obě strany konfliktu, monitoring bude záležitostí USA. 5. Palestina bude demilitarizovaná a bez možnosti uzavírat mezinárodní vojenské aliance, Izrael bude kontrolovat její vzdušný prostor i hranice. Ty budou pouze provizorní, protože i existence Palestiny bude dojednána na provizorním základu. 6. Palestiňští uprchlíci se musí zřeknout práva na návrat do Izraele, jehož státní existenci musí palestinské vedení uznat. 7. Ukončení konfliktu bude znamenat i ukončení veškerých požadavků. 8. Pouze na základě dohody obou stran bude vytvořen plán budoucího osídlení. 9. Kromě ilegálních základů a zmražené výstavby osad nebudou další záležitosti např. status Palestinské samosprávy nebo osídlení palestinských území předmětem vyjednávání, protože tyto položky patří do finálního uspořádání. 10. Jediné relevantní odkazy na jiné dokumenty jsou rezoluce OSN č. 242 a 338, Cestovní mapa tak vykazuje vlastní hodnotu a nemusí vycházet např. ze saudskoarabské iniciativy. 11. Americko-izraelsko-palestinská spolupráce bude směřovat k obnovení důvěry a možnosti transferu daňových výnosů do Palestiny, o ekonomický rozkvět Palestinců se postarají mezinárodní snahy a politickou obnovu Palestinské samosprávy budou sledovat Izraelci. 12. Nové okolnosti budou hrát významnou roli při stahování vojska do hranic ze září 2000, při němž nebude kladen důraz ani tak na rozmístění pozemních jednotek jako na civilní správu. 13. Obnovit normální život Palestinců je úkol pro uznávané humanitární organizace, kterým bude Izrael poskytovat podporu. 14. Odsouzení terorismu je jediným žádoucím příspěvkem ostatních arabských států do mírového procesu.²²⁶

Šaron dělal největší potíže ohledně stažení z osad. Evidentně chtěl tuto položku přesunout až do závěru Cestovní mapy, protože předpokládal, že do té doby Palestinci nebudou schopni umírnit své radikály a jejich národ se stane viníkem mírového neúspěchu.²²⁷ Další oblast izraelského zájmu, která je z výhrad patrná, se stala transformace Palestinské

²²⁶ Israel Government Press Office. Israeli Cabinet Statement on Road Map and 14 Reservations. *Jewish Virtual Library* [online]. 25.5.2003, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/road1.html>>.

²²⁷ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 212- 215.

samosprávy. Izraelci chtěli dohlížet na její reformu, aby ji neovládli radikálové, což se potom stejně stalo.

První setkání pouze palestinského a izraelského premiéra, kde se mělo jednat o Cestovní mapě, proběhlo v Jeruzalémě 1. července 2003. Šaron i Abbás ukázali, že si hlídají spíše kroky plánu, které vedou k jejich prospěchu. Šaron znovu řekl, že prioritou je izraelská bezpečnost a Abbás se zajímal hlavně o stažení Izraelců nejprve ze severní Gazy, a pak i z dalších palestinských měst.²²⁸ AIPAC nakonec Cestovní mapu také posvětil, ačkoliv původně žádal, aby nejdříve ustoupili ve sjednaných bodech Arabové, a pak teprve Izraelci.²²⁹

I po přijetí Cestovní mapy a oficiální schůzce s Palestinci Šaron pokračoval ve své taktice. Navenek mírový proces podporoval, ale ve skutečnosti ustupovat nechtěl. Jeho vystoupení v Knesetu v květnu 2003 bylo šokující. Premiér řekl: „ *Není možné držet okupační správu nad 3, 5 miliony lidí....můžete toto slovo nenávidět, ale co se tady stalo je okupace. Tahle věc je strašná pro Izrael, pro Palestince a pro izraelskou ekonomiku.* “ Dále navrhl vznik státu Palestina.²³⁰ Šaronovy pravé záměry se ovšem ukazují v politice na Západním břehu. Izraelská armáda v létě 2004 řekla, že se chce stáhnout z ilegálních základen na okupovaných územích. Ty jsou jak skutečné, tak „falešné“, které slouží pro lepší pozici Izraelců při vyjednávání. V těch skutečných postavených po roce 2001 nelegálně žilo asi 150 rodin.²³¹ V průběhu dalších let výstavba nebyla zmražena, ale naopak pokračovala v 75 z 121 izraelských osad. Ze 101 stanovišť postavených od března 2001 nebylo, navzdory dohodě, zbořeno ani jediné.²³² A co na to USA? Tady se objevila slabá stránka Bushovy politiky. Jestli něco udělal špatně, tak to byl jeho váhavý a nejednoznačný postoj k osadám na Západním břehu. Měl jasně trvat na splnění Cestovní mapy. 14. dubna 2004 se Šaron setkal s Bushem ml. v Bílém domě a žádal po něm souhlas s anexí izraelských osad na Západním břehu. Ten od USA získal. Ovšem požadavek na připojení osady Ariel na severu Západního břehu neprošel.²³³

²²⁸ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 48.

²²⁹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 213-214.

²³⁰ KERSHNER, Isabel. *Barrier: the seam of the Israeli-Palestinian conflict*. 1st pub. New York : Palgrave Macmillan, 2005. s. 78-79.

²³¹ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 46.

²³² *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 110.; EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 46.

²³³ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 11-12.

Problém nespočívá v požadavcích USA, ale v jejich nedůslednosti při nátlaku na jejich plnění. Je velký rozdíl mezi výstavbou nových osad a připojením těch stávajících. USA souhlasily s připojením těch nejvýznamnějších sídel, ale odmítali další budování. V samotném zachování některých osad nebyl mezi USA a Izraelem problém. Šaron byl od požadavku izraelsko-palestinských jednání ustoupit až na „zelenou linii“ z roku 1967 zrazován dvěma dokumenty. Tím prvním- vnitrostátním- bylo stanovisko vlády, která prohlásila, že v jakékoliv z budoucích smluv by mohl židovský stát připojit okupované území a všechny oblasti, které si nárokuje. Druhým- zahraničním- byl dopis od George W. Bushe, který si přál zohlednění židovských center při určování izraelských hranic, a nikoliv návrat k linii příměří.²³⁴ Jenomže výstavba nových osad už v rozporu s Cestovní mapou byla. V roce 2003 vzrostla o 35 procent.²³⁵

Svalovat Šaronova rozhodnutí na nátlak židovských radikálů by byla jen zástěrka. Premiér sám chtěl pro Izrael území. Samozřejmě, že na něj působily vnitrostátní skupiny, ale to neznamená, že by se nemohl rozhodnout jinak. Sice by poté následovaly bouře, ale gesto rozchodu s židovskými radikály učinil až v roce 2005. To zpětně dokazuje, že kdyby chtěl, mohl už dříve bojovat za stažení i na Západním břehu.

Avšak není pochyb o tom, že radikálové by po stažení ze Západním břehu mohli premiéra politicky oslabit. Elisha Efrat mluví o dvou židovských státech. Prvním je Stát Izrael a druhým „stát osadníků“, který se bouří jako golém proti tomu, kdo ho vytvořil. Osadníci jsou nejvlivnější zájmovou skupinou v Knesetu i ve vládě. Mají zbraně a neváhají je použít i proti Izraelské armádě.²³⁶

Ehud Olmert plánoval další stažení z osad na Západním břehu. Jenomže poté, co u hranic s Gazou došlo k incidentu, při němž byli zabiti dva izraelští vojáci a zajat Gilad Šalit ukončil veškeré rozhovory a Gazu uzavřel. Snaha USA, aby Kadima dodržela své slovo a plnila Cestovní mapu, se tak zkomplikovala.²³⁷ Jedním z hlavních důvodů neúspěchu Cestovní mapy byl fakt, že v době pokusů o její implementaci v Izraeli byla u moci pravicová vláda, která nechtěla dělat některé zásadní územní ústupky.

Příčiny krachu jednání můžeme ale najít i na druhé straně konfliktu. Na neustávající útoky ze strany Islámského džihádu a dalších organizací Šaron v roce 2005 zareagoval

²³⁴ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 51.

²³⁵ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 344.

²³⁶ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 48-49; 96.

²³⁷ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche-Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 332- 337.

výhružkou, že Izraelci se stáhnou nejen z Gazy, ale i z dalších území, připojí svoje osady na palestinských územích a vytvoří definitivní hranice.²³⁸

Vinu za neúspěch Bushových plánů můžeme hledat i v neschopnosti tehdejší Palestinské samosprávy propagovat mírové snahy mezi řadovými Palestinci a zamezit teroristům ve vzestupu. Palestinská vnitropolitická situace byla v krizi. S Kvartetem vyjednával Abbás, který neměl dostatečnou sílu, aby uklidnil palestinské teroristy. Přílišný americký nátlak, izraelská nepřátelská pravicová garnitura a slabost Palestinské samosprávy zradikalizovaly palestinskou společnost, což způsobila její odklon od Abbáse k Mišalovi.

6.4. Vliv války v Iráku na izraelsko- palestinský konflikt

Zcela samostatným tématem je invaze do Iráku. Jakou roli v něm hrál Izrael? To záleží na tom, do jaké míry mohl ovlivnit USA v jeho rozhodnutí o vojenské operaci proti Husajnově režimu. Další otázkou je, jak válka v Iráku ovlivnila postoj USA k řešení izraelsko- palestinského konfliktu.

Walt a Mearsheimer tvrdí, že neokonzervativci spřažení zejména se stranou Likud vehnali USA do války s Irákem a židovská lobby se ohlížela spíše na zájmy Izraele na úkor skutečných potřeb USA.²³⁹ Která fakta nahrávají těmto dvěma autorům? Zástupci Saddáma Hussajna na palestinských územích jsou členové Arabské osvobozené fronty (Arab Liberation Front).²⁴⁰ Organizace pro osvobození Palestiny byla podle publicisty Davida Wurmsera významně iráckým diktátorem podporována, tudíž jeho zničení Izraelcům pomohlo k získání převahy nad Palestinci.²⁴¹ Druhou možností tedy je, že invazi do Iráku nepodnítili Izraelci, ale američtí neokoni a lidé naklonění Izraeli. Elliott Abrams, Donald Rumsfeld, Richard Perle a další neokonzervativci poslali v roce 1998 dopis prezidentu Clintonovi a v němž žádali, aby USA zničily režim Saddáma Husajna.²⁴² Paul Wolfowitz byl už od první

²³⁸ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 329- 330.

²³⁹ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel* . Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 18-19.

²⁴⁰ *Suicide bombing terrorism during the current Israeli- Palestinian confrontation: (September 2000- December 2005)* . [s.l.] : Intelligence and Terrorism Information Center at the Center for Special Studies (C.S.S.), 2006. s. 9.

²⁴¹ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel* . Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 94;97.

²⁴² ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 34-35.

války v Zálivu přesvědčen, že nebylo správné ponechat iráckého vůdce v úřadu.²⁴³ Po možném nátlaku ze strany Izraelců, nebo amerických neokonů a sionistů, přichází v úvahu třetí a nejpravděpodobnější varianta. Šaronova vláda po prezidentu Bushovi nechtěla, aby vtrhl do Iráku, toto rozhodnutí bylo maximálně odhad toho, co by si Izrael více přál.²⁴⁴ Jenomže Enderlin ukazuje, že irácká ofenziva v některých momentech způsobila roztržky mezi USA a Izraelem. Po vypuknutí války v Iráku se Šaron a jeho poradci domnívali, že po porážce iráckého režimu dojde k dominovému efektu, při kterém bude oslaben nejen Arafat, ale i další arabské státy nepřátelské Izraeli. To se ovšem nestalo. Navíc, irácká invaze se neobešla bez předchozích sporů mezi USA a židovským státem o reálné ústupky. 6. dubna 2002 Tony Blair navštívil George Bushe v Bílém domě a doporučil nejdříve uklidnit situaci mezi Izraelem a Palestinou, než se vydá do Iráku. Bush tedy vyzval Izrael k okamžitému stažení z palestinských území, Riceová jeho termín pro stažení „*bez prodlení*“ na CNN upřesnila jako „*dnes*“, protože právě tímto striktním postojem chtěly USA získat své arabské spojence do protiirácké koalice.²⁴⁵ Lasensky tvrdí, že i nejen přípravy, ale i důsledky irácké ofenzivy byly pro Izrael nevýhodné. Tažení proti Husajnovi bylo spolu s přípravami na prezidentské volby v roce 2004 důvodem k marginalizaci celého izraelsko- palestinského konfliktu: „...úsilí v Iráku si mohlo činit monopolní nárok na americkou pozornost a odsunout arabsko- izraelský konflikt na okraj svého zájmu.“²⁴⁶

²⁴³ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 127-128.

²⁴⁴ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 13 úvod.

²⁴⁵ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 229; 190-191; citace 190; 166; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

²⁴⁶ LASENSKY, Scott B. Avoiding Mideast Peace?: Bush, Europe and the Israeli.- Palestinian Conflict. *Council on foreign relations* [online]. 6.5.2003, 0, [cit. 2011-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.cfr.org/israel/avoiding-mideast-peace-bush-europe-israeli-palestinian-conflict/p5943>>.

7. Radikalismus na obou stranách

7.1 Stažení z Gazy a pokus o jeho zařazení do rámce Cestovní mapy

Po přijetí Cestovní mapy a komplikacemi při její implementaci přistoupil Šaron ke kroku, který byl v porovnání s jeho předchozí politickou linií, netypický. Je možné, že izraelský premiér tím definitivně narušil Bushovy mírové plány?

Sám Ariel Šaron, který kdysi zakládal osadnický politický směr, v roce 2005 nečekaně nařídil stáhnout izraelskou armádu z pásma Gazy a ze čtyř osad na Západním břehu Jordánu, kde můžeme odkrýt důvody jeho rozhodnutí. Tam totiž osídlování pokračovalo dál kvůli tzv. výstavbě bariéry. Její projekt vypadal jako snaha Izraele připojit židovské osady ke svému Státu, protože oddělující bariéra překračovala tzv. zelenou linii²⁴⁷ dál na území Palestinců.²⁴⁸

Americká mírová snaha byla zničena izraelským diplomatickým zásahem. Šaronův plán potopit Cestovní mapu začal tajnou schůzkou v Římě v listopadu 2003, kam byl pozván ředitel blízkovýchodního a severoafrického úseku Národní bezpečnostní rady²⁴⁹ neokonzervativec Elliot Abrahams. Šaron mu oznámil, že chce jednostranně stáhnout Izraelce z Gazy, aby tak začal plnit Cestovní mapu. Prezident Bush mu na jaře 2004 osobně poděkoval za tuto akci. Ve skutečnosti chtěl Šaron ukončit naděje na vznik Palestiny a zmrazit mírový proces, a tak se vzdal území s převahou Palestinců, kvůli nimž by se mohla naplnit populační hrozba, protože počet Palestinců by převýšil počet Izraelců.²⁵⁰ Když už jsou osadníci nuceni vyjednávat, tak raději chrání něco důležitého a obětují nějakou marginální položku, kterou ovšem prezentují jako zásadní ústupek.²⁵¹ Stejnou taktiku zvolil i Šaron.

Odchod Židů z Gazy mohl tedy být vykládán jako Šaronovu spolupráci na mírovém řešení, ale ve skutečnosti přinesl také polarizační a radikalizační tendence, a to jak na straně Palestinců, tak na straně Izraelců. Šaron i jeho následovníci chtěli zmírnit vliv náboženských skupin, ale po stažení se tyto strany ještě více roztržily. Např. Národní náboženská strana se rozdělila na ty, co jsou striktně proti stažení a na ty, co ho tolerují. Ve 21. století se mezi

²⁴⁷ Hranice na Západním břehu Jordánu po šestidenní válce v roce 1967.

²⁴⁸ ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. s. 185.

²⁴⁹ National Security Council (NSC), úsek (Near East and North African Affairs).

²⁵⁰ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 216-217.

²⁵¹ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 46.

židovské „nepřátele“ Státu Izrael k ultraortodoxnímu antisionistickému Neturej Karta přidali i náboženští sionisté, kterým stažení Izraelců z Gazy také vadilo.²⁵²

Stažení z Gazy tedy nebyl krok směrem k míru, ale spíše k vyhocení situace, po níž mělo následovat nějaké rozuzlení. Šaron doufal, že v podobě zachování veškerých území na Západním břehu. Bush se měl z taktiky izraelského premiéra poučit, a také vystupovat jinak než v souladu se svými záměry.

Šaron připomněl, že stažení z Gazy posílí palestinskou ekonomiku a podpoří ukončení konfliktu v souladu s plány USA.²⁵³ Navíc, stažení z tohoto území bylo prvním ústupem Izraelců z území od 4. července 1967.²⁵⁴ George W. Bush souhlasil se Šaronovým stažením z Gazy a jako první prezident USA se jednoznačně vyslovil pro trvání některých židovských osad na Západním břehu Jordánu, protože nepovažoval stažení Izraelců na hranice před rokem 1967 za možné.²⁵⁵ „*V současné situaci, včetně už existujících velkých izraelských populačních center, je nerealistické očekávat, že finální status jednání bude založen na kompletní stažení na hranici příměří z roku 1949 a všechny předcházející snahy o dvou státní řešení se na tom shodly. Je realistické očekávat, že jakákoliv dohoda o finálním statusu bude založena na vzájemně schválených výměnách, které budou tuto realitu reflektovat.*“²⁵⁶, uvedl prezident Bush v dubnu 2004.²⁵⁷

Stažením z Gazy Izraelci splnili více, než se od nich očekávalo v první fázi tohoto mírového dokumentu. Kvartet sice tento krok vítal, ovšem dodal, že ani jedna ze stran by podle plánu neměla podnikat jednostranné akce.²⁵⁸ Mezinárodní mediátoři se nenechali Šaronem ošálit. V březnu 2005 Kvartet konstatoval, že vítá úmysl Šarona stáhnout se z Gazy, ale stát na roztržitém území podle nich nebude fungovat, všechny kroky tak musí probíhat

²⁵² ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. s. 251-252.

²⁵³ Ministry of Foreign Affairs. The Disengagement Plan of Prime Minister Ariel Sharon . *Jewish Virtual Library* [online]. April 2004, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW:

<<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/disengagement.html>>.

²⁵⁴ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 50-51.

²⁵⁵ ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. s. 198.

²⁵⁶ CNN. President Bush's Letter to Prime Minister Sharon. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bushletter.html>>.

²⁵⁷ CNN. President Bush's Letter to Prime Minister Sharon. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bushletter.html>>; Ministry of Foreign Affairs. Prime Minister SHaron Letter to President Bush . *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/sharonletter.html>>.

²⁵⁸ US Department of State. Quartet Statement on Middle East Peace Post- Disengagement. *Jewish Virtual Library* [online]. 20.9.2005, [cit. 2011-02-18]. Dostupný z WWW:

<<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/quartet092005.html>>.

v rámci Cestovní mapy.²⁵⁹ Tedy ne jako přídatný plán v souladu s Cestovní mapou, ale přímo v jejím rámci, který předpokládal i ústupky na Západním břehu.

Bush opět prokazuje smysl pro aktuální situaci. Šaronův krok ho znejistil, ale v době, kdy Cestovní mapa nepostupovala vpřed, rozhodl se stažení z Gazy alespoň mediálně využít ve prospěch mezinárodního mírového plánu. To, že šlo spíše o zoufalství než Bushův promyšlený a sebejistý postup, o tom není pochyb. Kvartet věděl, že Izraelcům jde o zachování osad na Západním břehu, a tak Šarona upozornili, že stažení z Gazy je jen jeden z ústupků, které prosazuje Cestovní mapa.

Mírový plán se začal hroutit jako domeček z karet. V únoru 2005 Bush v Bruselu prohlásil, že řešení izraelsko-palestinského sporu by mělo být prioritou Severoatlantické aliance. Uvedl, že stát, který má nesouvislé území nemůže fungovat, a proto navrhl vytvoření státu Palestina, který bude ucelené území na Západním břehu Jordánu.²⁶⁰ Jenomže v tom případě boj o velká židovská sídla v oblasti stal opět aktuální. Osad Ariel, Ma'ale Adumim a dalších se zjevně nehodlala vzdát a Palestinci zase nechtěli mít stát v definitivních hranicích, které by je připravili o velkou část jejich území.

7.2 Bushův vztah k projektu separační zdi

Kontroverzní projekt, který se židovský stát snaží prezentovat jako krok vedoucí k posílení míru, se stal spíše jeho překážkou. Na rozdíl od stažení z Gazy, k tomuto záměru měly USA velké výhrady.

Jako reakci na vzrůstající sebevražedné útoky si v květnu 2002 izraelská veřejnost od Šarona vyžádala, aby postoupil návrh na výstavbu oddělujícího plotu do vlády. Ta v červnu schválila výstavbu první třetiny a to od severu na jih, dále dva pruhy na sever a jih od Jeruzaléma, každý v délce 10 kilometrů. Ty měly znesnadnit přístup teroristům z Ramalláhu a Betléma. Výstavba první fáze byla dokončena v létě 2003 a v říjnu toho roku vláda schválila požadavek, aby byl plot realizován v celé své délce.²⁶¹

V únoru 2005 se Ariel Šaron rozhodl postavit oddělující bariéru od centra země do poušti v Judeji, což znamenalo snahu o anexi velkých osadnických bloků např. Ari'el, Efrata

²⁵⁹ *The question of Palestine & the United Nations*. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. s. 50.

²⁶⁰ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 199.

²⁶¹ KERSHNER, Isabel. *Barrier: the seam of the Israeli-Palestinian conflict*. 1st pub. New York : Palgrave Macmillan, 2005. s. 58.

nebo Ma'ale Adummin k Izraeli. Aby zeď zahrnula do Izraele i židovskou osadu Ariel, zabíhala na jednom místě až 22 kilometrů do vnitrozemí Západního břehu na palestinské území. Celkem mělo být připojeno 7 až 8 % půdy Západního břehu Jordánu.²⁶²

Zeď měla zabrat osady, které Cestovní mapa stejně plánovala připojit k židovskému státu, ale projekt byl opět nedojednaným jednostranným krokem. Po své délce se nedržel žádné dohodnuté linie. Navíc výstavba jakékoliv bariéry by byla přípustná až jako poslední krok mírového procesu, a to v případě, že Palestinci by dostali za okupované území přijatelnou kompenzaci.

Oznámení stavby separační zdi bylo těsně navázáno na stažení Izraelců z Gazy. Šaron v dopise Bushovi argumentoval tím, že je nezbytné zajistit izraelskou bezpečnost a připomněl, že všechny jeho kroky zatím vedly pouze a jenom k plnění Cestovní mapy.²⁶³ Prezident Bush nabádal Izraelce, aby trasa budoucí separační zdi vzala v úvahu potřeby Palestinců, kteří nejsou zapojeni do terorismu a sloužila spíše bezpečnosti než politickým záměrům, jak sami Izraelci slíbili. Dále ocenil, že Šaron nepočítal se zdí nastálo, ale označil ji za dočasné řešení.²⁶⁴ V roce 2003 Bushova vláda potrestala Izrael za postavení bezpečnostní zdi na území Západního břehu Jordánu. Jenomže šlo pouze zkrácení půjčky o částku, kterou podle odhadů Izrael zaplatil za nelegální vybudování zdi na palestinské území. Mearsheimer a Walt si myslí, že by bylo mnohem účinnější, kdyby Spojené státy zastavili svoji pomoc celkově.²⁶⁵ Americký prezident už další represe vůči Izraeli nepodnikl a v červnu 2004 nezastavil rozšiřování separační zdi do nitra Západního břehu, ačkoliv linii její výstavby předtím označil za ne zcela ideální.²⁶⁶

USA tedy explicitně trvala na pouhém zlomku toho, co požadovali Palestinci. USA zpočátku, a to od července 2003, nesouhlasilo s výstavbou separační zdi kvůli její plánované

²⁶² EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 118.; BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 339-340; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche-Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 247

²⁶³ Ministry of Foreign Affairs. Prime Minister SHaron Letter to President Bush . *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/sharonletter.html>>.

CNN. President Bush's Letter to Prime Minister Sharon. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/bushletter.html>>.

²⁶⁴, Ministry of Foreign Affairs. Prime Minister SHaron Letter to President Bush . *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/sharonletter.html>>.

²⁶⁵ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 40.

²⁶⁶ BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Stanford : Stanford University Press, 2006. s. 12.

trase, která často rozdělovala palestinské území od palestinského, nikoliv izraelského. Izrael nakonec však o americké půjčky nepřišel, byly jen sníženy o cca 10 procent, ačkoliv předtím Riceová vyhrožovala, že budou sníženy o cenu separační zdi, tedy o cca 9 miliard dolarů.²⁶⁷ Američané byli proti Šaronovu záměru zahrnout osadu Ariel, ležící 20 kilometrů ve vnitrozemí Západního břehu Jordánu, do území, které bude od Palestinců dělit plot. USA v létě 2003 pohrozilo, že za každý kilometr, který překročí „zelenou linii“ bude Izraelcům nadále půjčku srážet.²⁶⁸ Tady je patrný jasný rozkol mezi USA a Izraelem. Spojené státy a Cestovní mapa sice předpokládali ponechání některých osad na Západním břehu Izraeli, ale nemínili je oddělovat zdí.

USA oficiálně výstavbu odsuzovaly, ale Šaronova vláda se jim vymkla z kontroly. Spojené státy nechaly Izrael stavět bariéru, a za to byly opět vnímány jako nevhodný mediátor, který nemá u aktérů konfliktu respekt. Proč nebyl Bush důslednější? Poté, co Izrael oznámil záměr vystavět separační zeď, se americký prezident ocitl pod nátlakem, protože jeho bratr Jeb se právě chystal na guvernérské volby na Floridě, kde jsou Židé významnou voličskou skupinou, 16. dubna 2002 se navíc konala proizraelská demonstrace před Bílým domem.²⁶⁹ Tyto důvody by nebyly dostatečné pro vysvětlení Bushových aktivních kroků na podporu Izraele, ale pokud šlo pouze o jeho nečinnost za formálního odsouzení projektu separační zdi, tak nevole voličstva a vazby na Izrael byly dobrým důvodem pro taktiku vyčkávání.

Bushova vyčkávací taktika byla opět spíše dílem pragmatismu. Kdyby zeď na některých místech skutečně zmírnila napětí, mohly by USA na tento úspěch navázat novým pokusem o mír. Americká administrativa ani v tomto případě nebyla neokonzervativci nebo lobisty ovlivněna natolik, aby to zásadně určovalo její rozhodnutí. Condoleezza Riceová byla při návštěvě tamní oblasti v červenci 2003 proti stavbě zdi. Američtí neokonzervativci to kritizovali, protože pevně podporovali rozhodnutí izraelské vlády. Analytik Washington Institute for Near East Policy Robert Satloff dokonce hájí i trasu, která nedodrhuje Zelenou linii a odmítá srovnání s berlínskou zdí. Separační zeď na Blízkém východě podle něj odděluje dva národy- Izraelce a Palestince, zatímco ta evropská izolovala obyvatele jednoho

²⁶⁷ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 215-216.

²⁶⁸ KERSHNER, Isabel. *Barrier: the seam of the Israeli-Palestinian conflict*. 1st pub. New York : Palgrave Macmillan, 2005. s. 62.

²⁶⁹ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s.194-196; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

národa.²⁷⁰ Navíc, Bush nakonec přece jen zkusil zachránit situaci a uplatit Palestince. Pripustil, že zabránit stavbě zdi na území Západního břehu bude problém, jenomže Abbás to považoval za překážku k dalším mírovým rozhovorům. Americký prezident se však rozhodl vytvořit americko- palestinskou skupinu pro ekonomickou spolupráci a Abbás si z Washingtonu odvezl šek na 20 milionů dolarů.²⁷¹

Zatímco pro USA byla zeď komplikujícím faktorem mírové dohody, protože výstavba bariéry vzbuzovala nedůvěru u Palestinců, Izraelci spíše provokovali. Jejich taktika zdržování jakékoliv finální dohody byla zřejmá. Navíc, tvrzení, že jde o provizorní hranice je spíše nástrojem na uklidnění mezinárodní komunity, ve skutečnosti se pak na připojených územích snáze staví další osady. Jejich opouštění by pak bylo možná stejně nereálné jako stažení z osad Ariel a Ma'ale Adumim.

²⁷⁰ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004.; SATLOFF, Robert. The Good Fence. *Jewish Virtual Library* [online]. 23.7.2003, [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.washingtoninstitute.org/templateC06.php?CID=665>>.

²⁷¹ ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. s. 250-251.; ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007.

8. Bushova druhá administrativa a další mírové snahy

Ve své druhé prezidentské kampani George W. Bush hlásal, že chce pokračovat ve válce proti terorismu. Demokraté ho kritizovali, že situace jen využívá pro svoje vojenské záměry.²⁷² Neokonzervativci si však přáli ještě přiostržit intervenční politiku v Iránu, Iráku a Sýrii, protože jedině tak mělo dojít k požadovanému efektu, kdy jeden „krok správným směrem“ bude mít pozitivní vliv i na další oblasti a státy.²⁷³ Jenomže nespokojenost Američanů narůstala. V kongresových volbách 2006 demokraté porazili republikány, a získali tak většinu v obou komorách. V první polovině roku 2006 byla Bushova administrativa nucena uchýlit se opět k tradiční taktice americké zahraniční politiky, a dát jí tak přednost před neokonzervativismem. Napětí s Iránem musela vyřešit diplomaticky a z Iráku se začala stahovat americká vojska. „Bushova doktrína“ preemtivních útoků ve snaze rozšířit demokracii v nepřátelských státech (týká se spíše Iráku a Iránu), a bojovat tak proti islamistickým teroristům byla nahrazena realističtější postojem Condoleezy Riceové.²⁷⁴ Doma si prezident zachovává neústupnou tvář, ale v zahraniční politice je doslova nucen stáhnout se do defenzivy. Hindlsová uvádí, že ačkoliv v druhém období američtí prezidenti nemají takové šance prosadit důležitá rozhodnutí, Clinton se vymyká a jeho druhé období se vyznačuje nárůstem politické činnosti.²⁷⁵ Bush ml. naopak tomuto tvrzení odpovídá. Cestovní mapu prakticky není možné implementovat. Zatímco v prvním období Bushe zradila jeho zdánlivá neokonzervativní image formální mediace, která vypadala jako neústupné prosazování amerických zájmů, v druhém období nemohl své návrhy prosadit kvůli vzestupu Hamásu a slabé podpoře v domácí politice.

K tomu ještě přichází další okolnost, která Bushovi už nedávala příliš prostoru- blížil se konec jeho volebního období. „*Vy, Američané, máte hodinky, ale my, lidé z Blízkého východu, máme čas*“,²⁷⁶ tak zněla údajná slova Usámy bin Ládina a Indyk si je vysvětlil jako nevýhodu omezeného volebního období americké administrativy.²⁷⁷ Naopak mnozí Američané si oddechli. Náplň prezidentovy zahraniční agendy byla skutečně velmi

²⁷² DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 95.

²⁷³ INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush's administration's second term: planning papers*. Flynt Leverett. Washington D.C. : Brookings Institution, c2005. s. 8.

²⁷⁴ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 285; 289-291; 271; 273.

²⁷⁵ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: (Bill Clinton a Blízký východ)*. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. s. 96.

²⁷⁶ INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush's administration's second term: planning papers*. Flynt Leverett. Washington D.C. : Brookings Institution, c2005. s. 46.

²⁷⁷ INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush's administration's second term: planning papers*. Flynt Leverett. Washington D.C. : Brookings Institution, c2005. s. 46.

destruktivní a v případě Iráku i sebedestruktivní, izraelsko- palestinské vztahy zůstaly na mrtvém bodě. Nutno dodat, že záměr pragmaticky vyjednávat s oběma stranami a nabízet jim výměnu politických a materiálních ústupků není neefektivní. Problém byl spíše v tom, že Bush se pustil do mírového vyjednávání v době po Clintonově nepovedené éře z Osla a nenabízel stejně výhodné podmínky pro Izraelce i Palestince zároveň.

Poslední záblesk Bushovy naděje byl vykřesán na poslední chvíli. V roce 2007 se Tony Blair stal vyslancem Kvartetu a mezi jeho hlavní úkoly patřilo zajištění mezinárodní ekonomické spolupráce s Palestinci a přivedení izraelsko- palestinského konfliktu k míru v souladu s Cestovní mapou.²⁷⁸ K novému jednání mělo dojít spíše z nutnosti. Izolace Hamásem ovládané Gazy způsobila větší závislost obyvatel na vnější pomoci bez níž by v roce 2007 nepřežilo 80 až 90 procent tamních Palestinců. Kvartet změnil taktiku nazývanou „Západní břeh první“ a začal se angažovat v konfliktu mezi Hamásem a Fatahem. Šlo o to, že mocnosti začnou opět sponzorovat Palestince, až se na Západním břehu příznivě změní ekonomické a především politické směřování. Kvartet sympatizoval s vládou v Ramalláhu, která byla sekularizovaná. Izrael a USA naléhaly na Mahmúda Abbáse, aby nespolupracoval s Hamásem. Pak měly přejít celní poplatky a výnosy z daní od Izraelců až Fajádově vládě.²⁷⁹ Hamás nikdy nemohl být partnerem vhodným pro vyjednávání. Má decentralizovanou strukturu a velmi širokou lidovou podporu, která je zakořeněna v myslích řadových Palestinců. I kdyby tedy přistoupil na příměří, nemohl by zaručit, že ho všichni jeho stoupenci poslechnou.²⁸⁰ Koalice Kvartetu, Izraele a Abbáse s Fajadem skýtala velkou šanci, jenomže čím více mezinárodní komunita požadovala mírové rozhovory, tím větší podporu Hamás měl, protože řadovým Palestincům neústupnost vlastních radikálů imponovala. Představa, že by se měli vzdát území je ještě více přimkla k extremismu.²⁸¹

14. února 2007 se Condoleezza Riceová pokusila oživit mírové rozhovory Izraelců a Palestinců a pozvala do kongresového Podvýboru pro Blízký východ a jižní Asii tři jasně proizraelské odborníky: Davida Makowského z WINEPu, neokonzervativce Daniela Pipesa řídícího MEF (pravicové Middle East Forum) a Martina Indyka, bývalého velvyslance USA v Izraeli a bývalého člena AIPACu, který poté přešel do čela Saban Centre for Middle East

²⁷⁸ Department of State. Quartet Statement on the Appointment of Tony Blair as Envoy. *Jewish Virtual Library* [online]. 27.6. 2007, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/quartet062707.html>>.

²⁷⁹ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. s. 150-151.

²⁸⁰ LAHAV, Yehuda. *Odvracená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 59-61.

²⁸¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 316-322.

Policy při Brookings Institute.²⁸² Když už i Riceová, která mezi neokony nepatřila, vyhledala experty tohoto druhu, nemohla počítat s úspěchem. Šlo tu o významné, nikoliv rozhodující kontakty. Bushova administrativa měla na neokonzervativce vazby, ale nenechala se jimi tak podstatně ovlivňovat ve prospěch Izraele. Prezident neustále sledoval pouze americké zájmy. Věděl, že zvláště medializace jeho přátelských vztahů s neokony míru neprospívá. Palestinci totiž nechtěli přijmout fakt, že za Bushovými plány stojí židovsko- neokonzervativní základ.

Vyzdvihování vlivu amerických neokonzervativců na Bushovu administrativu nebylo jedinou překážkou mírových rozhovorů, která se táhla obě prezidentovými funkčními obdobími. Další byla také zahleděnost izraelského premiéra do zájmů vlastní země. Podle ostře pravicového Šaronova oponenta, který odmítl stažení z Gazy, Natana Šaranského, měla být v Palestině nejdříve zajištěna demokracie vycházející z přání lidu, až poté do dění měly zasáhnout Bushovy plány. V druhém volebním období si i sám Bush takto postup představoval, ovšem pro Šarona bylo mnohem důležitější ukončení teroru, zatímco demokratizaci palestinských území si jako podmínku dalších rozhovorů nekladl.²⁸³ Šaranského naděje na palestinskou reformu zevnitř totálně zničil nástup Hamásu, který také znemožnil implementaci jakéhokoliv amerického mírového návrhu.

Které chyby tedy udělal Bush při prosazování svých návrhů? Když pomineme vnější okolnosti nevhodného období pro mírové plány, zjistíme, že vybudování špatného obrazu v arabském světě. Jenomže prezident po 11. září 2001 nemohl jednat jinak. V takové rozbouřené době bylo možné pouze uklidňovat obě strany. Bush byl nacionalista a pragmatik. Bojoval za americké zájmy- tedy ukončení izraelsko- palestinského konfliktu, které by mu umožnilo soustředit se na jiné světové konflikty. Ačkoliv neokonzervativní vazby v jiných otázkách jeho politiku změnily, tato práce vychází z předpokladu, že Cestovní mapa byla spíše účelovým dokumentem pro postupné přivedení obou stran k finálnímu statusu. To se nepodařilo kvůli špatnému způsobu prosazování Cestovní mapy, která získala image „plánu USA“, ačkoliv měla být prezentována spíše jako dokument zaštitění Kvartetem. Americká mediace měla být neformální a obsahově více vyvážená, protože připravit Palestince o více jak polovinu území pochopitelně nebylo morálně ani fakticky akceptovatelné jak Palestinci samotnými, tak mezinárodní komunitou. Bush měl tedy dobrou formu postupného vyjednávání Cestovní mapy prosazovat buď ve spolupráci s Kvartetem nebo alespoň více neformálně. Navíc měl přijít s oboustranně přijatelnějším obsahem dokumentu. Pro efektivní

²⁸² MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 152.

²⁸³ INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush's administration's second term: planning papers*. Flynt Leverett. Washington D.C. : Brookings Institution, c2005. s. 43.

řešení by připojení Arielu, Ma'ale Adumim a některých velkých osad výměnou za odpovídající židovské území a koridor mezi Západním břehem a Gazou, bylo dobrým základem. Samozřejmě, že do budoucna by bylo vhodné vrátit Palestincům 96 procent Západního břehu, jak to navrhoval Clinton. Navzdory několika špatným krokům George W. Bushe tato analýza přikládá stěžejní zásluhu na potopení Cestovní mapy Šaronovu a Mišalovu radikalismu, v prvním případě ve skryté podobě, v druhém v podobě otevřeného nepřátelství k plánům USA.

9. Obamovy blízkovýchodní plány

9.1 Americké prezidentské volby 2008 a izraelsko-palestinský konflikt

Prezident George W. Bush byl ve svých mírových pokusech na Blízkém východě neúspěšný a zanechal po sobě nedůvěru, která mezi oběma stranami nadále přetrvávala. Od Barack Obamy se očekával normativně kvalitnější a vyváženější přístup k oběma stranám. Z jeho dosavadní politiky je ovšem patrné, že i kdyby se USA v izraelsko-palestinském sporu staly nezávislejším aktérem, dá se předpokládat, že americký prezident by nedokázal použít dostatečně efektivní metody k prosazení vlastní politiky. Formálně americká mediace zůstává, i když není tak intenzivní jako předtím a role USA stále zůstává oslabená.²⁸⁴

Kandidáti na amerického prezidenta v roce 2008 byli svorně pro udržení dobrých vztahů s Izraelem. Výjimku, ovšem jen mírnou a časově omezenou, tvořil senátor za stát Illinois Barack Obama, který ve své kampani v březnu 2007 projevil lítost nad těžkou situací Palestinců. V následujícím období už však skálopevně podporoval přátelské vztahy s Izraelem.²⁸⁵

John McCain byl zastánce tvrdé linie proti nepřítelům Izraele, protože podporoval invazi do Iráku a Izrael v roce 2006 proti Libanonu. McCain navštívil v březnu 2008 Izrael, kde chválil tamní armádu v boji proti palestinskému terorismu.²⁸⁶

Senátorka Hillary Clintonová se v roce 1999 setkala s manželkou Jásira Arafata-Suhou, za což sklidila kritiku od Izraelců, proto se v červenci 2006 objevila na proizraelském shromáždění, aby si napravila reputaci. Ve stejném roce se při izraelsko-hizballánském konfliktu jednoznačně postavila za židovský stát. O rok později obdržela 30 tisíc amerických dolarů od proizraelské společnosti PAC pro volby do příštího senátorského období a další podporu očekávala i pro prezidentské volby v roce 2008.²⁸⁷

Walt a Mearsheimer podezírají téměř všechny prezidentské kandidáty z nekritické podpory Izraele. Další autoři už rozdíl mezi republikány a demokraty vidí. Sniegoski říká, že

²⁸⁴ BBC News: Hillary Clinton 'frustrated' at Middle East deadlock (2010) <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-11975215>

²⁸⁵ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 3-5.

²⁸⁶ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 376-377.

²⁸⁷ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 159.

Clintonová i Obama by po zvolení mohli vést válku proti Iránu, ačkoliv kritizují tu iráckou, ovšem po nástupu McCaina by byl takový útok pravděpodobnější.²⁸⁸

Vítěz voleb- Barack Obama- s řešením blízkovýchodní problematiky nijak nespěchal. A důvod? Ekonomická krize. Průzkumy z 90. let 20. století přinesly poznatek, že až méně než 5 procent Američanů považuje za nejdůležitější problém USA jakékoliv téma týkající se národní bezpečnosti a obrany.²⁸⁹

Po první schůzce Obamy s izraelským premiérem Netanjahuem obdržel americký prezident 20. května 2009 dopis od 76 amerických senátorů mezi něž patřil nejen jeho soupeř z prezidentských voleb- republikánský senátor za Arizonu- John McCain, ale také demokrat John Kerry- senátor za Massachussets. Kongresmani žádali posílení palestinských bezpečnostních složek a především pokračování ve spojení s Izraelem: “...*přátelství USA s Izraelem vyžaduje, abychom úzce spolupracovali a dostali vlastní historické role důvěryhodného přítele a aktivního mediátora.*“²⁹⁰

Kromě nevýrazné a nevhodné metody přesvědčování a líbivých projevů Obama zatím nepřispěl k míru ani obsahem svého programu. Očekávalo by se, že zvolí rétoriku přispívající k míru, tedy že nabídne spolupráci Palestinské samosprávě. Místo toho několikrát opakoval, že USA jsou a vždycky zůstanou pevným spojencem Izraele, který nikdy nezklamou, vyzval Palestince ke splnění závazků, které dojednala Palestinská samospráva, a odmítl jednat s Hamásem. Jeho prvořadým cílem bylo izolovat tuto radikální organizaci a posílit umírněné palestinské síly.²⁹¹ Dalo by se říci- od demokratů se podobný přístup očekával, od Obamy samotného ne. Tato analýza pracuje s domněnkou, že americký prezident by efektivněji obnovil mírové rozhovory, kdyby byla jeho mediace neformální. Podpora palestinských umírněných politiků byla jediným správným řešením, ovšem současná americká podpora Izraeli důvěru Palestinců směrem k USA velmi narušuje, a to právě proto, že je tak formální a neskrývaná.

V červnu 2009 prezident Obama promluvil na univerzitě v Káhiře. Odsoudil blokádu Gazy a izraelskou výstavbu na Západním břehu, ovšem nic nového nepřinesl. Ředitelka blízkovýchodní sekce Human Rights Watch Sarah Leah Whitsonová ho kritizovala za jeho

²⁸⁸ SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. s. 382.

²⁸⁹ DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. s. 47.

²⁹⁰ AIPAC. Senate Peace Principles Letter. *Jewish Virtual Library* [online]. 20.5.2009, [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/SenLetter052009.html>>.

²⁹¹ www.barackobama.com. Israel Fact Sheets. *Www.barackobama.com* [online]. [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.barackobama.com/pdf/IsraelFactSheet.pdf>>.

požadavky vůči arabským spojencům USA, které podle ní měly být více konkrétní, nikoliv pouze obecné.²⁹² Je partneré, že to byl Obamův problém téměř ve všech politikách.

V předvolební kampani v lidech vzbudil nadšení, ale s implementací svých slibů má potíže.

9.2 Další směřování americké mediace v izraelsko- palestinském konfliktu

„Kdyby... Palestinci nebo Izraelci dostali vše, co pro sebe právem požadují, nezbylo by druhé straně nic.“²⁹³ Jediná racionální cesta podle Yehudy Lahava bude sérií kompromisů ke každé dílčí sporné otázce. Měla by přitom obsahovat Clintonovy požadavky z roku 2000 na rozdělení Jeruzaléma, vytvoření dvou států podle linie z roku 1967, přesídlení palestinských uprchlíků pryč z Izraele a zničení židovských osad na palestinských územích.²⁹⁴

I podle Walta a Mearsheimera mají být bodem nula pro další vyjednávání Clintonovy parametry z prosince 2000.²⁹⁵ Hypotézou této práce je, že tyto návrhy byly velice střízlivé a vyvážené, tedy spravedlivé pro obě strany, ovšem jejich implementační rámec byl velmi nevhodný. Nejvhodnější by tedy bylo zasazení Clintonových parametrů do postupných vyjednávacích úrovní navrhovaných v Cestovní mapě.

Problémem zůstává, že mnohé nevyřešené sporné body zasahují mnohem dál než do roku 2000. Palestinci se chtějí vrátit do osad, které byly zbořeny po obsazení Židy po roce 1948. Jenomže to je nemožné, protože na místě jejich bývalých vesnic jsou teď židovské, tudíž jedinou schůdnou cestou se zdá být pouze odškodnění arabských vystěhovalců.²⁹⁶ Elisha Efrat si myslí, že řešením je výměna území za mír, protože stažení se do hranic před rok 1967 by k míru nevedlo a jen by vyvolalo další problémy.²⁹⁷ Palestinci by tedy místo svého území měli dostat buď finanční náhradu nebo jiné území. Pokud má být dosaženo míru, je jejich ústupek v této oblasti nezbytný.

Na vyřešení otázky Jeruzaléma existuje mnoho rozdílných názorů, ale Elisha Efrat ukazuje čtyři nejčastější. První spočívá v rozdělení města, podobně jako v letech 1948-1967,

²⁹² Human Rights Watch. Obama Mid- East Speech Supports Rights, Democracy. But Obama Needs Stronger Message for Repressive Regional Allies. *Human Rights Watch* [online]. 4.6.2009, 0, [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.hrw.org/en/news/2009/06/04/obama-mid-east-speech-supports-rights-democracy>>.

²⁹³ LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 55.

²⁹⁴ LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 56-57.

²⁹⁵ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 344.

²⁹⁶ LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. s. 41.

²⁹⁷ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 90.

kdy část patřila Izraeli a část Jordánsku. Nevýhodou je, že tento plán nekoresponduje s představou Palestinců o jednom městě přístupném všem. Izraelci zase kritizují, že by šlo o unilaterální krok, který by jim nikdo nevynahradil. Navrhovatelem prvního plánu je Jerusalem Institute of Israel Studies. Druhou možností by bylo připojit k Jeruzalému až dva tisíce Palestinců tím, že jejich osady ekonomicky vázané na Svaté město k němu budou připojeny. Ovšem tento postup by pravděpodobně znamenal nárůst teroristických akcí. Třetí variantou je separace Jeruzaléma jakožto zvláštního samostatného útvaru, v rámci něhož budou odstraněny zejména ekonomické hranice. K městu budou připojeny okolní palestinské osady a zvýší se i počet Židů. Ovšem Palestinci tento návrh kritizují, protože se podle nich jedná jen o židovský plán na vytvoření koridorů skrz Svaté město, aby Izraelci mohli anektovat poušť v Judeji.²⁹⁸ Ať už se bude pracovat s jakýmkoliv návrhem, musí počítat s tím, že oba národy chtějí mít alespoň „pocit“ (= formální uznání), že Svaté město patří právě jim. Situace by v reálu měla vypadat tak, že čtvrti obou národů by měly být oddělené a svatá místa přístupná všem. Není možné přidělit explicitně některou z památek majících význam pro oba národy pouze jednomu z nich.

Izrael vystupuje z pozice spojenectví s USA. Ty by se jakožto mediátor měly zbavit oficiální rétoriky podporující pouze jednu ze zneprátelených stran, nebo z role vyjednače odstoupit. Neformální mediací podporující smířčí nálady v obou táborech by USA zřejmě odvedly největší kus práce, jakého jsou ze své pozice schopny.

Jensen říká, že pokud Palestinci přestanou bojovat jsou odsouzeni Izraelcům na milost, pokud budou v teroristických akcích pokračovat, nemají šanci dospět ke smíru, který je k řešení potřeba, tzn., že mají úzkou škálu radikálních možností.²⁹⁹ Jejich pozice je opravdu nezáviděníhodná, a je proto nutné, aby si vytvořili důvěru k mezinárodním silám, což bude velmi těžké. OSN nemá faktickou moc a USA se o získání palestinské důvěry příliš nesnaží.

Na jaře 2004 pronesl syrský velvyslanec ve Washingtonu velice výstižnou větu: *“Čím více mluvíme o míru, tím více se napadáme.”*³⁰⁰ Z tohoto pravdivého tvrzení tedy vychází: Nejvíce klidu oblast zaznamenává v době, kdy velmoci ani reprezentace obou národů žádný mír nepřipravují. Důvod? Obě strany se cítí v menším ohrožení, protože neočekávají, že by po nich někdo chtěl ústupky, ať už územní nebo abstraktní v podobě uznání státu svého nepřitele apod. Není ovšem možné ukončit mírové snahy z toho důvodu, že přinášejí další nepokoje.

²⁹⁸ EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement*. London : Routledge, 2005. s. 115-117.

²⁹⁹ IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009.

³⁰⁰ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. s. 269.

Naprostu prvním krokem jakýchkoliv nových snah tedy musí být vytvoření takových podmínek, aby se mírová jednání oběma státům ideologicky a ekonomicky vyplatila více než setrvávání v nevyřešené fázi násilí a bouří.

Závěr

Politika administrativy George W. Bushe v izraelsko-palestinském konfliktu je velmi aktuálním tématem, protože její výsledky a neúspěchy přinesly mnoho cenných poznatků pro další americké administrativy. Tato práce se snažila dokázat, že na prosazení mírových dokumentů, které by usměrnily vztah mezi oběma zneprátenými národy, je potřeba přítomnost více faktorů. Za prvé, jde o oboustranně přijatelný obsah návrhu. Ten by měl řešit bezpečnou existenci Izraele a vznik kompaktního, samostatného a nezávislého státního celku Palestiny. Za druhé, konkrétní návrhy by měl dojednávat nezávislý mediátor, kterým mohou být i USA nebo Kvartet, pokud budou přistupovat k oběma stranám stejně. Za třetí, principy demokratického státu respektujícího ostatní aktéry přijmou Izraelci a Palestinci pro budování vlastního vnitrostátního prostředí, pouze když budou plán mezinárodních sil vnímat jako otázku vlastní prestiže.

Kromě obecného zhodnocení mírových návrhů a doporučení pro další mírové iniciativy bylo dalším cílem analyzovat přístup prezidenta Bushe ml. a styl americké mediace. Tato analýza přichází s domněnkou, že USA měly zejména od roku 2003 přistupovat ke konfliktu spíše jakožto neformální aktér a většinu svých aktivit vyvíjet formou skrytého působení na reprezentace obou národů. Přílišné zasahování Bushe do konfliktu, např. v podobě Cestovní mapy způsobilo u Izraelců a Palestinců spíše frustraci z toho, že se jim třetí strana snaží vnutit svoje požadavky.

S vazbou na Waltovy a Mearsheimerovy úvahy³⁰¹ se tato práce snaží dokázat, že pro výslednou podobu situace je důležitý obsah mírové smlouvy, způsob její implementace a aktuální politická situace. Samotná Cestovní mapa a navrhovaný způsob její implementace jsou ukázkou velmi efektivního, kvalitního a velmi účinného rámce. Ovšem k izraelsko-palestinskému konfliktu je nutné přistupovat realisticky a při implementaci smířčích návrhů použít pragmatického uvažování, které aktéry přiměje brát v potaz aktuální situaci.

Co se týká obsahové stránky a splnění nároků obou stran, Clinton je příkladem vyváženější a normativně přijatelnější politiky, tedy obsahu (policy) dohod z Osla. Způsob jeho implementace, tedy rámec dohod (politics), ovšem není pro danou situaci vhodný, tudíž snižuje význam obsahu, protože ten se stává nerealizovatelným. Podoba rámce Bushových návrhů, tedy postupné kroky, pojistky a kalkulace se zisky obou stran, prezidentovi měla poskytnout určitou výhodu při prosazování vlastních cílů. Otázkou tedy zůstává, proč

³⁰¹ MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007.

republikánský prezident se svými mírovými plány neuspěl, když jejich rámec tato práce považuje za efektivní. Tady přichází na řadu role aktuální situace. Za doby Mitchellových a Tenetových plánů bylo tehdejší politické klima příznivé, ovšem konkrétní návrhy politik byly pouze hrubě načrtnuté, nepřipravené, včetně způsobu jejich případné realizace. Cestovní mapa zase selhala z důvodu příliš očividné mediace USA, které v té době nebyly vnímány pozitivně ani jednou ze stran. Kdyby USA více spolupracovaly v rámci Kvartetu, mohlo by to implementaci Cestovní mapy prospět. Jakékoliv pozdější plány a pokusy o obnovení míru zmařilo demokratické zvolení Hamásu a vzestup jeho popularity mezi řadovými Palestinci.

Tato práce odpovídá na otázky položené v úvodu, a tedy i na hypotézy, z otázek vycházejících. (A) Americká oficiální mediace přispěla k frustraci aktérů, protože jak Izraelci, tak Palestinci si její působení vysvětlili jako egoistický zájem hegemonu na získání vlastního prospěchu bez ohledu na přání obou znesvářených národů. (a) Řešením by byla nepřímá mediace oficiálně zaštitovaná Kvartetem. (B) Nejeefektivnějším prvkem mírové smlouvy by byl obsah přijatelný oběma stranami konfliktu, nikoliv zvýhodňující jednu ze stran, a forma implementace zajišťující postupné plnění jednotlivých částí dohody, tak, aby rovnoměrně ustupovaly obě strany. (b) Mitchellovy a Tenetovy návrhy jsou přijatelné pro svého tvůrce- tedy USA. Kvůli své neimplementovatelné podobě však nejsou akceptovatelné ze strany soupeřících stran. Cestovní mapa nenabízí stažení Izraelců do hranic z roku 1967, tudíž nesplňuje palestinské požadavky. Zároveň navrhuje vytvoření státu Palestina, takže je odmítána zejména izraelskými osadníky a těmi, kteří si přejí ponechání Velkého Izraele v rukou Židů. I přes tyto obsahové nedostatky byly mírové plány USA jediné, které byly skutečně realizovatelné. OSN ani žádný jiný arabský či evropský stát neměl takovou pozici, aby mohl vytvářet mírové návrhy. Mediátor USA má dlouholeté vazby na stát Izrael. Za prezidenta Bushe ml. tento vztah formovala vláda Ariela Šarona. USA si jeho jednostranné kroky- výstavbu separační zdi a stažení Izraelců z Gazy- vykládají jako snahu zastavit pokusy o implementaci Cestovní mapy. Ta sice nebyla přijata, ale její pragmatický rámec může být velmi dobrým základem i pro další mírové smlouvy. Ostatní výstupy amerických expertů Mitchella a Teneta nebo závěry z konferencí pořádaných Spojenými státy v Bushově druhém volebním období ambice uplatnění některých svých prvků v dalších mírových pokusech nemají. bb) Pragmatický rámec je jedinou formou implementace, která může být v případě izraelsko- palestinského konfliktu použita. Oba aktéři jsou zvyklí uplatňovat svoje nároky, a teprve poté ustupovat jiným aktérům. Vytvoření mírového plánu s podtextem izraelské sionistické ideologie by byl zcela nepřijatelný pro Palestince, stejně jako by Izraelci odmítli

dokument proklatý prvky islámského radikalismu. Nelze očekávat, že by v souladu s idealistickým přístupem kooperovali bez vlastního prospěchu.

Tato práce vychází z předpokladu, že situace Bushe ml. po neúspěchu Clintonových plánů byla velmi obtížná. Od George W. Bushe se neočekával velkolepý mírový plán, ale zvládnutí napjaté atmosféry. Do roku 2003 se pouze pokoušel zmírňovat napětí mezi Izraelci a Palestinci. Poté přišel s Cestovní mapou, která slibovala Palestincům jen asi polovinu toho území co Clintonovy návrhy. Implementaci Bushova plánu podlomily jednostranné kroky Izraele, který se stáhl z Gazy a pokračoval s výstavbou separační zdi, dále pak neschopnost Abbáse zajistit si pořádek mezi Palestinci. Nástup Hamásu už byl jenom logickým vyústěním situace.

George W. Bush přinesl velmi efektivní a racionální způsob implementace míru (politics), ale kvůli iracionálnímu obsahu dokumentu (policy) a aktuální situaci (oficiální mediaci USA a palestinským nepokojům) ve výsledku ničeho nedosáhl, takže se jeho snažení nedá označit za úspěšné. Pro hodnocení jeho působení je totiž stěžejní snížení napětí a záchrana lidských životů na obou stranách, což se mu nepodařilo.

Barack Obama opět přišel se silnou stránkou demokratů- s nadějí. Ovšem za stávající situace, kdy se obě strany nedohodnou na existenci osad na Západním břehu a Obama je silnější v rétorice než ve způsobu reálného prosazování politik, se zdá být konec konfliktu opět velmi vzdálený.

Seznam použité literatury

BARŠA, Pavel ; CÍSAŘ, Ondřej. *Anarchie a řád ve světové politice: kapitoly z teorie mezinárodních vztahů* . 1. Praha : Portál, 2008. 559 s. ISBN 978-80-7367-094-8(váz.).

BEININ, Joel; STEIN, Rebecca L. *The struggle for sovereignty: Palestine and Israel, 1993-2005*. Joel Beinin; Rebecca L. Stein. Stanford : Stanford University Press, 2006. 401 s. ISBN 0-8047-5365-2(brož.)*978-0-8047-5365-4(chyb.)

ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3., rozš. Brno : Společnost pro odbornou literaturu- Barrister & Principal, 2009. 278 s. ISBN 978-80-87029-39-8(brož.).

DAALDER, Ivo H.; LINDSAY, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Washington D.C. : Brookings Institution, 2003. 264 s. ISBN 0-8157-1688-5(cloth:alk.paper)(chyb.).

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. Praha : Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-725-6.

EFRAT, Elisha. *The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and disengagement* . London : Routledge, 2005. 216 s. ISBN 0-415-38545-8(brož.)*978-0-415-38545-9(chyb.).

ENDERLIN, Charles. *Les années perdues: Intifada et guerres au Proche- Orient, 2001-2006*. Paris : Fayard, 2007. 400 s. ISBN 978-2-213-62150-0(brož.)(chyb.)

GUZZINI, Stefano. *Realismus v mezinárodních vztazích a v mezinárodní politické ekonomii*. 1. Brno : Barrister & Principal, 2004. 299 s. ISBN 80-85947-84-6.

HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru:(Bill Clinton a Blízký východ)* . 1. Praha : Professional Publishing, 2004. 159 s. ISBN 80-86419-72-X(brož.).

HUNTER, Robert Edwards; JONES, Seth G. *Building a successful Palestinian state: security*. Santa Monica; CA : RAND Corporation, 2006. 72 s. ISBN 0-8330-3811-7(pbk.:alk.paper)(chyb.).

CHRISTISON, Kathleen. *Perceptions of Palestine: their influence on U.S. Middle East policy* . Berkeley; London : University of California Press, 2000, c1999. 390 s. ISBN 0-520-21718-7(pbk.)(chyb.).

INDYK, Martin, et al. *The road ahead: Middle East Policy in the Bush's administration's second term: planning papers*. Flynt Leverett. Washington D.C. : Brookings Institution, c2005. 107 s. ISBN 0-8157-9780-X(chyb.);0-8157-5205-9(chyb.).

IRVING JENSEN, Michael. *The political ideology of Hamas: a grassroots perspective*. London : Tauris, 2009. 204 s. Library of modern Middle East studies ; 64. Překlad z dánštiny: Sally Laird. ISBN 978-1-84511-059-8(váz.).

KERSHNER, Isabel. *Barrier: the seam of the Israeli-Palestinian conflict*. 1st pub. New York : Palgrave Macmillan, 2005. 232 s. ISBN 1-4039-6801-2(váz.)*978-1-4039-6801-2(chyb.).

LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko- izraelských vztahů*. 1. Praha : G plus G, 2006. 89 s. ISBN 80-86103-91-9(brož.).

LEVITT, Matthew. *Hamas: politics, charity, and terrorism in the service of jihad*. New Haven : Yale University Press, c2006. 324 s. ISBN 0-300-11053-7(alk.paper)(chyb.).

MEARSHEIMER, John J.; WALT, Stephen M. *The Israel lobby and U.S. foreign policy*. London : Penguin, 2008, c2007. 484 s. ISBN 978-0-14-103123-1(brož.).

MÜLLER, Zdeněk. *Jeruzalém mezi minulostí a budoucností: posvátné město, nebo ohnisko nepokojů ?* 1. Praha; Litomyšl : Paseka, 2004. 188 s. ISBN 80-7185-564-2(váz.).

PARSI, Trita. *Treacherous alliance: the secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven : Yale University Press, 2008. 361 s. ISBN 978-0-300-14311-9(brož.).

SNIEGOSKI, Stephen J. *The transparent cabal: neoconservative agenda, war in the Middle East, and the national interest of Israel*. Norfolk, Va. : Enigma Editions, 2008. 447 s. ISBN 978-1-932528-17-6(chyb.);1-932528-17-2(chyb.).

(sor)SORENSEN, Georg. *Stát a mezinárodní vztahy*. 1. Praha : Portál, 2005. 237 s. ISBN 80-7178-910-0(brož.).

Suicide bombing terrorism during the current Israeli- Palestinian confrontation: (September 2000- December 2005). [s.l.] : Intelligence and Terrorism Information Center at the Center for Special Studies (C.S.S.), 2006. 38 s.

The question of Palestine & the United Nations. New York : United Nations Dept. of Public Information, 2003. 103 s.

Seznam použitých internetových zdrojů:

AIPAC. House, Senate Call for Reassessment of U.S.- Palestinian Relations. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.4. 2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/reassesslet.html>>.

AIPAC. PLO Compliance Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 15.12.2000- 15.6.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Terrorism/PLOreport.html>>.

AIPAC. Senate Peace Principles Letter. *Jewish Virtual Library* [online]. 20.5.2009, [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/SenLetter052009.html>>.

American Jewish Committee. Who we are . *American Jewish Committee* [online]. 2011, [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.ajc.org/site/c.ijITI2PHKoG/b.789093/k.124/Who_We_Are.htm>.

BitterLemons.org. The Zinni Plan for Peace Between Israel and the Palestinian Authority. *Jewish Virtual Library* [online]. 26.4.2002, [cit. 2011-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/zinniplan.html>>.

CNN. President Bush's Letter to Prime Minister Sharon. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/bushletter.html>>.

Department of State. Quartet Statement on the Appointment of Tony Blair as Envoy. *Jewish Virtual Library* [online]. 27.6. 2007, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/quartet062707.html>>.

Ha'aretz. The Mitchell Report. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.5.2001, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/Mitchellrep.html>>.

Ha'aretz. The Tenet Cease- Fire Plan. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.6.2001, [cit. 2011-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/tenet.html>>.

Hoover Institution Stanford University. Condoleezza Rice . *Hoover Institution Stanford University* [online]. 2010, [cit. 2011-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.hoover.org/fellows/10078>>.

Human Rights Watch. Obama Mid- East Speech Supports Rights, Democracy. But Obama Needs Stronger Message for Repressive Regional Allies. *Human Rights Watch* [online]. 4.6.2009, 0, [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.hrw.org/en/news/2009/06/04/obama-mid-east-speech-supports-rights-democracy>>.

Israel Ministry of Foreign Affairs. Israeli Confidence Building Measures Towards the Palestinians. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.11.2007, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/confidence_building.html>.

Israel Ministry of Foreign Affairs. Israel's Expectations for Annapolis. *Jewish Virtual Library* [online]. 6.11.2007, 0, [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/annapolis_expectations.html>.

Israeli Foreign Ministry; Jerusalem Post. Israel- Palestinian Joint Communique. *Jewish Virtual Library* [online]. 28.9.2001, [cit. 2011-3-8]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/jtcomm.html>>.

Israeli Foreign Ministry; Jerusalem Post. Sharon's Sharm Address. *Jewish Virtual Library* [online]. 8.2.2005, [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/sharon020805.html>>.

Israel Government Press Office. Israeli Cabinet Statement on Road Map and 14 Reservations. *Jewish Virtual Library* [online]. 25.5.2003, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/road1.html>>.

Jerusalem Post. Abbas's Sharm Address. *Jewish Virtual Library* [online]. 9.2.2005, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/Abbas020705.html>>.

Jerusalem Post, CNN, Haaretz. Sharon, Abbas Declare An End To Hostilities . *Jewish Virtual Library* [online]. 8.2.2005, [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/sharm0205.html>>.

Jewish Virtual Library. The Annapolis Conference. *Jewish Virtual Library* [online]. 27.11.2007, 0, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/annapolistoc.html>>.

Jewish Virtual Library: www.jewishvirtuallibrary.org (13.3. 2011)

LASENSKY, Scott B. Avoiding Mideast Peace?: Bush, Europe and the Israeli.- Palestinian Conflict. *Council on foreign relations* [online]. 6.5.2003, 0, [cit. 2011-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.cfr.org/israel/avoiding-mideast-peace-bush-europe-israeli-palestinian-conflict/p5943>>.

Ministry of Foreign Affairs. Prime Minister SHaron Letter to President Bush . *Jewish Virtual Library* [online]. 14.4.2004, [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/sharonletter.html>>.

Ministry of Foreign Affairs. The Disengagement Plan of Prime Minister Ariel Sharon . *Jewish Virtual Library* [online]. April 2004, [cit. 2011-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/disengagement.html>>.

SATLOFF, Robert. The Good Fence. *Jewish Virtual Library* [online]. 23.7.2003, [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.washingtoninstitute.org/templateC06.php?CID=665>>.

The Israel Ministry of Foreign Affairs. Quartet Statement in Sharm e- Sheikh. *Jewish Virtual Library* [online]. 9.11.2008, [cit. 2011-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/quartet110908.html>>.

The New York Observer. Brent Scowcroft Calls Iraq War 'overreaction'. *The New York Observer* [online]. 2004, [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.observer.com/node/49692>>.

The White House. President Bush previews Road Map. *Jewish Virtual Library* [online]. 14.3.2003, [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/bush031403.html>>.

The White House. President Bush Seeks to Halt Mideast Violation. *Jewish Virtual Library* [online]. 4.4.2002, [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/bush040402.html>>.

United Nations. UN Report on the Incident in Jenin. *Jewish Virtual Library* [online]. 30. 7. 2002, [cit. 2011-13-4]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/UN/jenin.html>>.

United Nations. Resolution 242. *Official Documents System of the United Nations* [online]. 1967, [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/240/94/IMG/NR024094.pdf?OpenElement>>.

United Nations. Resolution 338. *Official Documents System of the United Nations* [online]. 1973, [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/288/65/IMG/NR028865.pdf?OpenElement>>.

United Nations. Resolution 1397. *Official Documents System of the United Nations* [online]. 2002, [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/283/59/PDF/N0228359.pdf?OpenElement>>.

US Department of State. Quartet Statement on Middle East Peace Post- Disengagement. *Jewish Virtual Library* [online]. 20.9.2005, [cit. 2011-02-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/quartet092005.html>>.

US Department of State. Quartet Statement on Ongoing Israeli- Palestinian Negotiations. *Jewish Virtual Library* [online]. 15.12.2008, [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Quartet121508.html>>.

US State Department. Powell Lays Out U.S. Middle East Policy. *Jewish Virtual Library* [online]. 19.11.2001, [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/powell.html>>.

Washington Post. The Bush Peace Plan. *Jewish Virtual Library* [online]. 25.6.2002, 0, [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/bushplan.html>>.

www.barackobama.com. Israel Fact Sheets. *Www.barackobama.com* [online]. [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.barackobama.com/pdf/IsraelFactSheet.pdf>>.